

Komparativna analiza korištenja sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj u zemljama Srednje i Istočne Europe

Rupić, Ivona

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:910330>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-04**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

IVONA RUPIC

**KOMPARATIVNA ANALIZA KORIŠTENJA
SREDSTAVA EUROPSKOG FONDA ZA
REGIONALNI RAZVOJ U ZEMLJAMA SREDNJE I
ISTOČNE EUROPE**

Diplomski rad

Pula, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

«Dr. Mijo Mirković»

IVONA RUPIC

**KOMPARATIVNA ANALIZA KORIŠTENJA
SREDSTAVA EUROPSKOG FONDA ZA
REGIONALNI RAZVOJ U ZEMLJAMA SREDNJE I
ISTOČNE EUROPE**

Diplomski rad

JMBAG: 0303036897, redoviti student

Studijski smjer: Financijski menadžment

Predmet: Programi i fondovi Europske unije

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Opća ekonomija, Međunarodna ekonomija

Mentor: prof. dr. sc. Ines Kersan Škabić

Pula, svibanj 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Ivona Rupić, kandidat za magistra poslovne ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, 2019. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Ivona Rupiĉ, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom "KOMPARATIVNA ANALIZA KORIŠTENJA SREDSTAVA EUROPSKOG FONDA ZA REGIONALNI RAZVOJ U ZEMLJAMA SREDNJE I ISTOČNE EUROPE" koristi na naĉin da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni naĉin ne potražujem naknadu.

U Puli, _____, 2019.

Potpis

SADRŽAJ

SADRŽAJ	11
1. UVOD.....	1
2. REGIONALNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE.....	3
2.1. Nastanak i razvoj regionalne politike.....	4
2.2. Ciljevi regionalne politike EU za razdoblje od 2007.-2013.....	8
2.3. Ciljevi regionalne politike EU za razdoblje od 2014. - 2020.....	9
2.4. Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku – NUTS klasifikacija.....	12
3. INSTRUMENTI REGIONALNE POLITIKE EUROPSKE UNIJE – EUROPSKI STRUKTURNI I INVESTICIJSKI FONDOVI	14
3.1. Europski socijalni fond (ESF).....	14
3.2. Kohezijski fond (KF)	15
3.3. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD).....	16
3.4. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EMFF).....	17
4. OBILJEŽJA EUROPSKOG FONDA ZA REGIONALNI RAZVOJ.....	19
4.1. Povijest Europskog fonda za regionalni razvoj.....	19
4.2. Svrha i cilj Europskog fonda za regionalni razvoj.....	19
4.3. Proračun Europskog fonda za regionalni razvoj	21
5. KOMPARATIVNA ANALIZA KORIŠTENJA SREDSTAVA EUROPSKOG FONDA ZA REGIONALNI RAZVOJ.....	22
5.1. Zemlje srednje i istočne Europe.....	22
5.2. Gospodarska i socijalna obilježja zemalja srednje i istočne Europe.....	24
5.3. Iskorištenost sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj u zemljama srednje i istočne Europe u razdoblje od 2007. do 2013. godine.....	34
5.4. Osvrt na iskorištenost sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj u zemljama srednje i istočne Europe u razdoblju od 2014. – 2020. godine.....	73
6. ODABRANI PRIMJERI PROJEKATA EUROPSKOG FONDA ZA REGIONALNI RAZVOJ	75
6.1. Projekt “Inovacija u području robotike pomaže hrvatskim neurokirurzima” u Hrvatskoj 75	
6.2. Revitalizacija ušća Vřesůvka i Malý Potůček u Češkoj.....	76
6.3. Sofia Tech Park u Bugarskoj.....	77

6.4. Energetski laboratorij i dvorana za ekološke laboratorije za energetiku i obnovljive izvore energije u Poljskoj.....	78
6.5. CluStrat - Poticanje inovacija kroz nove koncepte klastera u potporu novim pitanjima i međusektorskim temama u Slovačkoj	79
7. ZAKLJUČAK.....	81
LITERATURA	83
POPIS TABLICA, GRAFIKONA I SKRAĆENICA.....	85
SAŽETAK	89
SUMMARY	90

1. UVOD

Kako bi se zemlje integrirale u gospodarski i politički sustav Europske unije, definirane su zajedničke politike. Unutar tih zajedničkih politika, definirani su ciljevi koji teže uravnoteženom gospodarskom i društvenom razvoju, visokoj stopi zaposlenosti te zaštiti prava i interesa građana.

Regionalna politika zajednička je politika Europske unije te predstavlja instrument financijske solidarnosti i kohezije sa ciljem smanjenja gospodarskih i socijalnih razlika između regija zemalja članica EU-a.

Kako bi se ciljevi regionalne politike ostvarili, zemljama članicama na raspolaganju su europski fondovi i programi koji imaju svoju djelokrug, prioritete i aktivnosti na koje su usmjereni. Europski strukturni i investicijski fondovi glavni su izvor ulaganja na razini EU-a za pomoć državama članicama u povećanju njihova rasta i osiguravanja većeg broja radnih mjesta, istovremeno osiguravajući održivi razvoj.

Europski fondovi koji su zemljama članicama EU na raspolaganju kao sredstvo djelovanja na regionalnim razinama s ciljem poticanja regionalnog razvoja, jesu sljedeći: Europski socijalni fond (ESF), Europski fond za regionalni razvoj (ERDF), Kohezijski fond (KF), Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD) te Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EMFF).

Cilj ovog rada je pojasniti djelokrug, prioritete i aktivnosti Europskog fonda za regionalni razvoj te njegovu iskorištenost u zemljama srednje i istočne Europe u programskom razdoblju od 2007. – 2013 godine. Analizom će se doći do zaključka u kojoj mjeri su zemlje srednje i istočne Europe iskoristile sredstva fonda koja su im bila na raspolaganju.

Diplomski rad sastoji se od 6 poglavlja. U prvom dijelu rada pobliže će se objasniti obilježja regionalne politike Europske unije, njezin nastanak i razvoj, ciljeve i njezina sredstva. Također, pobliže će se pojasniti nomenklature prostornih jedinica za statistiku, tj. NUTS klasifikacije kao jednog od važnijih faktora za utvrđivanje prihvatljivosti određenog područja korištenja sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova.

U drugom dijelu rada pojasnit će se koji su to instrumenti regionalne politike Europske Unije, odnosno Europski strukturni i investicijski fondovi među kojima je i ERDF.

Kako bi se na najbolji način analizirala iskorištenost Europskog fonda za regionalni razvoj, u trećem poglavlju ovog rada opisati će se njegova povijest, svrha i cilj.

U najvažnijem, četvrtom poglavlju ovog rada prikazati će se iskorištenost sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj u zemljama srednje i istočne Europe u programskom razdoblju od 2007. – 2013. Naposljetku poglavlja osvrnut će se na novije datume trenutnog programskog razdoblja od 2014. do 2020.

U šestom poglavlju prikazati će se 5 uspješnih projekata zemalja srednje i istočne Europe u razdoblju od 2007. – 2013. godine.

Prilikom izrade rada koriste se znanstvene metode kao što su induktivna i deduktivna metoda, metoda analize, sinteze, komparativna i deskriptivna metoda, deskripcije, metoda komparacije te povijesna metoda. U izradi je korištena razna stručna literature, znanstveni radovi te službeni internetski izvori Europske unije.

2. REGIONALNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE

Europski fondovi predstavljaju financijske instrumente kojima se nastoje poduprijeti provedba politika Europske unije u zemljama članicama. Jedna od najznačajnijih politika je regionalna (kohezijska) politika čiji je cilj smanjiti gospodarske i socijalne razlike između razvijenih i slabije razvijenih zemalja članica EU. U programskom razdoblju od 2007. – 2013., Europska unija je za provođenje regionalne politike izdvojila 35,64% svog proračuna, što iznosi 347 mlrd eura.

Primarni cilj regionalne politike EU-a je ujednačni razvoj unutar regija EU te jačanje gospodarske, socijalne i teritorijalne kohezije. Regionalna politika podupire stvaranje novih radnih mjesta, konkurentnost gospodarstva, gospodarski rast, unapređenje kvalitete života te održivi razvoj. Solidarna je s europskim manje razvijenim državama i regijama, koncentrirajući sredstva u područja i sektore u kojima su najpotrebnija¹.

Regionalna politika u razdoblju od 2007. – 2013. godine provedena je u unatoč raznim izazovima. Europu je pogodila gospodarska i financijska kriza koja je ograničila javna ulaganja, zbog čega su sredstva regionalne politike predstavljala ključ za rast i stvaranje radnih mjesta.

Opći ciljevi regionalne ekonomske politike realiziraju se usmjeravanjem investicija u dugoročne projekte razvitka, poticanjem ulaganja u rast ljudskog kapitala kao i boljim pristupom tržištu radne snage te izgradnjom fizičke infrastrukture.

Pravovremenom strategijom i dobro razrađenom regionalnom politikom utječe se na povećanje iskorištavanja činitelja proizvodnje, poticanje gospodarskog rasta, pronalaženje najpovoljnije lokacije poduzeća, smanjivanje troškova prenaseljenosti urbanih regija i usklađivanje regionalne ravnoteže.

Regija kao područje u kojemu se provodi regionalna ekonomska politika predstavlja prostor koji je unatoč različitim čimbenicima, koji se na njima provode (ekonomski, gospodarski, prirodni, socijalni, ekološki, kulturni), po određenim obilježjima homogen i u tom smislu čini određenu cjelinu na nekom geografskom prostoru. Regija se može promatrati s dva aspekta, u užem i širem smislu. U užem smislu predstavlja određeni prostor unutar nacionalnih granica, dok se regijom u širem smislu smatra svaki prostor

¹ M. Tufekčić, Ž. Tufekčić, *'EU politike i fondovi 2014-2020'*, Zagreb, Plavi partner d.o.o., 2013., str. 23

koji ne mora nužno biti unutar nacionalnih granica, a ima određeno prepoznatljivo obilježje specifično za određeni prostor. U današnje vrijeme regije su pod sve većim pritiskom konkurencije, čemu doprinosi urbana globalizacija u sve većoj mjeri, ali isto tako i proces integracije novih zemalja članica s Europskom unijom².

2.1. Nastanak i razvoj regionalne politike

Razvoj regionalne politike EU-a započinje već u samom početku osnivanja Europskih zajednica i uspostavljanja zajedničkog tržišta³. Glavni cilj regionalne politike EU-a je ujednačni razvoj unutar regija EU-a, te jačanje gospodarske, socijalne i teritorijalne kohezije. Regionalna politika podupire stvaranje novih radnih mjesta, konkurentnost gospodarstva, gospodarski rast, unapređenje kvalitete života te održivi razvoj. Solidarna je s europskim manje razvijenim državama i regijama, koncentrirajući sredstva u područja i sektore u kojima su najpotrebnija.

Okvir kohezijske politike, odnosno programsko razdoblje utvrđeno je za razdoblje od sedam godina. Tekuće razdoblje obuhvaća period od 2014. do 2020.godine U ovom radu promatrati će se razdoblje koje je prethodilo tekućem, odnosno od 2007. – 2013. godine.

U nastavku radu slijedi prikaz povijesnog razvoja regionalne politike Europske unije za razdoblje od 1957. godine do danas⁴:

“ 1. faza (1958. – 1975.)

- 1957. – Prvi put je spomenuta u Rimskom ugovoru.
- 1958. – Stvaranje Europskog socijalnog fonda (ESF).
- 1975. – Stvaranje Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR).

2. faza (1976. – 1986.)

- 1986. – Pravna osnova za regionalnu politiku uspostavljena je u Jedinostvenom europskom aktu.

3. faza (1987. – 1999.)

² loc.cit.

³ I. Kersan-Škabić, *Ekonomija Europske unije*, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma “Dr. Mijo Mirković”, 2015., str.173.

⁴ A.Devičić., M.Šostar, *Regionalni razvoj i fondovi Europske unije: Prilike i izazovi*, Požega, Veleučilište u Požegi, 2015., str. 150

- 1988. – Radi prilagodbe pristupanju Grčke (1981.), Španjolske i Portugala (1986.), strukturni fondovi integrirani su u sveobuhvatnu „kohezijsku politiku“. Proračun: 64 milijarde „ECU-a“ koji poslije postaje euro.
- 1993. – Ugovorom i Maastrichta uvode se Kohezijski fond, Odbor regija i načelo supsidijarnosti (u skladu s kojim se odluke uvijek moraju donositi na najmanje centraliziranoj razini – razini najbližoj lokalnoj razini kako bi se pitanje moglo primjereno riješiti).
- 1994. – 1999. – Udvostručavanje sredstava za regionalne fondove koja sada iznose trećinu proračuna Europske unije.
- 1995. – Dodan je poseban cilj radi potpore rijetko naseljenim regijama Finske i Švedske. Ukupan proračun 168 milijardi „ECU-a“.

4. faza (2000. – 2006.)

- 2000. – 2004. – Zahvaljujući pretpristupnim instrumentima, državama uključenima u postupak pristupanja Europskoj uniji dostupna su sredstva i know-how.
- 2004. – Europskoj uniji se pridružilo deset novih zemalja čime se stanovništvo Europske unije povećalo za 20%, a BDP za samo 5%. Proračun je iznosio 213 milijardi eura za postojećih 15 članica, a 22 milijarde za nove države članice (2004. – 2006.).

5. faza (2007. – 2013.)

- 2007. – 2013. – Proračun iznosi 347 milijardi eura od čega je 25% izdvojeno za istraživanje i inovacije, a 30% za okolišnu infrastrukturu i mjere za borbu protiv klimatskih promjena.

U tekućem programskom razdoblju 2014. – 2020., raspolaže se s proračunom od 351,8 milijardi eura s posebnim naglaskom na četiri glavna prioriteta pri ulaganjima:

- istraživanje i inovacije,
- digitalna agenda,
- potpora MSP-ovima⁵ i

⁵ MSP podrazumijeva mala i srednja poduzeća (eng. Small and medium sized Enterprises – SME). Definicija MSP-ova nadilazi glavne kriterije koji se odnose na broj zaposlenih, godišnji promet i aktivu/dugoročnu imovinu. Ovdje se, osim glavnih kriterija za definiranje MSP-a (broj zaposlenih, godišnji

- gospodarstvo s niskim emisijama ugljika.“

Približno 100 milijardi eura bit će izdvojeno za te sektore, od čega će se s 26,7 milijardi eura podupirati prelazak na gospodarstvo s niskim emisijama ugljika (energetska učinkovitost i obnovljive energije).

U prvoj fazi regionalne ekonomske politike Europske unije ne postoji zajednička verzija regionalne ekonomske politike već tadašnji osnivači prepuštaju vladama svake pojedine članice i tržišnim mehanizmima rješavanje regionalnih nejednakosti. Ipak, 1958. godine osnivaju se prva dva fonda (Europski socijalni fond – ESF i Europski fond za upravljanje i garancije u poljoprivredi – EAGGF) s ciljem provođenja zajedničkih politika. Veća pozornost regionalnoj politici pridaje se tek 1968. godine osnivanjem Opće uprave za regionalnu politiku. Nadalje, 1972. godine šefovi država i vlada u Parizu donose zaključak u kojem je regionalna politika predstavljena kao ključni čimbenik jačanja Europske ekonomske zajednice⁶.

Drugom fazom počinje oformljivanje zajedničke regionalne politike. Ponukani naftnom krizom 1973. godine čelnici Europske ekonomske zajednice posvećuju pozornost razvoju regionalne politike kao odgovor na pogoršavanje globalne ekonomske situacije i na prvo proširenje do kojeg je došlo iste godine gdje Zajednici pristupaju Ujedinjena Kraljevina, Danska i Irska. Nove članice donose Zajednici vlastite strukturne probleme, ali i iskustva u rješavanju problema regionalne ekonomske politike. U ovoj (drugoj) fazi uspostavlja se 1975. godine, Europski fond za regionalni razvoj. Fond je bio namijenjen onim državama članicama koje su bile u najtežem položaju pa su prema tome i resursi podijeljeni: Belgija je dobila 1,5%, Danska 1,3%, Francuska 15%, Irska 6%, Italija 40%, Luksemburg 0.1%, Nizozemska 1.7%, Njemačka 6.4% te Ujedinjeno Kraljevstvo 28%. U sklopu novoosnovanog Fonda za regionalni razvoj tri su vrste akcija mogle dobiti podršku koja je iznosila do 50% javnih sredstava:

- ulaganja u male tvrtke koje su otvarale najmanje 10 novih radnih mjesta,
- ulaganja u infrastrukturu povezanu s točkom 1 te

promet te aktiva/dugoročna imovina), u obzir uzimaju i povezanosti između dvaju ili više poduzeća. O svemu više dostupno je na sljedećem linku:

http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/sme_handbook.pdf (31.01.2019.).

⁶ A.Devičić, M.Šostar, op.cit., str. 150.

- infrastrukturna ulaganja u planinska područja, koja su ujedno morala ispunjavati uvjete i za fond garancija u poljoprivredi⁷.

U 80-im godinama 20. stoljeća događaju se znatni pomaci u regionalnoj politici. Pristupanje Grčke (1981.) te Španjolske i Portugala (1986.) povećava potrebu za zajedničkom regionalnom politikom. Na inicijativu Grčke stvara se Integrirani mediteranski program 1982. godine kojemu je cilj pomoći Grčkoj, Francuskoj i Italiji, kako bi se utjecalo na razvoj turizma, poljoprivrede te malih i srednjih poduzeća⁸.

Jedinstveni europski akt uvojen je u trećoj fazi radi prilagođavanja promjenama Europske unije i stvaranja jedinstvenog tržišta. Delorov prvi paket od 1989. do 1993. godine doprinio je prvoj reformi strukturnih fondova udvostručenjem strukturnih fondova u realnim vrijednostima, tako da 1992. godine oni čine 25% budžeta Europske unije. Početkom 90-ih godina 20. stoljeća osnovan je Kohezijski fond te predstavlja ključan čimbenik ove faze razvoja regionalne politike⁹.

Četvrta faza razdoblje je druge reforme strukturnih fondova u razdoblju od 2000. do 2006. godine. Reforme se se očitovale u pogledu pojednostavljenja načela i pravila kohezijske politike i priprema za proširenje Europske unije. Zajednička poljoprivredna politika (Common Agricultural Policy – CAP) definirana je u ovoj fazi od sredine 1990-ih godina te predstavlja najvažniju politiku Europske unije, pogotovo u pogledu proračuna¹⁰.

U prosincu 1995. godine donošena je Poljoprivredna strategija (engl. Agricultural Strategy paper) koja je naglašavala važnost povećanja konkurentnosti europskog i svjetskog poljoprivrednog i prehrambenog sektora na nacionalnom i svjetskom tržištu. Služila je kao temelj za donošenje paketa mjera Agenda 2000 kojoj je ključni cilj osiguranje zadovoljavajućeg životnog standarda poljoprivredne zajednice i stabilnost prihoda poljoprivrednih gospodarstava te smanjenje cijena za potrošače. Agenda 2000 bila je u pripremi od druge polovice 1990-ih i utrla je put najvećem proširenju Europske unije koje očituje četvrtu fazu razvoja regionalne politike Europske unije¹¹.

⁷ loc.cit.

⁸ loc.cit.

⁹ A. Bogunović, *Regionalna ekonomika i politika*, Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb, 2011., str. 51

¹⁰ loc.cit.

¹¹ A. Vela, *Menadžment ESI fondova*, Školska knjiga, 2015., str.70

U petoj fazi razvoja financijska sredstva bila su namijenjena najsiromašnijim državama članicama i regijama. Ključni cilj bio je na bržem ekonomskom razvoju, stvaranju radnih mjesta i inovacijama. Dio sredstava u ovoj fazi razvoja bio je usmjeren i na borbu protiv klimatskih promjena i poboljšanju životne sredine¹².

U šestoj fazi razvoja regionalne politike Europske unije, Europska unija se proširila s obzirom da Uniji 2013. godine pristupa i Republika Hrvatska. Usmjerenost je prema pametnom, održivom i uključivom rastu, smanjenju siromaštva i podizanje svijesti društva u pogledu korištenja obnovljivih izvora energije te pozitivnom utjecaju na okoliš¹³.

2.2. Ciljevi regionalne politike EU za razdoblje od 2007.-2013.

Programsko razdoblje Europske unije od 2007. do 2013. predstavlja sedmogodišnje razdoblje u kojemu su provedeni ciljevi regionalne politike Europske unije i planirani rashodi za regionalnu politiku u sklopu višegodišnjeg financijskog okvira.

Ciljevi regionalne politike u razdoblju od 2007. do 2013. godine u sljedeći:

1. Konvergencija – postizanje kohezije i konkurentnosti,
2. Regionalna konkurentnost i zaposlenost,
3. Europska teritorijalna suradnja.

“Cilj konvergencije je obuhvatiti države članice i regije koje zaostaju u razvoju. Regije na koje je usmjeren cilj konvergencije su one čiji je bruto domaći proizvod (BDP) po glavi stanovnika, mjereno u paritetima kupovne moći, manji od 75 % prosjeka Zajednice. Regije koje je pogodio statistički učinak vezan uz smanjenje prosjeka Zajednice nakon proširenja Europske unije iz tog bi razloga trebale dobiti značajnu prijelaznu potporu kako bi dovršile proces konvergencije. Ova potpora prestaje 2013. i ne slijedi ju daljnji prijelazni period.”¹⁴

Regionalnom konkurentnošću i zapošljavanjem nastajalo se obuhvatiti područje Zajednice izvan cilja konvergencije. Prihvatljive regije su regije u okviru cilja 1. u

¹² loc.cit.

¹³ N. Bošnjak, *EU fondovi I projektni ciklus za apsolutne početnike*, GEOLOGIKA REGULUS J.D.O.O., ZAGREB-SUSEDGRAD, 2018., str. 7

¹⁴ Službeni list EU, Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1083&from=HR> (pristupljeno dana: 07.03.2019.)

programskom razdoblju od 2000. do 2006. koje više ne ispunjavaju kriterij regionalne prihvatljivosti za cilj konvergencije i koje na taj način dobivaju prijelaznu potporu, kao i sve druge regije Zajednice¹⁵.

Europska teritorijalna suradnja ima za cilj obuhvatiti regije povezane kopnenim ili morskim granicama, gdje su područja transnacionalne suradnje definirana u smislu djelovanja koja promiču integrirani teritorijalni razvoj i potpore međuregionalnoj suradnji i razmjeni iskustava¹⁶.

2.3. Ciljevi regionalne politike EU za razdoblje od 2014. - 2020.

Strategija Europa 2020 predstavlja akcijski plan odnosno strategiju razvoja Europske unije za razdoblje od 2014. do 2020. godine.

U tekućem programskom razdoblju naglasak se stavlja na što veću koordinaciju nacionalnih i europske gospodarske politike. Pridaje se važnost usuglašavanju nacionalnih i europskih gospodarskih politika, ali isto tako i nacionalnih i europskih ciljeva. Programsko razdoblje karakterizira financijska kriza, odnosno smatra se postkriznim razdobljem prije kojega je kriza izbrisala godine ekonomskog i socijalnog napretka te indicirala na strukturne slabosti ekonomije Europske unije.

Prioriteti programskog razdoblja 2014. – 2020. godine navedeni su u nastavku¹⁷:

1. Pametan rast – rast i razvoj gospodarstva temeljenog na znanju i inovacijama;
2. Održiv rast – propagiranje ekonomije s učinkovitijim iskorištavanjem resursa, te promicanje zelenijeg i konkurentnijeg gospodarstva;
3. Uključiv rast – agitiranje ekonomije visoke stope zaposlenosti s efektom socijalne i teritorijalne kohezije.

Europa 2020 postavlja si kvantitativne ciljeve koje treba zadovoljiti u trenutnom programskom razdoblju.

Prvi od ciljeva jest zaposlenost u kojemu se stavlja naglasak na zapošljavanje 75% stanovništva u životnoj dobi od 20. do 64. godine.

¹⁵ loc.cit.

¹⁶ loc.cit.

¹⁷ M. Tufekčić, Ž. Tufekčić, op. cit., str. 12.

Drugi cilj jest ulaganje u istraživanje i razvoj, u kojemu se planira ulaganje u navedeni sektor u iznosu od 3% ukupnog bruto domaćeg proizvoda Europske unije. Poanta se usmjerava na to da i javni i privatni sektor ulaže u istraživanje i razvoj (R&D – eng. Research and development), no usmjerava se na ulaganje, a ne na učinak.

Treći cilj je borba protiv klimatskih promjena. Navedeno se planira provesti sistemom „20/20/20“ pri čemu se namjerava smanjiti emisije stakleničkih plinova za 20%, poboljšati efikasnost upotrebe energije za 20% te povećati udjel obnovljivih izvora energije (vjetar, sunce, voda, biogoriva) za 20%.

Četvrti cilj je smanjiti stopu ranog napuštanja sustava obrazovanja s trenutnih 15% na ispod 10%, a najmanje 40%, u odnosu na trenutnih 31% mlađe generacije trebalo bi završiti tercijarni stupanj obrazovanja do razdoblja 2020. godine, odnosno do završetka programskog razdoblja.

Peti cilj predlaže smanjenje siromaštva za 25%. U posljednjem cilju programskog razdoblja 2014. – 2020. spasilo bi se više od 20 milijuna ljudi od siromaštva, zadovoljavajući njihove osnovne potrebe i sklanjajući ih s ruba egzistencije.

Predloženi kvantitativni ciljevi reprezentativni su za prioritete pametnog, održivog i uključivog rasta, no za njihovu realizaciju bit će potreban čitav niz aktivnosti na nacionalnoj razini, razini Europske unije i internacionalnoj razini. U tu svrhu Europska komisija u svom priopćenju od 3. ožujka 2010. godine (Europska komisija, 2010.) predlaže sedam predvodničkih inicijativa odnosno prioriternih tema navedenih u nastavku¹⁸:

- „Inovativna Unija“ – cilj joj je poboljšati dostupnost financiranja za istraživanje i inovacije kako bi se osigurala mogućnost transformacije inovativnih ideja u proizvode i usluge;
- „Mladi na potezu“ - cilj je povećati učinak obrazovnih sustava i olakšati ulazak mladih na tržište rada;
- „Digitalno vrijeme za Europu – cilj je širenje brzog interneta i korištenje prednosti jedinstvenog digitalnog tržišta;
- „Efikasna upotreba resursa u Europi“ – u svrhu razdvajanja ekonomskog rasta od korištenja resursa;

¹⁸Maletić, I. et. al. *EU projekti-od ideje do realizacije*. Zagreb:TIM4PIN,

- „Industrijska politika za vrijeme globalizacije“ – s ciljem unapređenja poslovnog okruženje i razvitka snažne industrijske osnove;
- „Program za nove vještine i radna mjesta“ - s ciljem modernizacije tržišta rada i osnaživanja ljudi razvojem njihovih sposobnosti tijekom cijelog života te
- „Europska platforma protiv siromaštva“ – u svrhu jamčenja društvene i teritorijalne povezanosti, kako bi svi imali koristi od prednosti rada i radnih mjesta.

Investicijska sredstva Regionalne politike omogućavaju ispunjavanje mnogih ciljeva europske politike te nadopunjuje politiku vezanu uz obrazovanje, zapošljavanje, energetiku, zaštitu okoliša, jedinstveno tržište, istraživanje i inovacije.

Regionalna politika daje nužni okvir za ulaganja radi ispunjenja ciljeva strategije Europa 2020 za pametan, održiv i uključiv rast u Europskoj uniji.

U skladu s tim regionalna politika treba doprinijeti realizaciji ciljeva strategije Europa 2020:

1. Veća ulaganja u istraživanje, tehnološki razvoj i inovacije
2. Poboljšanje pristupa informacijskim i komunikacijskim tehnologijama te njihova korištenja i kvalitete
3. Poboljšanje konkurentnostimalih i srednjih tvrtki
4. Podržavanje prijelaza na gospodarstvo s manjim udjelom ugljika
5. Poticanje prilagodbe na klimatske promjene, prevencije opasnosti i upravljanja
6. Očuvanje i zaštita okoliša i promicanje učinkovitosti resursa
7. Promicanje održivog prometa i poboljšanje mrežnih infrastruktura
8. Promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podržavanje mobilnosti radne snage
9. Promicanje društvene uključenosti te borba protiv siromaštva i diskriminacije
10. Ulaganje u obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje
11. Poboljšanje učinkovitosti javne uprave¹⁹.

¹⁹ Službeni list EU, op. cit. Dostupno na:

https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/information/publications?title=&themeld=0&typeld=14&countryld=0&periodld=0&fundld=0&policyld=0&languageCode=en (pristupljeno dana: 09.04.2019.)

2.4. Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku – NUTS klasifikacija

Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku, (fra. Nomenclature des unités territoriales statistiques - NUTS) sustav je za identifikaciju i klasifikaciju prostornih jedinica za potrebe službene statistike u zemljama članicama EU, koji je razvio Europski ured za statistiku, s ciljem uspoređivanja regija unutar Europe. Ove teritorijalne jedinice su definirane za statističke svrhe te ne tvore nužno službene upravne jedinice²⁰.

NUTS klasifikacija služi kao prostorna razina prema kojoj se mogu izrađivati programski dokumenti za potrebe politike. Kohezijska politika pokriva sve regije u EU, no većina novca raspodijeljena je najpotrebitijim područjima – regijama sa BDP-om ispod 75% prosjeka EU.

Sredstva Kohezijske politike, odnosno ulaganja iz strukturnih fondova i Kohezijskog ili investicijskog fonda, u financijskom razdoblju 2014. - 2020. bit će usmjerena prema trima skupinama europskih regija²¹:

- tzv. manje razvijene regije - čiji je BDP po stanovniku manji od 75% prosjeka EU,
- tzv. regije u tranziciji - čiji je BDP po stanovniku između 75% i 90% prosjeka EU,
- tzv. razvijene regije - čiji je BDP po stanovniku viši od 90% prosjeka EU.

Regionalna politika EU ima za cilj smanjiti regionalnu nejednakost i učiniti gospodarski razvoj održivim u kontekstu globalizacije i dinamičnijeg rasta svih regija EU, a posebno prema NUTS II regijama, budući da je riječ o velikim infrastrukturnim projektima čiji učinci mogu biti mjerljivi samo na većem području. Ona obuhvaća znatan dio proračuna EU s ciljem sektorskog i teritorijalnog usmjeravanja sredstava kohezijskog fonda i nacionalnih programa prema onim regijama koje su manje razvijene.

Tablica 1. NUTS regije i broj stanovnika²²

Razina	Broj stanovnika (najmanje)	Broj stanovnika (najviše)
NUTS 1	3.000.000	7.000.000
NUTS 2	800.000	3.000.000

²⁰ I. Maletić, *EU projekti – od ideje do realizacije*, Zagreb, TIM4PIN d.o.o. za savjetovanje, 2016., str.26

²¹ loc.cit.

²² loc.cit.

NUTS 3	150.000	800.000
--------	---------	---------

Izvor: MALETIĆ, I. et.al. (2016.) EU PROJEKTI – od ideje do realizacije. Zagreb: TIM4PIN d.o.o. za savjetovanje.

U Tablici 1. vidljive su NUTS podjele koje se koriste u regionalnoj politici Europske unije. Prva razina NUTS-a obuhvaća regija u rasponu između tri i sedam milijuna stanovnika. Druga razina NUTS-a najzanimljivija je u provođenju instrumenata regionalne politike i obuhvaća regije u rasponu od 800.00 do tri milijuna stanovnika. NUTS 3 razina obuhvaća područja u rasponu od 150.000 do 800.00 stanovnika.

NUTS razine se mogu dijeliti i dalje nakon navedenih, odnosno na lokalne razine (LAU 1-2 – engl. Local administrative units) ili jednostavno lokalne upravne jedinice. Jedinice LAU 1-2 razine zbog svoje veličine i fiskalnog kapaciteta pripadaju jedinicama s manjim potencijalom to jest kapacitetom za samostalno privlačenje sredstava iz instrumenata regionalne politike Europske unije.

Za financiranje regionalnog razvoja i kohezijskom politikom uzimaju se u obzir NUTS 2 regije s brojem stanovnika između 800.000 i tri milijuna.

S obzirom na razvijenost razlikuju se:

- manje razvijene regije u koje spadaju NUTS 2 regije čiji je BDP per capita manji od 75% prosjeka EU-27;
- tranzicijske regije u koje spadaju NUTS 2 regije čiji je BDP per capita između 75% i 90% prosjeka EU27; te
- razvijene regije u koje spadaju NUTS 2 regije čiji je BDP per capita veći od 90% prosjeka EU-27²³.

²³ ibidem str. 26.

3. INSTRUMENTI REGIONALNE POLITIKE EUROPSKE UNIJE – EUROPSKI STRUKTURNI I INVESTICIJSKI FONDOVI

Zajedno s Europskim socijalnim fondom (ESF), Kohezijskim fondom (KF), Europskim poljoprivrednim fondom za regionalni razvoj (EAFRD) i Europskim fondom za pomorstvo i ribarstvo (EFPR), Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) čini jedan od pet strukturnih i investicijskih fondova (ESIF) EU. Njima zajednički upravljaju Europska komisija i zemlje EU-a.

Svrha ESIF-a je ulaganje u stvaranje radnih mjesta i održivo i zdravo europsko gospodarstvo i okoliš.

ESIF je usmjeren na 5 prioriternih područja²⁴:

- istraživanje i inovacije,
- digitalne tehnologije,
- potpora niskougljičnom gospodarstvu,
- održivo upravljanje prirodnim resursima i
- mala poduzeća.

U nastavku ovog poglavlju opisati će se 4 od 5 fondova s obzirom da je ERDF tema zasebnog poglavlja u nastavku rada.

3.1. Europski socijalni fond (ESF)

Europski socijalni fond (eng. European Social Fund - ESF) glavni je instrument za ostvarivanje strateških ciljeva politike zapošljavanja EU-a usmjeren je na poticanje poduzetništva, pružanje pomoći posloprimcima u pronalaženju boljih radnih mjesta i uspostavi pravednijih mogućnosti za sve građane EU prilikom njihova zapošljavanja. Njegovo se djelovanje temelji na ulaganju u ljudske resurse – posloprimce, mlade ljude i one koji su u potrazi za poslom. Novčana sredstva koja se izdvajaju iz ESF-a uvijek su popraćena javnim ili privatnim financiranjem. Stopa udjela u sufinanciranju projekta

²⁴ Europska komisija, Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/funding-opportunities/funding-programmes/overview-funding-programmes/european-structural-and-investment-funds_hr (pristupljeno dana: 20.03.2019.)

kreće se u rasponu od 50% do 85% (95% u iznimnim slučajevima) njegovih ukupnih troškova, što ovisi o relativnom bogatstvu regije.

Europska komisija i zemlje članice EU zajednički određuju prioritete Europskoga socijalnog fonda (ESF) i načine trošenja njegovih financijskih sredstava. Ti prioriteti su sljedeći²⁵:

- jačanje prilagodljivosti radnika novim vještinama,
- pružanje pomoći tvrtkama pri uvođenju novih načina poslovanja,
- bolji pristup zapošljavanju pružanjem pomoći mladim ljudima pri prelasku iz obrazovnih ustanova na posao ili obučavanjem osoba koje traže zaposlenje kako bi se povećale njihove šanse za zapošljavanje,
- strukovno osposobljavanje i mogućnost cjeloživotnog učenja radi stjecanja novih vještina,
- pružanje pomoći pri zapošljavanju osoba iz skupina u nepovoljnom položaju.

Europski socijalni fond osnovan je 1958. godine.

Nositelji projekata koji se financiraju iz ESF-a brojne su organizacije koje se nazivaju korisnicima, a obuhvaćaju i javne uprave, udruženja radnika i poslodavaca, nevladine organizacije, dobrotvorne ustanove i tvrtke. Pojedinci koji sudjeluju u projektima koji se financiraju iz ESF-a nazivaju se sudionicima, a među njima su obuhvaćeni stariji radnici u postupku stjecanja novih vještina, mladi posloprimci koji upravo dobivaju posao ili osobe u potrazi za savjetovanjem kako pokrenuti vlastitu djelatnost.

3.2. Kohezijski fond (KF)

Kohezijski fond namijenjen je najmanje razvijenim državama članicama Europske Unije, čija je vrijednost bruto nacionalnog proizvoda (BNP) po stanovniku manja od 90% prosjeka EU-a. Sredstva su namijenjena za provedbu projekata kojima se poboljšavaju okoliš i prometna infrastruktura koja je dio transeuropske prometne mreže. Kohezijski fond služi smanjivanju gospodarskih i socijalnih razlika te promicanju održivog razvoja.

Stope sufinanciranja projekata iznose od 80 do 85 posto, a iznos alokacije za pojedinu državu računa se prema dvama kriterijima: površina i broj stanovnika. U financijskoj

²⁵ M. Tufekčić, Ž. Tufekčić, op. cit., str. 168.

(proračunskoj) perspektivi EU 2007. – 2013. vrijednost mu je bila oko 70 milijardi eura, dok u razdoblju od 2014. do 2020. godine raspolaže sa 63,4 milijarde eura.

Kohezijski fond uspostavljen je 1993. godine.

Kohezijski fond usmjeren je na sljedeće aktivnosti²⁶:

- Potpore prema ekonomiji s niskom razinom ugljičnog dioksida,
- Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanje rizika,
- Zaštita okoliša i promicanje učinkovitosti resursa te
- Promicanje održivog prometa i uklanjanje uskih grla u ključnim infrastrukturnim mrežama.

Korist Kohezijskog fonda osim korisnika tijela javne vlasti ima i poslovni sektor kroz sudjelovanje u postupcima javne nabave za isporuku dobara i usluga, te obavljanje radova kao što su različite studije, građevinski radovi i slično.

3.3. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD)

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (eng. European Agriculture Fund for Rural Development - EAFRD) ima za cilj jačanje europske politike ruralnog razvoja i pojednostavljivanje njezine provedbe. Fond se financira sredstvima Zajedničke poljoprivredne politike (CAP) i pridonosi ostvarivanju ciljeva strategije Europa 2020. promicanjem održivoga ruralnog razvoja u cijeloj EU. Pridonosi ekološkoj i teritorijalnoj ravnoteži, zaštiti klimatskih uvjeta i uvođenju inovacija u poljoprivredni sektor.

Za razdoblje od 2007. do 2013. godine, programu je namijenjeno 96,4 milijarde eura, dok je za novo financijsko razdoblje od 2014. do 2020. godine, predviđeni proračun za u iznosu od 95,57 milijardi eura.

Program prepoznaje široki krug potencijalnih korisnika; od poljoprivrednih gospodarstava, gospodarskih subjekata u poljoprivredi, šumarstvu, prehrambenoj industriji, turizmu i nepoljoprivrednim djelatnostima koje se obavljaju na ruralnom području, proizvođačkih organizacija, savjetodavnih službi, udruga, medija, znanstvenih i obrazovnih institucija, žena poduzetnica, mladih poljoprivrednika, komunalnih tvrtki,

²⁶ Europski fondovi, dostupno na: <http://europski-fondovi.eu/program/kohezijski-fond> (pristupljeno dana:07.03.2019.)

jedinica lokalne samouprave pa do institucija središnje države koje mogu sudjelovati u mjeri tehničke pomoći predviđenoj EAFRD uredbom.

Aktivnosti Europskog poljoprivrednog fonda za regionalni razvoj su sljedeće²⁷:

- Poticanje transfera znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima,
- Jačanje konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede i povećanje održivosti gospodarstva,
- Promicanje organizacije prehrambenog lanca i upravljanje rizicima u poljoprivredi,
- Obnova, očuvanje i promicanje ekološke ovisnosti o poljoprivredi i šumarstvu,
- Promicanje učinkovitosti resursa i pomak potpora prema niskim razinama ugljičnog dioksida i klimatski prilagodljivoj poljoprivredi, prehrani i šumarstvu te
- Promicanje socijalne uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj ruralnih područja.

3.4. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EMFF)

Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (eng. European Maritime and Fisheries Fund – EMFF) osigurava sredstva ribarskoj industriji i priobalnim zajednicama s ciljem njihove prilagodbe promijenjenim uvjetima u sektoru i postizanja gospodarske i ekološke održivosti.

Tijekom razdoblja 2007. - 2013., fond raspolagao je sredstvima od 4,3 milijarde eura. U novom proračunskom razdoblju od 2014. do 2020. godine, za program je namijenjen proračun od 5,75 milijardi eura. Moguće je financirati sve sektore ribarske industrije – ribarstvo, akvakultura (uzgoj ribe, školjkaša i podvodnog bilja) te obradu i marketing ribarskih proizvoda.

Projekti se financiraju na temelju strateškog plana i operativnih programa koje su napravile nacionalne vlasti. Svaka država članica sastavlja nacionalni strateški plan za provedbu Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo, predstavljajući ukupnu stratešku viziju i politiku srednjoročnog razvoja ribarskog sektora i sektora akvakulture. Taj plan

²⁷ Europski fondovi, dostupno na: <http://europski-fondovi.eu/eafrd> (pristupljeno dana: 07.03.2019.)

pokriva sva područja Zajedničke ribarske politike (CFP) i predstavlja temelj za aktivnosti koje se odaberu za financiranje od strane Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo. Mjere koje će se financirati utvrđuju se u nacionalnim operativnim programima čija je svrha provođenje nacionalnoga strateškog plana. Države članice odlučuju kako će rasporediti financijsku potporu prema prioritetima fonda.

Aktivnosti Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo jesu sljedeće²⁸:

- "poticanje okolišno održivog, resursno učinkovitog, inovativnog, konkurentnog i utemeljenog na znanju ribarstva,
- poticanje okolišno održive, resursno učinkovite, inovativne, konkurentne i na znanju utemeljene akvakulture,
- poticanje provedbe ZRP-a putem prikupljanja i upravljanja podacima u svrhu poboljšanja znanstvenih spoznaja te pružanjem potpore za praćenje, kontrolu i provedbu, jačanje institucionalnih kapaciteta i učinkovite javne uprave bez dodatnoga administrativnog opterećenja,
- povećanje zaposlenosti i teritorijalne kohezije kroz promicanja gospodarskog rasta, društvene uključenosti, stvaranja radnih mjesta i pružanja potpore upošljivosti i mobilnosti radne snage u obalnim i kontinentalnim zajednicama,
- poticanje stavljanja na tržište i prerade proizvoda ribarstva i akvakulture te putem poticanja ulaganja u sektore prerade i stavljanja na tržište,
- poticanje provedbe Integrirane pomorske politike.

²⁸ Europski fondovi, dostupno na: <http://europski-fondovi.eu/eff> (pristupljeno dana: 07.03.2019.)

4. OBILJEŽJA EUROPSKOG FONDA ZA REGIONALNI RAZVOJ

4.1. Povijest Europskog fonda za regionalni razvoj

Kao rezultat prvog velikog sjevernog proširenja Zajednice iz 1973. odnosno kao rezultat inicijativa Velike Britanije i ostalih zemalja koje su tražile način kako pomoći svojim industrijskim regijama jer nisu imale veliku korist od zajedničke poljoprivredne politike, 1975. osnovan je Europski fond za regionalni razvoj (European Regional Development Fund - ERDF). ERDF je u početku raspolagao relativno skromnim financijskim sredstvima u iznosu 0,04% BDP-a Zajednice (1,3 milijarde eura), no s vremenom je ERDF postao glavni instrument pomoći Zajednice koji je poticao uravnoteženi gospodarski i socijalni razvoj, kao i koheziju europskih regija. Fond je financirao razvoj infrastrukture, podržavao je investicije koje su poticale otvaranje novih radnih mjesta i lokalne razvojne projekte te je pružao pomoć sektoru malog i srednjeg poduzetništva. Za razliku od ostalih fondova koji su isključivo bili namijenjeni razvoju pojedinačnih područja (zapošljavanje, poljoprivreda), ERDF je bila novost među fondovima jer je osmišljen kao multisektorski financijski instrument. Vezano uz raspodjelu i upravljanje financijskim sredstvima, u početku je ERDF bio pod snažnom kontrolom država članica korisnica fonda, budući da su one ne samo imale pravo na određena sredstva (prema sustavu kvota) već su mogle samostalno odlučivati koji će se projekti financirati.

4.2. Svrha i cilj Europskog fonda za regionalni razvoj

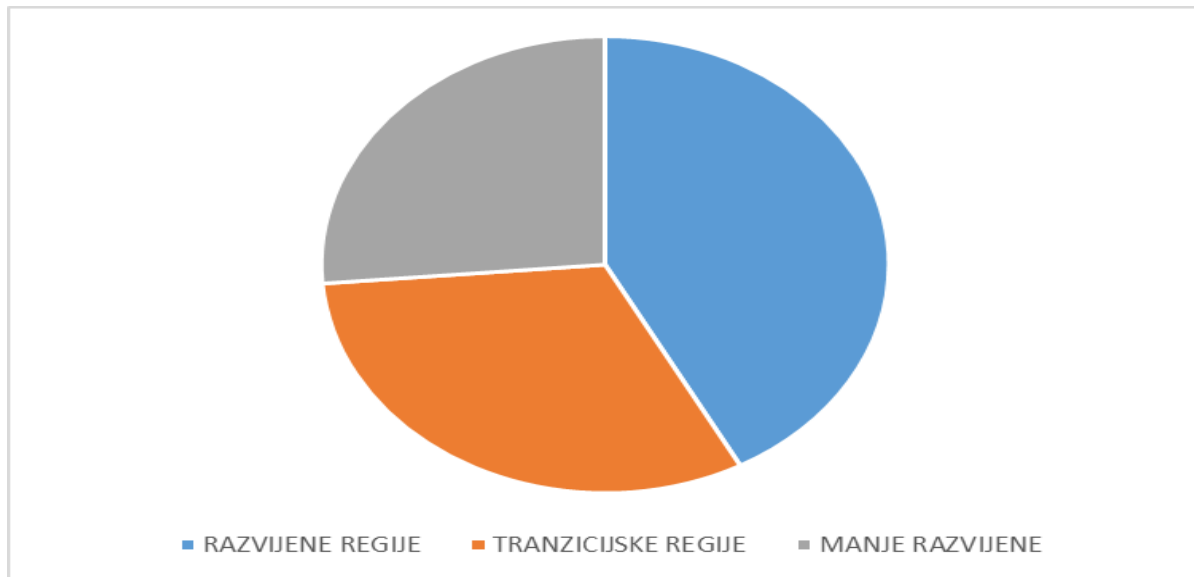
U financijskoj perspektivi 2007. - 2013. EFRR bio je uspostavljen Uredbama Vijeća br. 1083/2006 i 1080/2006. Cilj fonda je jačanje gospodarske i socijalne kohezije te smanjivanje razlika između regija unutar EU, kroz podršku u razvoju i strukturnim prilagodbama regionalnih gospodarstava, kao i podršku prekograničnoj, transnacionalnoj i međuregionalnoj suradnji. Uglavnom je usmjeren na proizvodne investicije u cilju otvaranja radnih mjesta, infrastrukturne investicije te na lokalni razvoj, kao i razvoj malog i srednjeg poduzetništva.

ERDF usmjerava svoja ulaganja u nekoliko ključnih prioritetnih područja:

- Inovacija i istraživanje,
- Digitalni program,
- Potpora malim i srednjim poduzetnicima (MSP),
- Ekonomija s niskim emisijama ugljika.

U razvijenijim regijama, najmanje 80% sredstava resursa ERDF-a mora se usmjeriti na najmanje dva od ovih prioriteta. U tranzicijskim regijama, fokus je na 60% sredstava te 50% u manje razvijenim regijama²⁹.

Grafikon 1. Resursi EFRR-a raspodijeljeni prema prioritetima u % po regijama

Izvor: Izrada autorice prema: Europska komisija: https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/funding/erdf/ (pristupljeno dana: 08.03.2019.)

Nadalje, neki resursi ERDF-a moraju se osobito usmjeriti prema projektima gospodarstva s niskim emisijama ugljika³⁰:

- razvijenije regije: 20%,
- tranzicijske regije: 15%,
- manje razvijene regije: 12%.

²⁹ Europska komisija, dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/funding/erdf/ (pristupljeno dana: 08.03.2019.)

³⁰ Z. Savić, S. Bukovac, I. Spahić, I. Bobek, *Kohezijska politika Europske unije i Hrvatska 2014. - 2020.*, Zagreb, Hrvatska gospodarska komora, 2015., str: 21.

4.3. Proračun Europskog fonda za regionalni razvoj

Proračun za regionalnu politiku u razdoblju 2007. – 2013. g. iznosi je 347 mlrd.eura, što čini 35,7% ukupnog proračuna EU-a za navedeno razdoblje.

Regionalna politika EU-a čini najveći dio proračuna EU-a za 2014.–2020. u iznosu od 351,8 milijardi eura od ukupno 1.082 milijarde eura. Poseban je naglasak na četiri glavna prioriteta pri ulaganjima: istraživanje i inovacije, digitalna agenda, potpora MSP-ovima i gospodarstvo s niskim emisijama ugljika.

Za razdoblje od 2007. do 2013. godine proračun Europskog fonda za regionalni razvoj na razini Europske unije, iznosio je 201 milijardu eura.

Europskom fondu za regionalni razvoj u razdoblju od 2014. – 2020. godine, dodijeljeno je približno 199 milijardi eura. To uključuje 10,2 milijarde eura za europsku teritorijalnu suradnju i 1,5 milijardi eura posebne dodjele sredstava za najudaljenije i slabo naseljene regije.

Razina potrebnog sufinanciranja projekata financiranih iz EFRR-a prilagođena je razvoju predmetnih regija. U manje razvijenim regijama (i najudaljenijim regijama), EFRR može financirati do 85% troškova projekta. U tranzicijskim regijama može financirati do 60 % troškova projekta, a u razvijenijim regijama do 50%.

5. KOMPARATIVNA ANALIZA KORIŠTENJA SREDSTAVA EUROPSKOG FONDA ZA REGIONALNI RAZVOJ

5.1. Zemlje srednje i istočne Europe

Proces tranzicije (»transformacija«), tj. prijelaza iz komunističkog u novo društveno razdoblje u zemljama srednje i istočne Europe započeo je 1989. godine. Na političkoj razini riječ je o prijelazu iz jednostranačkog, nedemokratskog u višestranački, demokratski sustav, a u području gospodarstva riječ je o prijelazu iz planske, centralizirane državno–vlasničke ekonomije u tržišnu, pluralističko–vlasničku ekonomiju. Građani zemalja bivšeg komunizma očekivali su da će im tranzicija donijeti gospodarski procvat, odnosno podizanje standarda na nivo razvijenih zemalja Zapada. Međutim, prve godine tranzicije, od 1990. do 1993., bile su u svim zemljama obilježene izrazitom gospodarskom nestabilnošću, odnosno visokom inflacijom i recesijom. Pad BDP–a bio je znatno veći nego što se očekivalo i trajao je od 1992. do 1996. za sva gospodarstva u tranziciji, a 1994. pad BDP–a iznosio je oko 41 % u odnosu na razinu 1989. godine.

Nakon 1996. situacija se u tranzicijskim zemljama stabilizirala, no tek početkom i sredinom 2000–tih sve zemlje tranzicije bilježe blag gospodarski rast. Zemlje od tada ponovo gospodarski nazaduju, gospodarstvo je ponovo destabilizirano, smanjuju se stope rasta i povećava nezaposlenost.

Stanje BDP–a nije se bitnije promijenilo četvrt stoljeća. Po veličini BDP–a tranzicijske zemlje smještene su još uvijek ispod zemalja EU15 (članice Europske unije prije proširenja 2004.). Tek poneke tranzicijske zemlje prelaze polovicu BDP–a po glavi osobe tih zemalja. Latvija, Estonija, Litva, Poljska, Češka i Slovačka ostvarile su 2012. viši BDP nego što je on iznosio 23 godine prije — 1989. godine. Ostale zemlje bilježile su približno isti BDP ili niži nego 1989. godine. To znači da se standard stanovnika nije bitno promijenio, a uzmemo li u obzir da su cijene u tom periodu isto tako porasle, on je čak lošiji. Istodobno, dolazi i do porasta nezaposlenosti; od 1990. do 1995. ona je izravna posljedica tranzicijskih promjena, a od 2008. do 2013. vezana je uz svjetsku financijsku krizu. Ipak, nakon 2013. u mnogim zemljama tranzicije smanjuje se nezaposlenost, no neke zemlje (među njima i Hrvatska) još se bore s izuzetno visokom

nezaposlenosti. Proces tranzicije pokazao se tegobnijim nego što su to građani bivših socijalističkih zemalja očekivali. Sve je jača diferencijacija između tankog sloja iznimno bogatih i sve šireg sloja siromašnih, uz istodobnu dekonstrukciju srednjeg sloja. Kritika tranzicije »nalazi svoju legitimaciju u činjenici masovnog osiromašenja ali i propadanja osobito srednjih slojeva«.

U provedenim istraživanjima 72% Mađara, 62% Bugara, 48% Litvanaca i Slovaka, 39% Čeha i 35% Poljaka smatra da živi lošije nego u komunizmu³¹. Loša naslijeđena struktura gospodarstva, odnosno snažan politički utjecaj na gospodarstvo, institucionalno nasljeđe komunizma, loše provedena privatizacija, nedostatna pomoć Zapada odnosno šablonizirani pristup međunarodnih organizacija koje više traže kvantitetu nego kvalitetu promjena te nerazvojni karakter stranih investicija u zemlje tranzicije čimbenici su zbog kojih tranzicija u većini zemalja nije donijela u gospodarstvu očekivane rezultate.

Upravljačke strukture u zemljama srednje i istočne Europe slijedile su smjernice međunarodnih organizacija, tj. promijeniti zakone, odnosno donijeti niz novih, nego je trebalo stvoriti efikasniji birokratski aparat imun na mito i korupciju, no nužno je bilo stvoriti i novu upravljačku strukturu u gospodarstvu (školovane menadžere), odnosno (administrativno) okružje koje pogoduje privatnomu poduzetništvu i pravoj tržišnoj konkurenciji. Zemlje nisu uzele u obzir da se sredstva potrebna za cjeloviti sustav socijalne zaštite ne mogu osigurati kroz hipertrofiju fiskalnih i parafiskalnih nameta, nego samo kroz stimulirajuću poreznu politiku koja će pomoći razvitku gospodarstva. S obzirom na navedene okolnosti, tranzicija gospodarstva teško da je mogla proći drugačije, odnosno ostvariti rezultate koji je javnost zemalja bivšeg komunizma očekivala. Gospodarstvo koje će se temeljiti na istinski slobodnomu poduzetništvu, a koje je pak u skladu sa socijalnom osjetljivošću, tek treba stvoriti. Tako će se moći uz rast gospodarstva (rast BDP-a) gledati i rast zadovoljstva građana³².

³¹ Pew Research Center — *Pew Global Attitudes Project, Two Decades After the Wall's Fall*, Washington D. C., 2009. Dostupno na: <http://www.pewglobal.org/files/2009/11/Pew-Global-Attitudes-2009-Pulse-of-Europe-Report-Nov-2-1030am-NOT-EMBARGOED.pdf> (pristupljeno dana: 09.04.2019.)

³² P.Haramija, Đ.Njavro, *Tranzicija i njezini rezultati — zašto tranzicija iz komunističkog u demokratski sustav tržišnog gospodarstva nije ostvarila očekivanja*, Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/171031> (pristupljeno dana: 28.03.2019.)

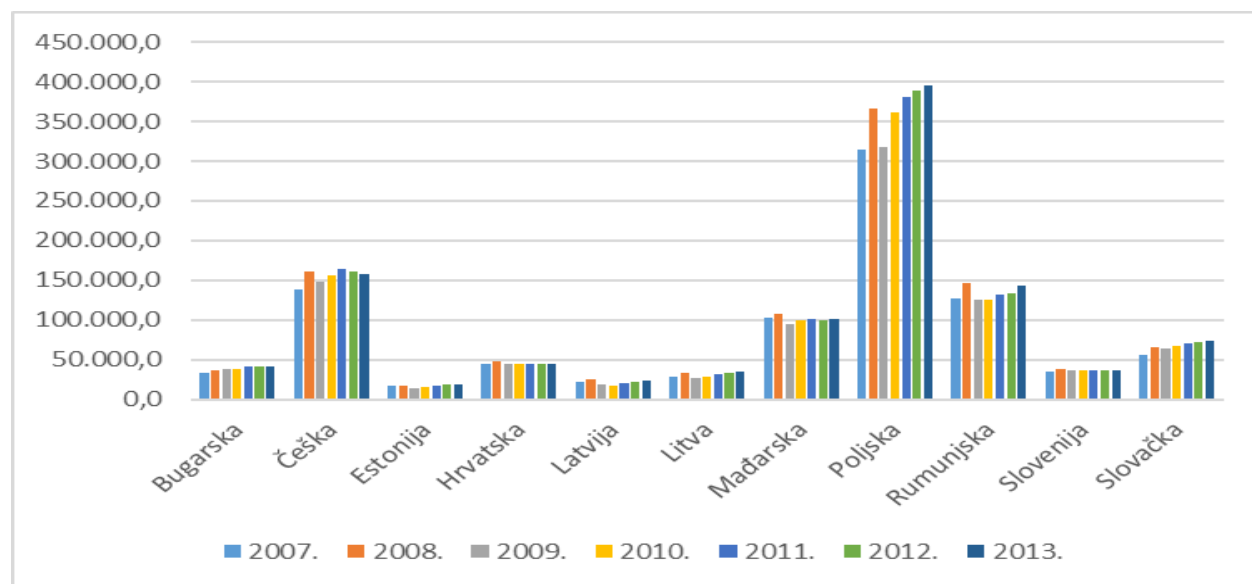
5.2. Gospodarska i socijalna obilježja zemalja srednje i istočne Europe

Postoje velike razlike u razvoju pojedinih regija i zemalja članica EU. Jedan od prioriteta današnje regionalne politike EU jest što prije približiti životni standard zemalja koje su postale članicama nakon 2004. godine razini prosjeka Unije. Brojni su uzroci regionalnih nejednakosti. One mogu biti rezultat zemljopisne udaljenosti, društvenih i ekonomskih promjena ili kombinacija tih činitelja. Učinak tih nedostataka ogleda se u društvenom osiromašenju, lošoj kvaliteti škola, visokoj stopi nezaposlenosti te neadekvatnoj infrastrukturi. Makroekonomski pokazatelji predstavljaju kratak i pregledan prikaz ključnih godišnjih makroekonomskih pokazatelja tijekom određenog razdoblja.

U nastavku rada slijedi prikaz kretanja makroekonomskih pokazatelja za zemlje srednje i istočne Europe od 2007. – 2013. godine kako bi se procijenili realni učinci Europskog fonda za regionalni razvoj na gospodarski razvoj zemalja u promatranom razdoblju.

Promatrati će se sljedeći pokazatelji: bruto domaći proizvod (BDP), bruto domaći proizvod po glavi stanovnika (BDP per capita), BDP per capita u odnosu na EU; inflacija, nezaposlenost, zaposlenost, javni dug, deficit, platna bilanca (uvoz/izvoz).

Grafikon 2. BDP za zemlje srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

Izvor:

Izrada

autorice

prema:

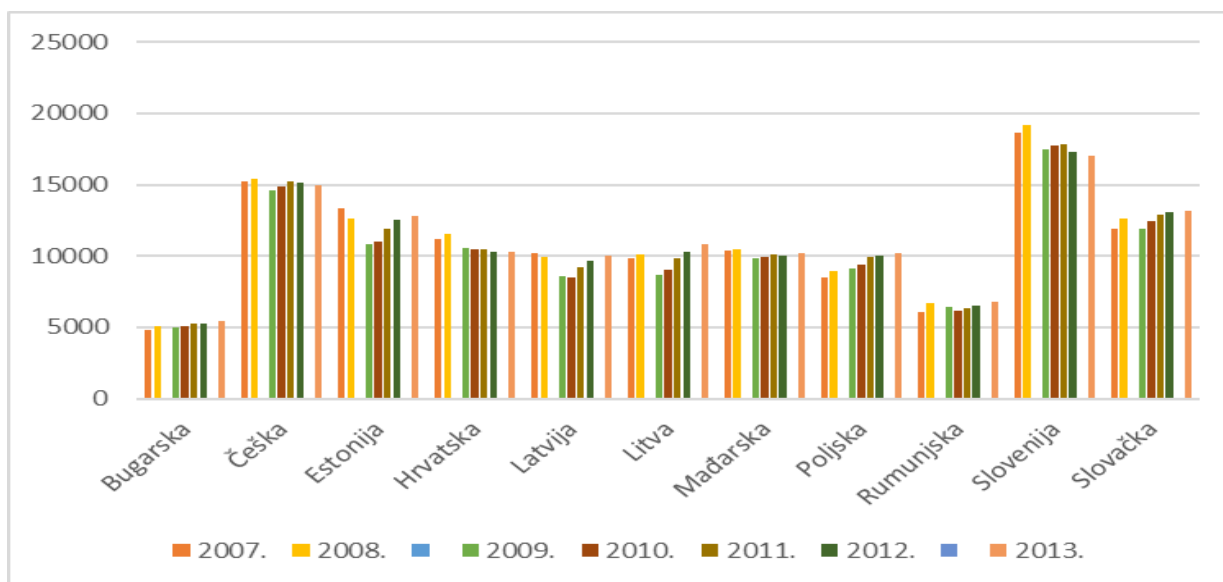
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=namq_10_gdp&lang=en [Pristupljeno dana: 26.02.2019.]

Grafikon 2. prikazuje BDP u zemljama srednje i istočne EU, za razdoblje od 2007. do 2013. godine u milijunima eura. U promatranom razdoblju najveći BDP ima Poljska i to u 2013. godini kada je iznosio 394.733,8 milijuna eura dok je najmanji BDP imala Estonija i to u 2009. godini, te je isti iznosio 14.145,9 milijuna eura.

Poljska je bila jedina zemlja EU-a koja je prebrodila globalnu financijsku i gospodarsku krizu nakon 2007. godine, bez prolaska kroz recesiju.

U nastavku slijedi prikaz BDP po glavi stanovnika za zemlje Srednje i Istočne Europe u razdoblju od 2007. do 2013. godine u milijunima eura

Grafikon 3. BDP po glavi stanovnika za zemlje srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine u eurima

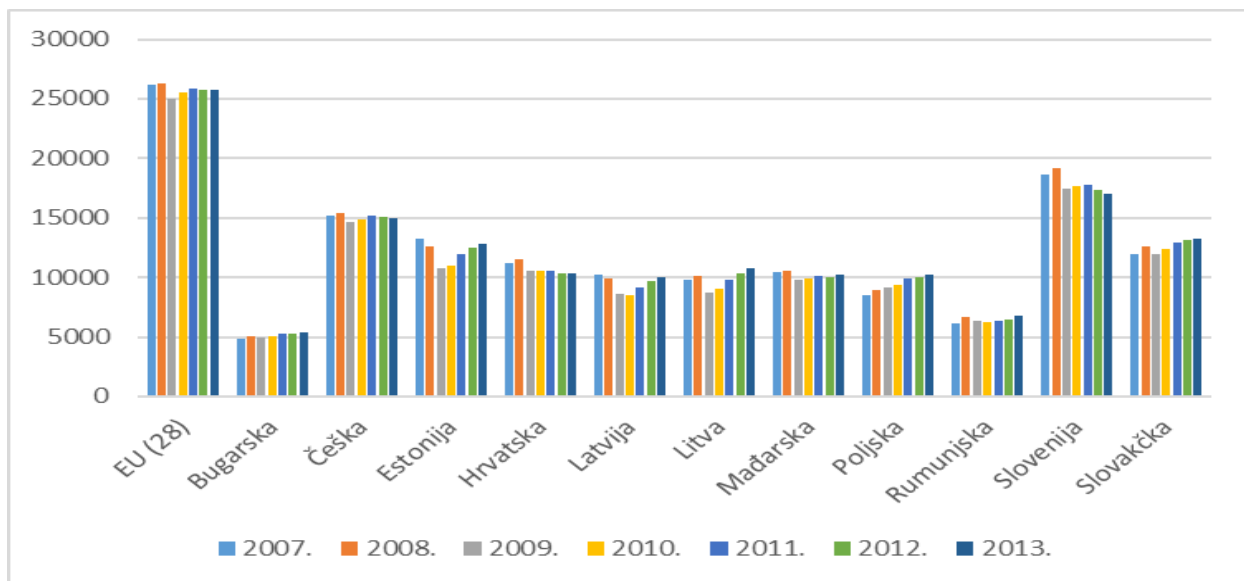

Izvor: Izrada autorice prema: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> [Pristupljeno: 26.02.2019].

Grafikon 3. prikazuje BDP per capita za zemlje srednje i istočne Europe u razdoblju od 2007. do 2013. godine. Iz grafikona je vidljivo da najveći BDP per capita od promatranih zemalja ima Slovenija, dok najmanju vrijednost BDP-a per capita bilježi Bugarska u 2007. godini.

U nastavku slijedu prikaz stope inflacije za zemlje srednje i istočne Europe u razdoblju od 2007. - 2013. godine u %.

Grafikon 4. BDP per capita za zemlje srednje i istočne EU u odnosu na EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine u %.

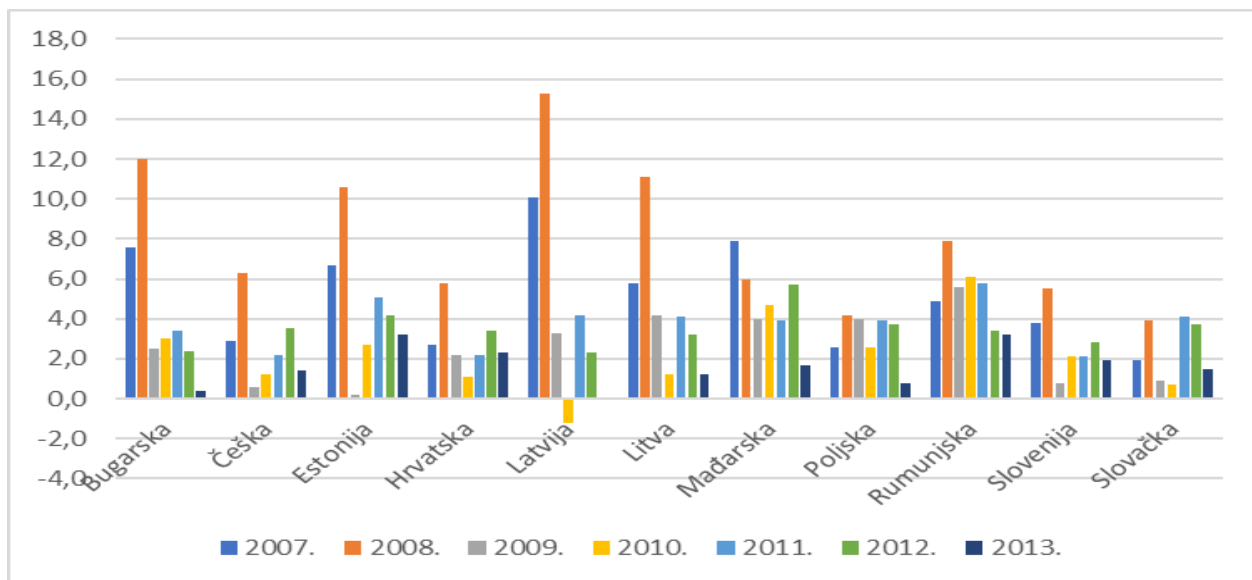
Izvor: Izrada autorice prema:

<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00114&plugin=1>

[Pristupljeno: 20.03.2019.].

Grafikon prikazuje BDP per capita za zemlje srednje i istočne Europe u odnosu na EU u razdoblju od 2007. do 2013. godine. Iz grafikona je vidljivo da je BDP per capita Slovenije najviše približan BDP per capita EU28, dok najmanju vrijednost BDP-a per capita u odnosu na EU28 bilježi Bugarska, posebice u 2007. godini.

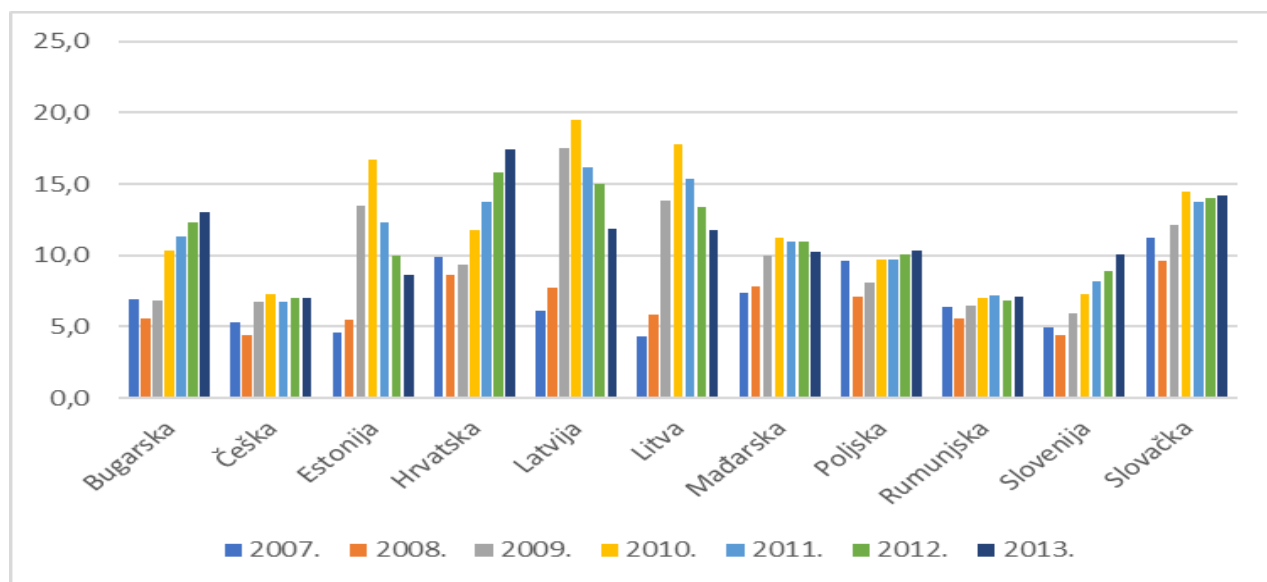
Grafikon 5. Stopa inflacije u zemljama srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine u %.

Izvor: Izrada autorice prema: http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec_00118&plugin=1 [Pristupljeno: 26.02.2019.].

Iz grafikona je vidljivo kako najveću stopu inflacije u iznosu od 15,3% bilježi Latvija u 2008. godini, kao i najnižu stopu, odnosno deflaciju u 2010. godini u iznosu od -1,2%.

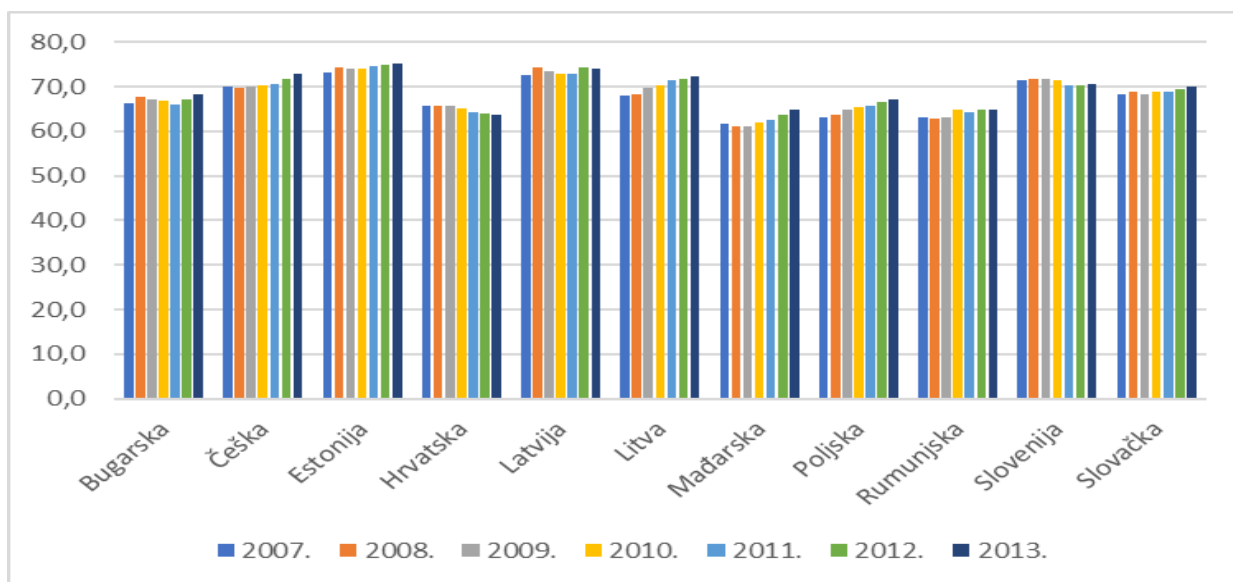
Grafikon 6. Stopa nezaposlenosti za zemlje srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine u %.

Izvor: Izrada autorice prema: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en [Pristupljeno: 26.02.2019].

U grafikonu 6. prikazuje se stopa nezaposlenosti za zemlje srednje i istočne Europe u razdoblju od 2007. - 2013. godine. Stopa nezaposlenosti računa se u odnosu na ukupno aktivno stanovništvo. Iz grafikona je vidljivo da je kroz promatrano razdoblje najveća stopa nezaposlenosti zabilježena u Latviji u 2010. godini u iznosu od 19,5%, dok se najniža stopa nezaposlenosti bilježi u 2008. godini u Litvi u iznosu od 4,3%.

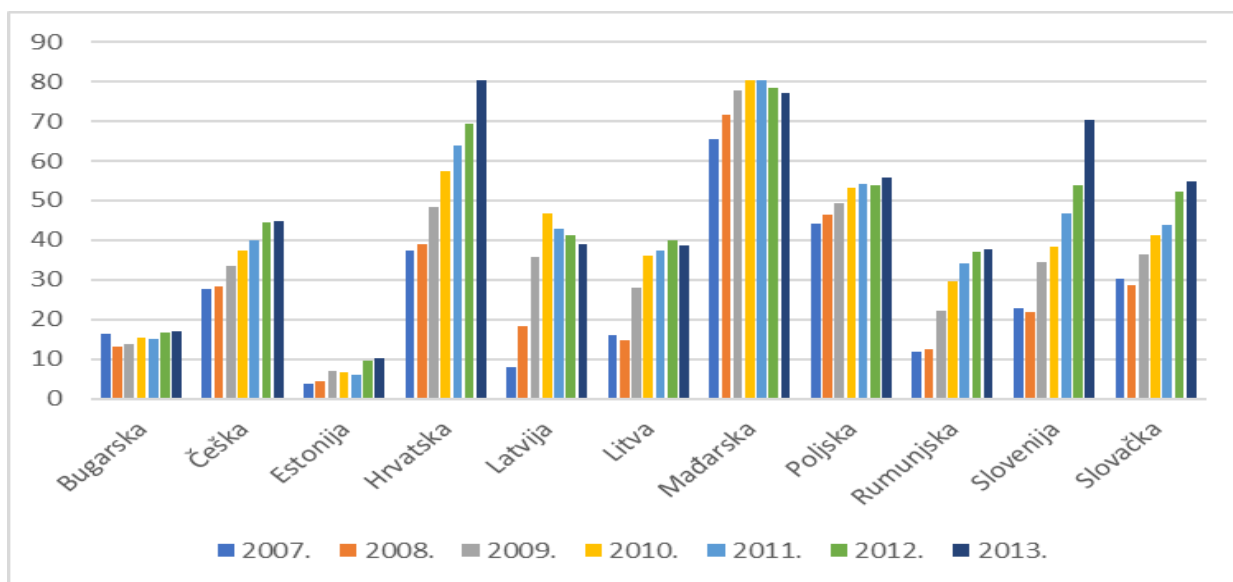
Grafikon 7. Stopa zaposlenosti za zemlje srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine u %.

Izvor: Izrada autorice prema: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> [Pristupljeno: 26.02.2019.].

Grafikon 7. prikazuje stopu zaposlenosti za zemlje srednje i istočne Europe za razdoblje od 2007. do 2013. godine. Stopa zaposlenosti računa se na ukupno aktivno stanovništvo. Iz grafikona je vidljivo kako najveću stopu zaposlenosti bilježila Estonija 2013. godine sa 75,1%. Najnižu stopu zaposlenosti bilježila je Mađarska 2007. godine sa stopom od 61,2%.

Grafikon 8. Javni dug u zemljama srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine u % BDP-a

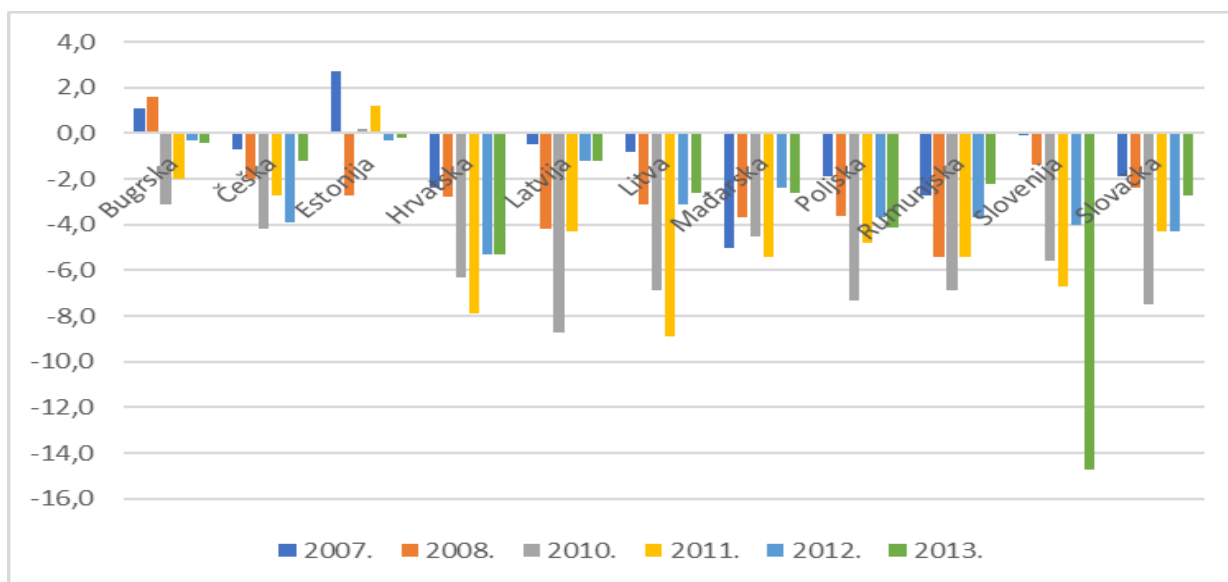

Izvor: Izrada autorice prema: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> [Pristupljeno: 26.02.2019].

Iz grafikona je vidljivo kako je najveći javni dug u % BDP-a imala Mađarska 2011. godine u iznosu od 80,05% od ukupnog BDP-a. Najmanji iznos javnog duga bilježila je Estonija 2007. godine u iznosu od 3,7% od ukupnog BDP-a.

Zaduženost zemalja srednje i istočne Europe posljedica je njihove veće potrošnje od proizvodnje i štednje. Razlozi nastanka zaduženosti u promatranim tranzicijskim zemljama srednje i istočne Europe nisu isti kao i u razvijenim zemljama. Obveze plaćanja tzv. stare devizne štednje, sanacije velikih banaka, ali i preuzimanje inozemnog duga bivšeg socijalističkog režima, samo su neki od čimbenika koji su uzrok rastućih obveza zemlje. Takva potraživanja nije bilo moguće platiti tekućim prihodima pa je zaduživanje bilo neophodno.

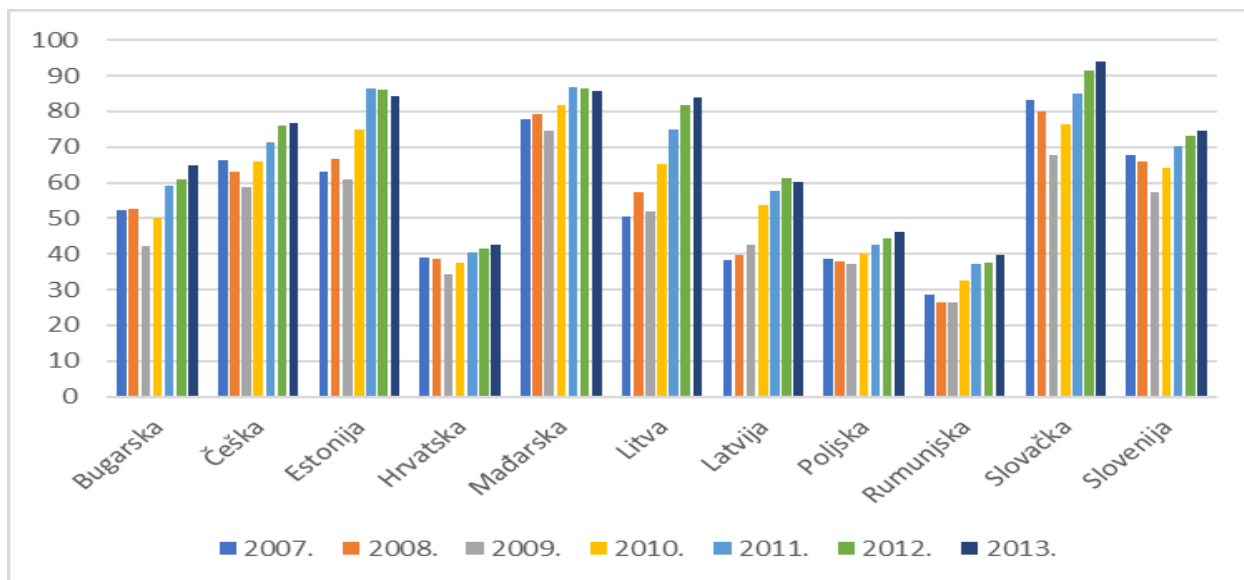
Grafikon 9. Proračunski deficit u zemljama srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine u %.

Izvor: Izrada autorice prema: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> [Pristupljeno: 26.02.2019.].

Iz grafikona je vidljivo kako najveći proračunski deficit od promatranih zemalja registrirala je Slovenija u 2013. godini sa -15% BDP-a. U promatranom razdoblju suficit bilježe Bugarska i Estonija. Najveći suficit u promatranom razdoblju zabilježila je Estonija u 2007. godini sa 2,7% BDP-a. U promatranom razdoblju zemlje uglavnom bilježe deficit. Najveći ukupan deficit zabilježen je u 2013. godini, dok je najmanji ukupan deficit zabilježen u 2007. godini. U 2007. godini najmanji deficit imala je Slovenija. Razdoblje kontinuiranog deficita u promatranom razdoblju, posljedično je dovelo do povećanja udjela javnog duga u BDP-u.

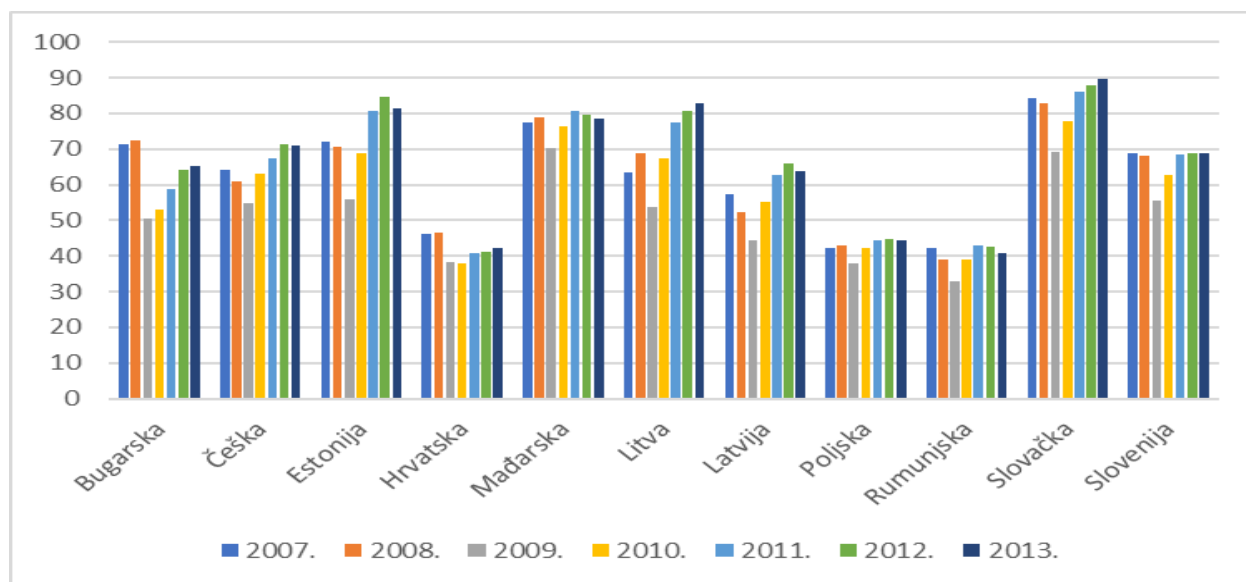
Grafikon 10. Izvoz dobara i usluga (otvorenost) u % BDP-a za zemlje srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine

Izvor: Izrada autorice prema: <http://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS> [Pristupljeno: 26.02.2019.].

Iz grafikona je vidljivo kako najveću otvorenost u promatranom razdoblju bilježi Slovačka u 2013. godini s 93,84% BDP-a. Najmanju otvorenost izvoza bilježi Rumunjska u 2008. godini s 26,93% BDP-a. Bugarska je najveću otvorenost izvoza imala u 2013. godini u iznosu od 66,98% BDP-a. Češka najveću otvorenost bilježi u 2013. godini u iznosu od 77,27% BDP-a. Najveću otvorenost izvoza Estonija bilježi u 2011. godini u iznosu od 86,54% BDP-a. Najveću otvorenost Hrvatska bilježi u 2013. godini, u iznosu od 42,74% BDP-a. Mađarska najveću otvorenost bilježi 2011. godine sa 86,75% BDP-a. Litva najveću otvorenost bilježi 2013. godine sa 84,06% BDP-a. Latvija najveću otvorenost bilježi u 2012. godini s 61,31% od BDP-a. Poljska najveću otvorenost bilježi 2013. godine sa sa 46,32% BDP-a, Rumunjska s 39,75%, Slovačka sa 93,82% te Slovenija sa 74,52% BDP-a.

Grafikon 11. Uvoz dobara i usluga (otvorenost) u % BDP-a za zemlje srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine

Izvor: Izrada autorice prema: Svjetska banka, dostupno na: <http://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.ZS> [Pristupljeno: 26.02.2019.].

Iz grafikona je vidljivo da najveću otvorenost u promatranom razdoblju bilježi Slovačka u 2013. sa 89,56% od BDP-a. Najnižu otvorenost uvoza u promatranom razdoblju bilježi Rumunjska u 2009. sa 33,78% od BDP-a. Bugarska najveću otvorenost bilježi 2008. u iznosu od 71,97% BDP-a. Češka najveću otvorenost bilježi 2012. u iznosu od 71,69% BDP-a. Estonija bilježi najveću otvorenost uvoza 2012. godine u iznosu od 85,60%. Hrvatska registrira najveću otvorenost uvoza 2008. godine sa 60,95% BDP-a. Mađarska najveću otvorenost bilježi u 2011. godini sa 81,09% BDP-a. Litva najveću otvorenost uvoza bilježi 2013. s 82,11% BDP-a. Latvija najveću otvorenost uvoza ima u 2012. godini sa 65,76% BDP-a. Poljska najveću otvorenost uvoza bilježi 2012. sa 44,90% BDP-a. Najveću otvorenost uvoza Rumunjska bilježi u 2007. godini sa 43,45% BDP-a. Slovenija najveću otvorenost bilježi u 2013. godini sa 68,95%.

5.3. Iskorištenost sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj u zemljama srednje i istočne Europe u razdoblje od 2007. do 2013. godine

Ulaganja zemalja kroz Europski fond za regionalni razvoj u razdoblju od 2007. do 2013., s ciljem napretka i razvoja pojedinih regija i država, dovela su do raznih mjerljivih i nemjerljivih utjecaja na regije, ali i koristi za stanovništvo i okoliš.

Svaka država članica izrađuje Operativne programe koji predstavljaju programske dokumente kojima se prema određenim područjima određuju mjere ključne za ostvarivanje prioriteta³³.

U nastavku slijedi prikaz alokacije sredstava EFRR-a po Operativnim programima te analiza iskorištenosti za zemlje srednje i istočne Europe u razdoblju od 2007. – 2013. godine prema izvješću koje je Europska komisija dostavila po završetku razdoblja.

Bugarska

Tablica 2. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Bugarskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

Operativni program	UKUPNO	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Regionalni razvoj	1.361	98	144	197	207	222	237	252
Tehnička pomoć	48	3	5	7	7	7	8	8
Razvoj konkurentnosti bugarske ekonomije	987	71	105	143	150	161	172	182
Transport	368	26	39	53	56	60	64	68
Okoliš	439	31	46	63	67	71	76	81

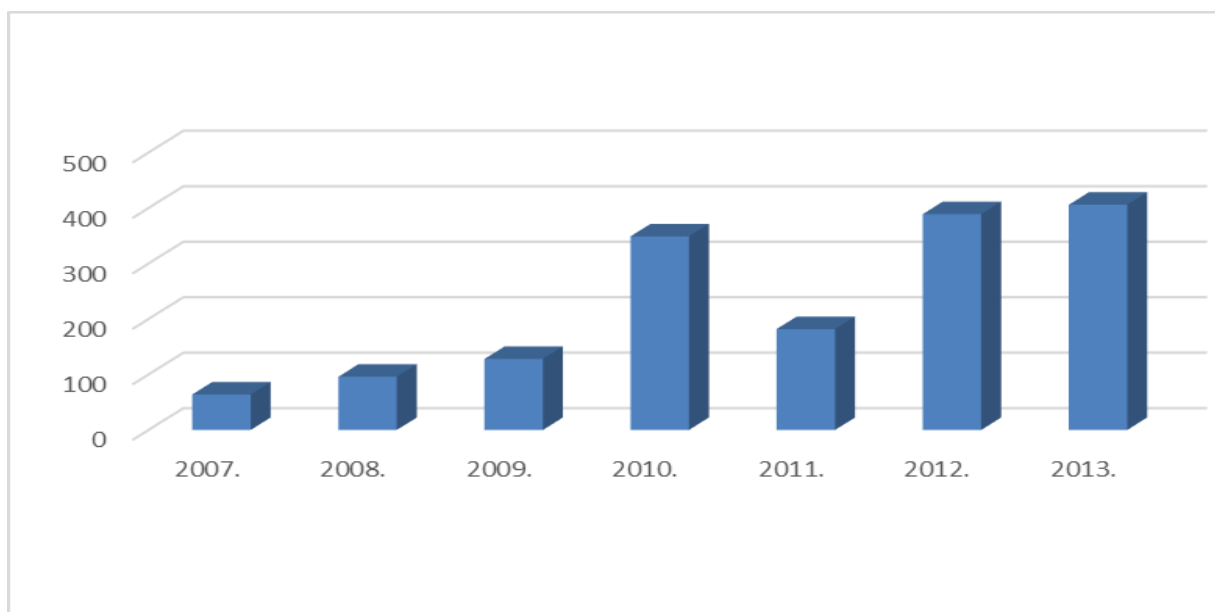
³³Maletić, I. et. al. op. cit., p.20.

Izvor: Izrada autorice prema: Europska komisija, 9 ways Cohesion Policy works for Europe - main results 2007-2013, Dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/ec/2007-2013/ (pristupljeno dana: 22.03.2019.)

Prioriteti bugarskog Nacionalnog strateškog referentnog okvira (NSFR) za razdoblje 2007. - 2013. bili su: poboljšanje osnovne infrastrukture, povećati kvalitetu ljudskog kapitala s naglaskom na zapošljavanje, poticati poduzetništvo, povoljno poslovno okruženje i dobro upravljanje i podržavanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja.

Navedeni prioriteti provodili su se kroz 5 operativnih programa (OP) u okviru cilja konvergencije, koji se upravljaju na nacionalnoj razini. Polovica dostupnih sredstava bila je podjednako podijeljena između OP-a za okoliš i OP-a za regionalni razvoj, dok je gotovo trećina dodijeljena OP-u za promet. Preostala sredstva namijenjena su OP-u za razvoj konkurentnosti, au manjoj mjeri i OP-u za tehničku pomoć.

Grafikon 12. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Bugarskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura.

Izvor: Izrada autorice prema: ec.europa.eu/regional_policy/.../financial_execution_by_period_fund_country.xls [Pristupljeno: 26.02.2019.]

Globalna ekonomska i financijska kriza imala je ozbiljan utjecaj na bugarsko gospodarstvo, gdje se rast smanjio s 6% godišnje između 2000. i 2007. na ispod 1% godišnje između 2007. i 2009.

Bugarska je u promatranom razdoblju najviše sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj povukla 2013. godine u iznosu od 406 milijuna eura. Najmanje sredstava iz fonda povukla je 2007. godine, i to 64 milijuna eura.

Prema izvješću koje je Europska komisija dostavila za Bugarsku, relativno mali udio u proračunu EFRR-a Bugarska je dodijelila za potporu MSP-a. Operativni program Razvoj konkurentnosti bugarske ekonomije potaknuo je razvoj malih i srednjih poduzeća i njihov potencijal za inovacije povećanjem izdataka za istraživanje i razvoj u odnosu na BDP.

Tijekom programskog razdoblja, sredstva su dodijeljena za 6 Financijskih instrumenata (FI) putem OP-a za regionalni razvoj i Operativnog programa za razvoj konkurentnosti. Potpora za ulaganja u promet dovela je do izgradnje 175 km novih cesta, gotovo svih na TEN-T, nadogradnje 1040 km postojeće ceste i poboljšanja od 234 km. Željezničke pruge TEN-T.

Iz OP Okoliš dodijeljena su sredstva za ulaganja u poboljšanu vodoopskrbu i pročišćavanje otpadnih voda, te za poboljšanje upravljanja otpadom kako bi se uskladili s direktivama EU. Sredstva koja su pružena bila su važna za financiranje takvih poboljšanja. Procjenjuje se da su iznosila dvije trećine ukupnih rashoda opće države za gospodarenje otpadom u Bugarskoj u promatranom razdoblju. Osigurana sredstva doprinijela su ukupnom smanjenju udjela otpada koji se odlaže na ispod 70% i povećanja kompostiranja s gotovo nule na 4%.

OP za regionalni razvoj bio je jedini koji je financirao projekte za poboljšanje energetske učinkovitosti javnih i stambenih zgrada i kojima je udio dodijeljenih sredstava bio relativno mali.

Kultura i turizam dobili su relativno nizak prioritet u bugarskim OP-ovima. Podrška turističkim projektima usmjerena je bila uglavnom na zaštitu prirodne baštine. Kultura se financirala u okviru Prioritetne osi 3, „Održivi razvoj turizma“, u OP-u za regionalni razvoj. Do kraja 2013. godine poboljšano je 66 kulturnih objekata i provedeno je 23 turistička projekta.

Bugarska je bila uključena u dva programa INTERREG-a financirana u okviru prekogranične suradnje cilja ETC-a.

Prema izvješću Europske komisije, procjenjuje se da su ulaganja povećala BDP u 2015. godini, na kraju programskog razdoblja, za gotovo 4% iznad razine koju bi bila u nedostatku osiguranih sredstava.

Češka

Tablica 3. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Češkoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine

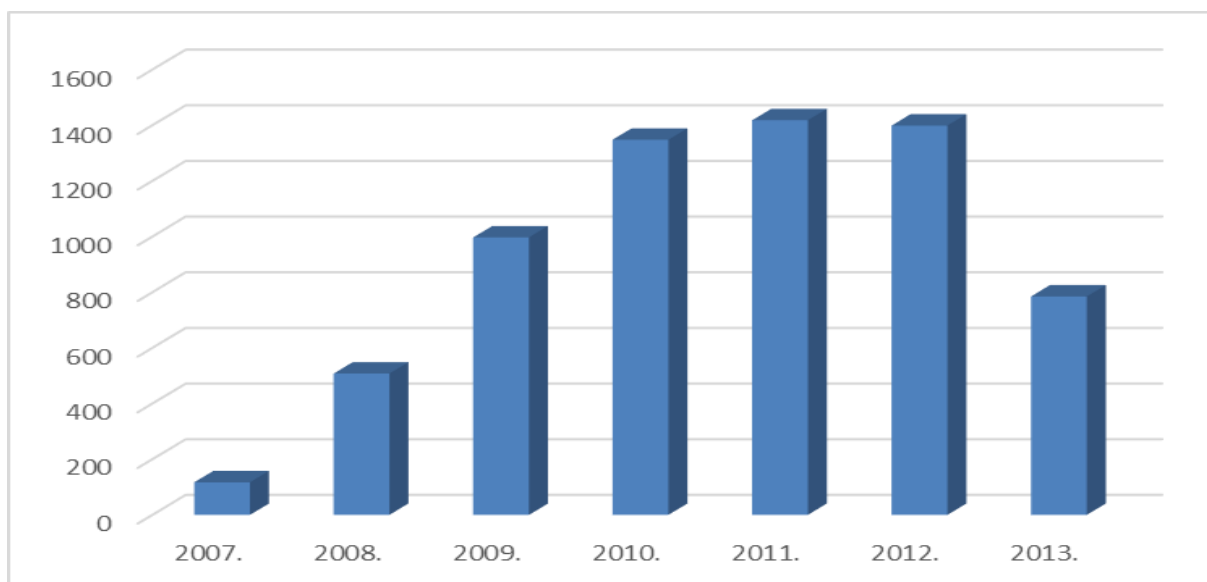
Operativni program	UKUPNO	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
ROP NUTS II Jugoistok	720	87	91	96	100	113	113	118
ROP NUTS II Središnja Moravska	672	81	85	89	93	105	105	110
Poduzetništvo i inovacije	3.120	377	395	414	434	482	498	518
ROP NUTS II Sjeveroistok	671	81	85	89	93	105	105	110
Okoliš	702	86	90	95	100	105	109	114
Promet	1.217	144	151	159	167	190	198	206
ROP NUTS II sjeverozapadno	762	92	97	101	106	119	120	125
ROP NUTS II Središnja Češka	571	69	72	76	79	89	90	93
ROP NUTS II Moravska-Šleska	750	88	93	97	102	115	115	138
Istraživanje i razvoj za inovacije	2.070		526	282	295	308	322	335
ROP NUTS II Jugozapad	633	76	80	84	88	99	99	103

Prag konkurentnost	24	31	32.	32	33	36	36	39
Technička pomoć	173.	30	31	33	34	5	37	
Integrirani operativni programi	1.591	192	202	211	221	237	247	278
	27	3	4	4	4	4	4	2

Izvor: Izrada autorice prema: Europska komisija, 9 ways Cohesion Policy works for Europe - main results 2007-2013, Dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/ec/2007-2013/ (pristupljeno dana: 22.03.2019.)

Ciljevi kohezijske politike u Češkoj Republici utvrđeni su u Nacionalnom strateškom referentnom okviru (NSRO) koji je usvojen 2007. Utvrđena su četiri strateška cilja: konkurentno češko gospodarstvo, fleksibilno i kohezivno društvo, privlačno okruženje i uravnotežen teritorijalni razvoj. Navedeni ciljevi provedeni su kroz 14 operativnih programa: četiri sektorska OP-a u okviru cilja konvergencije (za promet, poduzeća i inovacije, istraživanje i razvoj za inovacije i okoliš), 7 regionalnih OP-a (za svaku od regija NUTS 2) u okviru cilja konvergencije), jedan operativni program za Prag u okviru cilja konkurentnosti i dva višestruka OP-a (integrirani operativni program i tehnička pomoć).

Grafikon 13. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Češkoj u promatranom razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

Izvor: Izrada autorice prema: ec.europa.eu/regional_policy/.../financial_execution_by_period_fund_country.xls [Pristupljeno: 26.02.2019.]

Češko gospodarstvo doživjelo je pad gospodarske aktivnosti u svjetlu globalne recesije u razdoblju od 2008. do 2009., kada je smanjena potražnja iz Njemačke i priljev izravnih stranih ulaganja. Pad je, međutim, bio manje izražen nego u mnogim drugim zemljama EU.

Prema izvješću Europske komisije, u promatranom razdoblju Češka Republika najviše sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj povukla je 2011. godine u iznosu od 1.418 milijuna eura, dok je najmanji iznos sredstava povukla 2007. godine u iznosu od 177 milijuna eura.

Kao rezultat financiranja u podršku i inovacije poduzeća, nastalo je 3.900 istraživačkih poslova. Osim toga, EFRR je pridonio stvaranju 36 novih i sufinanciranih 8.047 investicijskih projekata u malim i srednjim poduzećima. Iako su mala i srednja poduzeća imala nekoliko nacionalnih izvora financijske potpore, OP za poduzetništvo i inovacije bio je najvažniji u smislu obujma fondova.

Tijekom razdoblja 2007. - 2013., OP „Poduzetništvo i inovacije“ financiralo je 2 FI, kroz 133 milijuna EUR iz ERDF-a, što je predstavljalo 3% ukupne potpore poduzećima. FP-i su se uglavnom koristili kao sredstvo podrške malim i srednjim poduzećima koja se suočavaju s poteškoćama u dobivanju kredita na financijskom tržištu zbog ograničenja koja banke postavljaju na financiranje inovacijskih projekata.

Češka je dodijelila 467 milijuna eura velikim poduzećima, isključivo u obliku bespovratnih potpora. To predstavlja oko 11% ukupne potpore ERDF-a namijenjene poduzećima.

Ukupno je 520 projekata sufinancirano je u 339 velikih poduzeća, što ukazuje na to da su neke tvrtke tijekom razdoblja bile više puta podržane. U prosjeku, svako je poduzeće primilo 1,4 milijuna eura potpore, što je nešto manje od prosječno 1,6 milijuna eura od 8 zemalja koje su uključene u evaluaciju. 37% podržanih poduzeća zaposlilo je manje od 250 ljudi na mjestu primanja potpore, a 13% zaposlilo je više od 1 000. Gotovo polovica poduzeća (47%) bili su strani multinacionalci.

Sredstva OP Promet uglavnom su bila usmjerena na ceste, kojima je dodijeljeno 47% iznosa za prijevoz, dok je 37% otišlo na željeznicu, a 12% na drugi prijevoz, osobito na gradski prijevoz. Financirana je izgradnja 312 km novih cesta, od čega 111 km na TEN-T, te nadogradnju 2.018 km postojećih cesta. Financiranje je također pomoglo u poboljšanju 369 km željezničke pruge, uglavnom na TEN-T rutama.

U razdoblju 2007. - 2013. udio komunalnog otpada koji je bio recikliran povećao se s 10% na 20%. Provedeni projekti doprinijeli su povećanju stope usklađenosti s Direktivom EU-a o skupljanju i pročišćavanju otpadnih voda (UWWT) sa 25-50% u 2007. na preko 75% u 2013. godini.

Stanovništvo koje se opskrbljuje projektima opskrbe pitkom vodom povećano je za 371.321, što je premašilo ciljni iznos od 310.000. Stanovništvo priključeno na projekte otpadnih voda također je povećano za 490 266.

Češka ima visoku potrošnju energije u usporedbi s drugim državama članicama EU-a, pri čemu su razine emisije CO₂ ekvivalentne u odnosu na BDP gotovo dvostruko veće od prosjeka EU15. Tijekom razdoblja 2007. - 2013., oko 1,1 milijardu eura dodijeljeno je za uštedu energije, više nego u bilo kojoj drugoj zemlji.

U turizmu je kroz Operativne programe stvoreno 1.792 radnih mjesta kao rezultat pružene potpore.

Jedan od ciljeva OP-a Regije Severovýchod (sjevero-istok) i Severozápad (sjeverozapadni) bio je revitalizirati javne prostore u gradovima kroz razvoj i poboljšanje javne infrastrukture. To se provodilo kao dio Integriranog plana za urbani razvoj (IPUD), koji je pripremljen u dogovoru s nevladinim organizacijama, sveučilištima, gospodarskim komorama i poduzećima.

Češka je bila uključena u pet programa INTERREG-a financiranih u okviru prekogranične suradnje cilja ETC-a. To su bile Austrija, Slovačka, Njemačka (u dva programa) i Poljska.

Europska komisija navodi kako su ulaganja u Češkoj tijekom razdoblja od 2007. do 2013. godine povećala BDP u 2015. na kraju programskog razdoblja, za gotovo 4% iznad razine u kojoj bi bila u odsutnosti osiguranih sredstava.

Estonija

Tablica 4. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Estoniji u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

Operativni program	UKUPNO	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Razvoj gospodarskog okruženja	937	109	105	109	119	166	175	150
Razvoj životnog okoliša	922	123	117	122	132	111	152	162

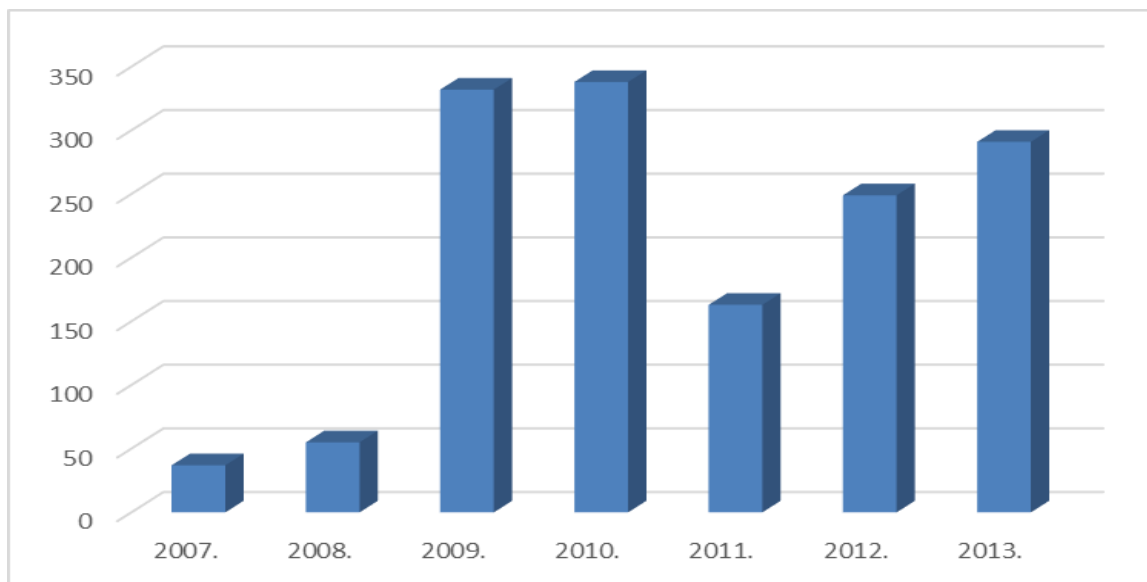
Izvor: Izrada autorice prema: Europska komisija, 9 ways Cohesion Policy works for Europe - main results 2007-2013, Dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/ec/2007-2013/ (pristupljeno dana: 22.03.2019.)

Sredstva EFRR-a dijelili su se, gotovo jednako, između dva nacionalna programa: OP-a 'Razvoj gospodarskog okruženja', čiji je cilj jačanje poslovnog sektora, potpora

istraživanju i razvoju i inovacijama te poboljšanje prometne mreže i 'Razvoj životnog okoliša' čiji je cilj izgradnja i modernizacija okolišne i društvene infrastrukture.

Analiza iskorištenosti sredstava EFRR-a u Estoniji u razdoblju od 2007. – 2013. godine slijedi u nastavku.

Grafikon 14. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Estoniji u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

Izvor: Izrada autorice prema: ec.europa.eu/regional_policy/.../financial_execution_by_period_fund_country.xls [Pristupljeno: 26.02.2019.]

Nakon snažne gospodarske ekspanzije između 2000. i 2007. godine, Estonija je bila snažno pogođena globalnom gospodarskom recesijom.

Uzimajući u obzir izvješće Europske komisije, najmanje sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj u promatranom razdoblju Estonija je povukla 2007. godine u iznosu od 37 milijuna eura. Najviši iznos sredstava u iznosu od 338 milijuna eura povukla je 2010. godine.

Sufinanciranje iz EFRR-a bilo je koncentrirano na mješavinu instrumenata politike s ciljem poticanja većeg ulaganja u istraživanje i razvoj u poduzeća i povećanja poslovne produktivnosti. Mjere su uglavnom bile usmjerene na pojedinačna mala i srednja

poduzeća (1.800 korisnika od kojih je 70% mikropoduzeća), a najčešći oblik potpore su bespovratna sredstva.

FP-i koji su financirani iz EFRR-a prvi su put uvedeni u Estoniji u programskom razdoblju 2007. - 2013. Ukupno je 107 milijuna eura dodijeljeno FP-ovima za poduzeća, 5% ukupnog financiranja EU-a u Estoniji.

EFRR je pružio potporu za 6 fondova koji su uspostavljeni kao neovisni pravni subjekti, tj. Bez osnivanja holdinga i kojima upravlja fondacija CredEx u javnom vlasništvu. Jedan od fondova uspostavljen je kako bi osigurao kredite za mjere energetske učinkovitosti za stambeno zbrinjavanje, dok su ostala bila za potporu poduzećima. Potpora je pretežno bila u obliku zajmova (57,78 milijuna eura prodano je krajnjim primateljima do kraja 2014.), dok su se jamstva i mješoviti proizvodi koristili u manjoj mjeri (21,26 milijuna odnosno 12,78 milijuna eura za krajnje korisnike) ,

U promatranom razdoblju 692 milijuna eura dodijeljeno je prijevozu. Od toga je više od 40% uloženo u ceste, dok je ostatak bio podijeljen između željeznice (nešto više od četvrtine) i ostalih prijevoznih sredstava (nešto više od 30%), uključujući regionalne luke, zračne luke i plovne putove. Glavni ciljevi bili su osigurati kapital Tallinnu učinkovitim sustavom javnog prijevoza, poboljšanjem ceste, doprinijeti dovršenju TEN-T poboljšanjem veza s drugim zemljama EU-a i jačanjem unutarnjih veza između regija, posebno između središta ekonomske aktivnosti i manje razvijenih dijelova.

Modernizacija vodoopskrbnih mreža (cjevovodi i postrojenja za pročišćavanje) i postrojenja za tretman bila je jedan od glavnih ciljeva OP-a za razvoj životnog okoliša. Istovremeno, ulaganje u upravljanje otpadnim vodama bilo je usmjereno na izgradnju i poboljšanje kanalizacijskih sustava i postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda. U slučaju gospodarenja otpadom, glavni ciljevi bili su zatvaranje odlagališta opasnog otpada, stvaranje novih odlagališta u skladu s ekološkim standardima i sanacija starih odlagališta.

Sufinancirano ulaganje rezultiralo je priključenjem dodatnih 13.695 osoba na čisto opskrbu pitkom vodom, a 15.804 osobe priključeno je na nove ili poboljšane uređaje za pročišćavanje otpadnih voda. Osim toga, u tom su razdoblju zatvorena 39 gradskih odlagališta i 11 industrijskih odlagališta, a izgrađeno je nekoliko postrojenja za mikrobiološku obradu.

Tijekom razdoblja 2007.-2013., sredstva dodijeljena za energetska učinkovitost, kogeneraciju i upravljanje bila su vrlo mala i iznosila su samo 1% ukupne raspoložive količine.

Nedavni rast turizma u Estoniji bio je značajan čimbenik u generiranju gospodarskog rasta. Najveći dio sredstava (78%) otišao je u turizam radi poboljšanja turističkih usluga. Relativno velik udio sredstava dodijeljeno je za ulaganja u urbani razvoj i socijalnu infrastrukturu. Praktično je sve to izdvojeno za proširenje i poboljšanje obrazovanja, zdravstva i druge društvene infrastrukture. Financiranje je provedeno OP-om „Razvoj životnog okoliša“.

Estonija je bila uključena u dva programa Interrega financirana u okviru prekogranične suradnje cilja ETC-a, koji su bili s Latvije, Finske i Švedske, te s programom za regiju Baltičkog mora (u kojem je sudjelovalo 8 zemalja EU).

Prema završnom izvješću Europske komisije za Estoniju, potpomognute investicije u razdoblju 2007. - 2013. povećale su BDP u 2015. na kraju programiranja za nešto više od 4% iznad razine koja bi bila u nedostatku osiguranih sredstava.

Mađarska

Tablica 5. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Mađarskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

Operativni program	UKUPNO	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Gospodarski razvoj	2.858	349	339	368	414	459	453	474
Okoliš i energija	517	55	54	51	53	60	70	171
West Pannon	463	65	63	60	62	70	68	72
Južna ravnica	748	105	102	97	100	114	111	117
Središnje Podunavlje	507	71	69	66	68	77	75	79
Sjeverna	903	127	123	117	121	138	133	141

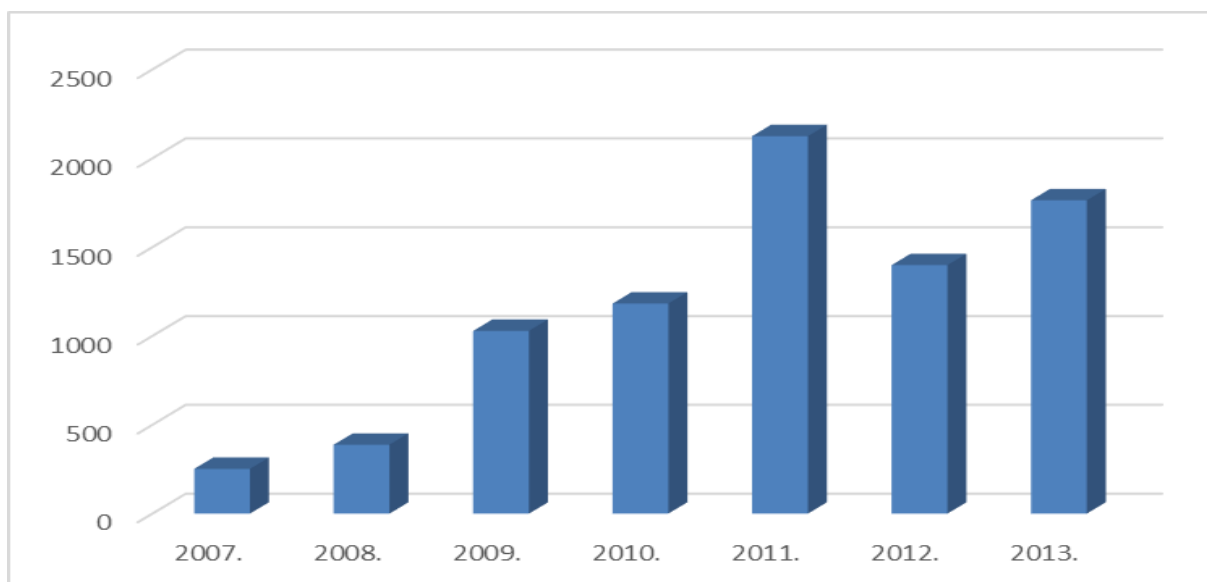
Mađarska								
Promet	1.361	196	190	181	154	160	279	198
Socijalna infrastruktura	1.782	274	265	208	217	272	264	279
Sjeverna velika ravnica	975	137	133	126	131	149	144	153
Južno podunavlje	705	99	96	91	95	107	104	110
Središnja Mađarska	1.467	494	389	279	164	45	46	47
Elektronička javna uprava	282	39	38	36	37	42	42	44
	65	25	20	3	8	2	2	2

Izvor: Izrada autorice prema: Europska komisija, 9 ways Cohesion Policy works for Europe - main results 2007-2013, Dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/ec/2007-2013/ (pristupljeno dana: 22.03.2019.)

Prioriteti mađarskog nacionalnog strateškog referentnog okvira (NSRO) za razdoblje 2007. - 2013. bili su: održati dugoročni rast koji će se postići kroz one specifične ciljeve koji su poboljšali konkurentnost, ojačali gospodarstvo znanja, proširili ekonomsku osnovu i razvoj poslovnog okruženja i povećati zaposlenost kroz specifične ciljeve koji povećavaju ponudu radne snage poboljšanjem zapošljivosti i aktivnošću na tržištu rada, povećanjem potražnje za radom promicanjem otvaranja radnih mjesta i razvojem okruženja na tržištu rada koje osigurava ravnotežu između ponude i potražnje.

Prioriteti NSRO-a provodili su se kroz 12 Operativnih programa (OP): 6 regionalnih OP-a (jedan za svaku NUTS2 regiju) i 6 sektorskih OP-a u okviru cilja konvergencije. Preko dvije trećine sredstava otišlo je u sektorske operativne programe s glavnim sredstvima dodijeljenim OP-u za okoliš i energiju.

Grafikon 15. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Mađarskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

Izvor: Izrada autorice prema: ec.europa.eu/regional_policy/.../financial_execution_by_period_fund_country.xls [Pristupljeno: 26.02.2019.]

Europska komisija objavila je rezultate neovisne ocjene ulaganja EU-a i za Mađarsku. Prema tom izvješću, u promatranom razdoblju Mađarska je najviše sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj povukla 2011. godine i to u iznosu od 2.125 milijuna eura. Najmanje je iskoristila u 2007. godini kada je iz Europskog fonda za regionalni razvoj povukla svega 252 milijuna eura.

Podrška EFRR-a malim i srednjim poduzećima u Mađarskoj imala je visoki prioritet i iznosila je 1,6% ukupnih nacionalnih ulaganja (znatno iznad prosjeka u ostalim zemljama EU12 - -0,8%), iako relativno visoka brojka odražava nisku razinu ulaganja koliko i iznos dotičnog financiranja.

Tijekom programskog razdoblja, Mađarska je intenzivno koristila financijske instrumente (FI) koje je sufinancirao EFRR, a financiranje FI-a za poduzeća iznosilo je 762 milijuna EUR.

Tijekom programskog razdoblja provedeno je 409 investicijskih projekata koji uključuju 273 velika poduzeća. Potpora iz ERDF-a velikim poduzećima bila namijenjena stvaranju novih centara rasta u regijama konvergencije.

Polovica sredstava iz OP Promet odnosila se na ceste, a ostatak se gotovo ravnomjerno dijeli na željeznički i drugi prijevoz. Ono je doprinijelo izgradnji 502 km novih cesta, od kojih je 135 km dio TEN-T, a 20 km željezničkih pruga, dio njih na TEN-T, kao i nadogradnja 2 521 km postojećih cesta i 216 km željezničkih pruga.

Tijekom programskog razdoblja udio recikliranog komunalnog krutog otpada povećao se za više od 10%, a usklađenost Mađarske s glavnim zahtjevima EU Direktive o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda također se poboljšala. Investicija je rezultirala priključenjem 478.000 ljudi na glavna postrojenja za odvodnju i obradu otpadnih voda.

Ulaganja u poboljšanje energetske učinkovitosti u stambenim i javnim zgradama sufinancirana su iz OP-a za okoliš i energiju i većine regionalnih OP-a, pri čemu se prva fokusirala na javne zgrade, a druge na stambene. U slučaju stambenih zgrada, fokus je bio na modernizaciji starih stambenih blokova izgrađenih tijekom sovjetske ere, ulaganja koja se financiraju iz sheme zelenih investicija i pod-programa za kućnu ploču pogodnog za klimu. Podržana je i izgradnja novih kuća za energetske učinkovitost, financiranih, na primjer, pod-programom „Naš dom i izgradnja novog doma“ u okviru sheme zelenih ulaganja.

U slučaju turizma, za koji je ERDF dodijelio 448 milijuna eura, ulaganje je gotovo ravnomjerno podijeljeno između promicanja prirodnih dobara, zaštite i razvoja prirodne baštine i pomoći za poboljšanje turističkih usluga. U slučaju kulture, polovica izdvojenih sredstava (204 milijuna eura) namijenjena je financiranju ulaganja u kulturnu infrastrukturu, a 39% zaštiti i očuvanju kulturne baštine.

Oko 3,1 milijarde eura iz EFRR-a, jednog od najvećih iznosa u EU-u i gotovo 15% ukupnih sredstava raspoloživih za razdoblje, dodijeljeno je za potporu urbanom razvoju i socijalnoj infrastrukturi. Gotovo 80% od toga otišlo je u društvenu infrastrukturu, posebno u zdravstvene ustanove i obrazovne ustanove.

Velik dio sredstava upravljao je OP-om za socijalnu infrastrukturu koji je strateški naglasak stavio na obnovu zdravstvenog sustava u cijeloj zemlji, ulaganjem u objekte i opremu, razvoj ambulantnih specijalističkih centara i usluga transfuzije krvi, poboljšanje

IT-a sustavima hitne pomoći. Regionalni OP-ovi nadopunili su nacionalni program podržavanjem ulaganja u manje objekte.

Mađarska je bila uključena u četiri Interreg programa financirana u okviru prekogranične suradnje cilja ETC-a. To su bili Austrija, Rumunjska, Slovenija i Slovačka.

Procjenjuje se da su ulaganja povećala BDP u 2015. godini, na kraju programskog razdoblja, za nešto više od 5% iznad razine koja bi bila u nedostatku financijskih sredstava.

Latvija

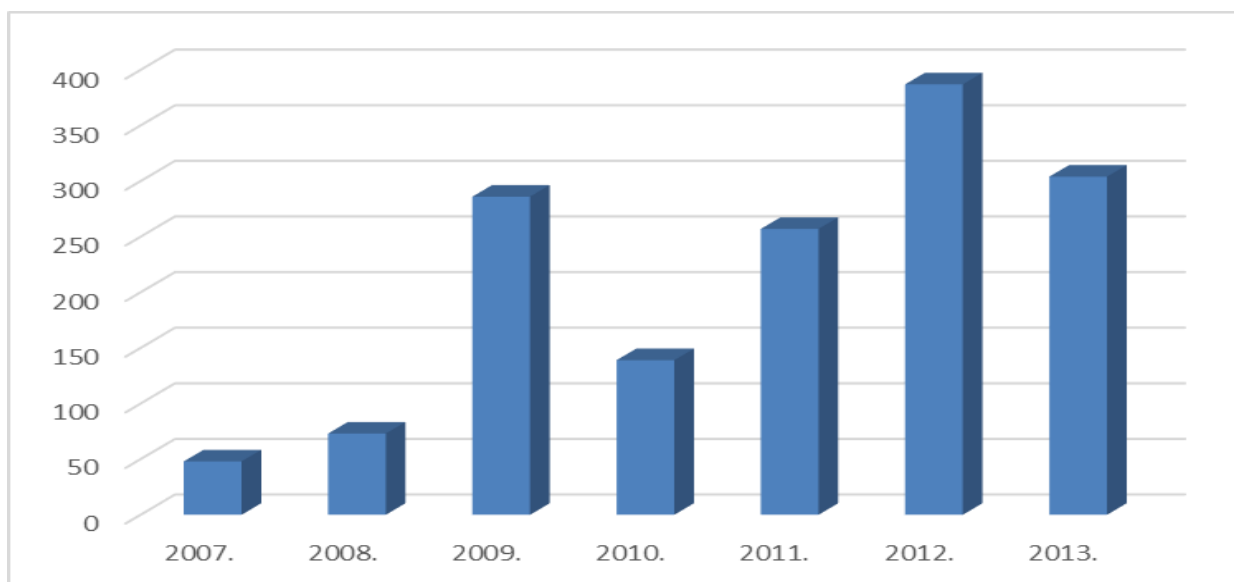
Tablica 6. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Latviji u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

Operativni program	UKUPNO	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Poduzetništvo i inovacije	696	80	87	96	104	113	122	91
Infrastruktura i usluga	1.711	186	203	222	241	229	283	345

Izvor: Izrada autorice prema: Europska komisija, 9 ways Cohesion Policy works for Europe - main results 2007-2013, Dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/ec/2007-2013/ (pristupljeno dana: 22.03.2019.)

Tijekom programskog razdoblja napravljen je samo manji pomak u financiranju između područja politike. Glavne promjene sastojale su se od povećanja financiranja za Kulturu i socijalnu infrastrukturu te u manjoj mjeri za poduzetništvo. Umjesto toga, financiranje je smanjeno za ceste, inovacije i RTD i druga ulaganja u poduzeća.

Grafikon 16. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Latviji u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

Izvor: Izrada autorice prema: ec.europa.eu/regional_policy/.../financial_execution_by_period_fund_country.xls [Pristupljeno: 26.02.2019.]

Prema izvješću koje je Europska komisija dostavila za Latviju, tijekom programskog razdoblja, rezultati inovacija ostali su daleko ispod prosjeka EU-a. Ukupni izdaci za istraživanje i razvoj ostali su gotovo isti u odnosu na BDP u razdoblju od 2007. do 2013. (na samo oko 0,6% BDP-a), kao i izdaci za istraživanje i razvoj u poduzećima (samo oko 0,2% BDP-a). S druge strane, broj malih i srednjih poduzeća s visokim tehnološkim intenzitetom povećao se na 15% od ukupnog broja, iako je većina njih (73%) ostala nisko tehnološki intenzivna.

Iako potpora poduzećima i inovacijama nije bila glavni prioritet za korištenje sredstava EU-a tijekom programskog razdoblja 2007.-2013., ona je još uvijek bila važna za Latviju i iznosila je 1% ukupnih nacionalnih ulaganja i bila je dvostruko veća od nacionalne potpore.

Financijska kriza dovela je do fokusa potpore prebacivanja s razvoja malih i srednjih poduzeća i inovacija na mjere usmjerene na otvaranje radnih mjesta. Iako je

financiranje i dalje osiguravano za pomoć u dugoročnom ulaganju u dugotrajnu i nematerijalnu imovinu (strojevi i oprema i kupnja licenci ili patenata).

Tijekom razdoblja od 2007. do 2013. razmjerno su se koristile financijske institucije. Raspodjela ERDF-a za FI za poduzeća iznosila je oko 160 milijuna EUR, što predstavlja oko 24% ukupnog ERDF-a dodijeljenog za podršku poduzećima. Većina financijskih potpora financirana je uglavnom iz EFRR-a, s nacionalnom stopom sufinanciranja od samo 26%, više od dvije trećine iznosa koji se odnosi na privatni sektor.

FI u Latviji usvojene su kako bi se olakšao pristup financiranju i olakšao razvoj poslovanja.

Najveći dio sredstava za razdoblje 2007. - 2013. dodijeljen je prometu. Glavni cilj politike u ovom području bio je poboljšati veze s drugim dijelovima središnje i istočne Europe. Preko 40% ukupnog iznosa dodijeljenog za prijevoz uloženo je u ceste, oko 7% na željeznicu, a ostatak u druge oblike prijevoza.

Sredstva dodijeljena za okoliš gotovo su u potpunosti koncentrirana na okolišnu infrastrukturu. Konkretno, ulaganje u vodoopskrbu i pročišćavanje otpadnih voda činilo je oko 80% sredstava, a ostatak je namijenjen ulaganju u gospodarenje otpadom.

Financiranje je igralo glavnu ulogu u pomaganju zemlji da ispoštuje direktive EU u tim područjima.

Potpota kulturi promatrana je kao sredstvo za privlačenje više turista, financiranje zaštite i očuvanja kulturne baštine i razvoj kulturne infrastrukture.

Međutim, prema anketi među upravljačkim tijelima, glavni razlog za podržavanje kulture bio je jačanje socijalne kohezije, a ne povećanje broja turista.

Operativni program za infrastrukturu i usluge iako navodno namijenjen potpori urbanom razvoju i poticanju integriranog pristupa, umjesto toga, imao je tendenciju ulagati u stanovanje, upravljanje otpadnim vodama, sigurnu pitku vodu, gospodarenje otpadom, pitanja pristupačnosti i obrazovnu infrastrukturu na pojedinačnoj osnovi projekta pod naslovom „ulaganja u uskraćen područja.

Latvija je bila uključena u tri programa koji se financiraju u okviru prekogranične suradnje cilja ETC-a, a koji su se odnosili na Latviju, Finsku, Švedsku i Litvu te na program regije Baltičkog mora (koji je uključivao 8 zemalja EU).

Procjenjuje se da je dotično ulaganje dovelo do povećanja BDP-a u 2015. na kraju programskog razdoblja, za oko 5% iznad razine koju bi bilo u nedostatku osiguranih sredstava.

Litva

Tablica 7. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Litvi u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

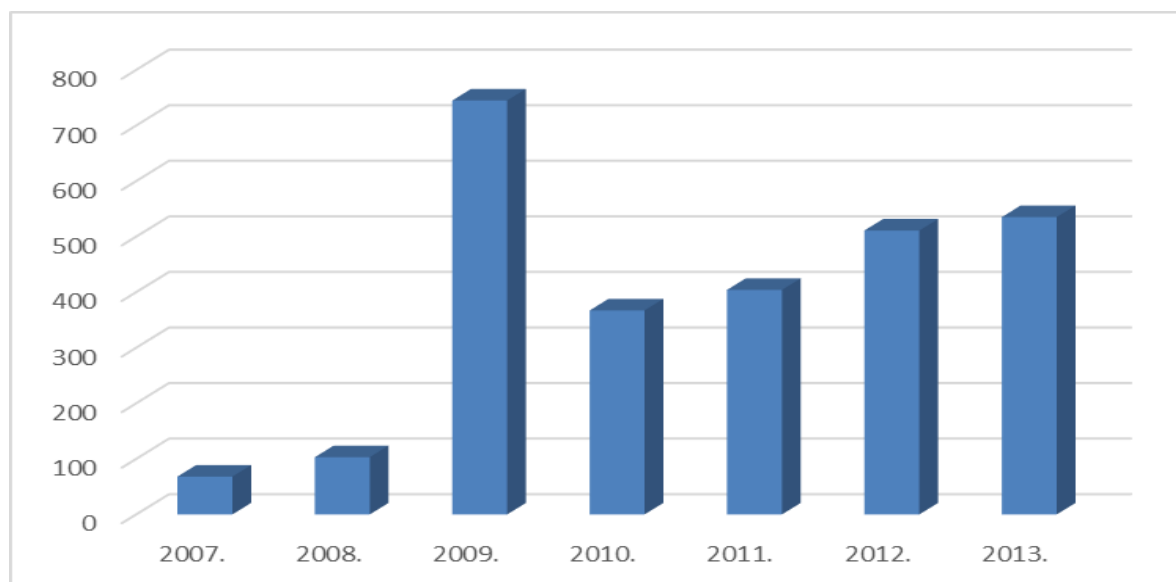
Operativni program	UKUPNO	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
OP za promicanje kohezije	1.503	185	187	191	204	220	234	279
OP za gospodarski rast	1.938	246	250	255	272	293	312	308

Izvor: Izrada autorice prema: Europska komisija, 9 ways Cohesion Policy works for Europe - main results 2007-2013, Dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/ec/2007-2013/ (pristupljeno dana: 22.03.2019.)

Razvojni prioriteti navedeni u NSRO-u za razdoblje 2007. - 2013. bili su: poboljšati produktivnost rada stvaranjem društva temeljenog na znanju, povećati konkurentnost gospodarstva i jačanje socijalne kohezije.

Financiranje je podjednako podijeljeno između dva operativna programa: OP-a za gospodarski rast i OP-a Promicanje kohezije.

Grafikon 17. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Litvi u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

Grafikon 18

Izvor: Izrada autorice prema: ec.europa.eu/regional_policy/.../financial_execution_by_period_fund_country.xls [Pristupljeno: 26.02.2019.]

U Litvi je snažna gospodarska ekspanzija prije financijske krize bila popraćena rastućom neravnotežom koja je pridonijela dubokoj gospodarskoj recesiji u razdoblju 2008-2009.

Iz priloženog grafikona vidljivo je kako je Litva u promatranom razdoblju najmanje sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj povukla 2007. godine u iznosu od 68 milijuna eura. Najviši iznos sredstava povukla je 2009. godine, u iznosu od 745 milijuna eura. U godinama nakon 2009., dogodio se znatni pad povlačenja sredstava ali je isti u tendenciji rasta.

Litva ima izrazitu specijalizaciju u radno intenzivnim industrijama. Europska komisija navodi kako su se ukupni izdaci za istraživanje i razvoj povećali s 0,8% BDP-a u 2006. na nešto manje od 1% 2013. Unutar toga, udio izdataka za istraživanje i razvoj u poduzećima smanjio se s 28% na 25%.

Kroz Operativni program za gospodarski rast uloženo je u istraživanje i razvoj privatnog sektora i promicanje suradnje između istraživačkih centara i poduzeća te na povećanje poslovne produktivnosti. Prevladavajući oblici potpore bili su: izravne potpore pojedinim malim i srednjim poduzećima, financijski instrumenti (FI), kao što su zajmovi i državna jamstva i darovnice za posrednike, kao što su facilitatori klastera, poslovni inkubatori, te znanstveni i tehnološki parkovi.

Bespovratna sredstva i financijske potpore pripomogli su suzbijanju recesije pomažući malim i srednjim poduzećima u pristupu kreditima i održavanju razine ulaganja prije krize.

Financijski instrumenti financirani iz EFRR-a prvi su put uvedeni u Litvi u programskom razdoblju 2007.-2013. Operativni program za gospodarski rast bio je odgovoran za sve financijske potpore za poduzeća, osim za one financirane iz OP-a ESF-a za razvoj ljudskih potencijala. Ukupno je 280 milijuna eura dodijeljeno FP-ima, što predstavlja 26% ukupne potpore ERDF-a poduzećima i oko 9% ukupnog ERDF-a za Litvu.

Podrška za financijske potpore u početku je bila namijenjena malim i srednjim poduzećima za financiranje poslovnih ulaganja no kao posljedica gospodarske krize, samo mali dio financijskih instrumenata uložen je u inovacije, a većina je financirana za obrtna sredstva.

80% sredstava EFRR-a otišlo je na ceste i željeznicu, pretežno na prve, dok je ostatak uložen uglavnom u sekundarne zračne luke i morske luke. Nadograđeno je 1.473 km cesta kao rezultat potpore iz EFRR-a.

Tijekom razdoblja 2007. - 2013., kako bi zemlja bila u skladu s glavnim direktivama EU-a, ulagalo se na gospodarenje otpadom, vodoopskrbu i pročišćavanje otpadnih voda. Sufinancirano ulaganje rezultiralo je priključenjem dodatnih 78.478 osoba na uređaje za pročišćavanje otpadnih voda, dok se udio recikliranog otpada povećao za 10 postotnih bodova, a biorazgradivi otpad na odlagališta znatno je smanjen.

Obnovljeno je ukupno 358 višestambenih zgrada, od kojih je 160 u marginaliziranim područjima.

Potrošnja energije u obnovljenim javnim zgradama smanjena je za 236 GWh godišnje, što znači smanjenje od nešto manje od 3% ukupne godišnje potrošnje energije u zemlji.

Dio sredstava namijenjen je turizmu, posebice mjerama za očuvanje prirodnih dobara.

Procijenjeno je da je 814 radnih mjesta s punim radnim vremenom, u bruto iznosu, stvoreno u turizmu kao izravna posljedica potpore iz EFRR-a.

Oko 300 milijuna eura uloženo je u integrirane projekte za urbanu regeneraciju, uglavnom u gradovima u ruralnim područjima. Najveći dio sredstava išao je za potporu ulaganjima u socijalnu infrastrukturu, uglavnom u obrazovanje i opremu za obrazovanje i zdravstvene ustanove (37%).

Litva je bila uključena u tri programa prekogranične suradnje financirana u okviru cilja ENC-a. To su bile Češka, Poljska, Latvija, Švedska, Danska i Njemačka.

Procjenjuje se da je dotično ulaganje dovelo do povećanja BDP-a u 2015. na kraju programskog razdoblja, za oko 4,5% iznad razine u kojoj bi bila bez predviđenih sredstava, nešto više od prosjeka za EU12.

Poljska

Tablica 8. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Poljskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

OP	UKUPNO	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Inovativna ekonomija	8.658	1.157	1.184	1.211	1.195	1.267	1.305	1.336
Infrastruktura i okoliš	5.950	804	823	841	830	865	881	903
Razvoj istočne Poljske	2.387	318	326	333	329	352	359	367
Tehnička pomoć	516	72	74	75	74	73	72	73
Donje Šlesko vojvodstvo	1.240	170	174	178	175	179	179	183
Kujavsko-pomeransko vojvodstvo	996	133	136	139	137	145	150	153
Lubelskog vojvodstva	1.192	162	165	169	167	173	175	179
Lubuskie vojvodstvo	494	61	63	64	63	73	83	84
Lodz	1.046	141	144	147	145	152	155	159
Malopolska	1.355	180	185	189	186	199	204	209

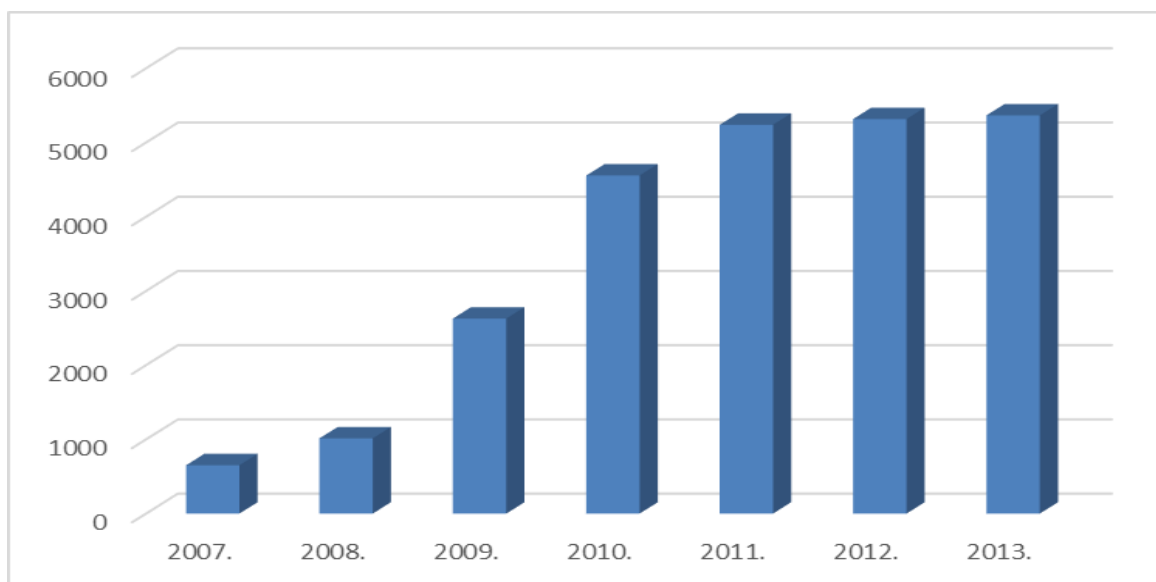
Mazovjecko vojvodstvo	1.868	256	262	268	265	270	269	275
Opolsko vojvodstvo	49	59	61	62	61	74	84	86
Podkarpackie vojvodstvo	1.198	159	163	166	164	176.	182	186
Vojvodstvo Podlasje	672	89	91	93	92	98	102	105
Pomorsko vojvodstvo	938	124	126	129	128	137	144	147
Zapadnopomeransko vojvodstvo	862	117	119	122	120	126	126	129
Wielkopolska	1.332	178	182	186	184	194	200	205
Voivoship	769	101	104	106	105	113	118	120
Ałaskie vojvodstvo	1.747	240	245	251	248	253	250	257
Varminsko-mazursko vojvodstvo	1.070	145	148	152	150	155	157	161

Izvor: Izrada autorice prema: Europska komisija, 9 ways Cohesion Policy works for Europe - main results 2007-2013, Dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/ec/2007-2013/ (pristupljeno dana: 22.03.2019.)

Prema Nacionalnom strateškom referentnom okviru za razdoblje 2007. - 2013., Poljska je imala šest prioriteta: poboljšati administrativnu sposobnost javne uprave i ojačati civilno društvo, povećati kvalitetu ljudskog kapitala i unaprijediti socijalnu koheziju, razviti i modernizirati ključnu infrastrukturu kako bi se potaknuo nacionalni gospodarski rast, poticati konkurentnost i inovativnost poduzeća, s posebnim naglaskom na mala i srednja poduzeća promicati lokalni razvojni potencijal, osobito u pet najsiromašnijih istočnih regija te uravnotežiti razvojne mogućnosti i podržati strukturne promjene u ruralnim područjima.

Šest prioriteta utvrđenih u NSRO-u provedeno je kroz 20 OP-a: 16 regionalnih OP-ova i 4 sektorska OP-a. Preko dvije trećine sredstava dodijeljeno je sektorskim OP-ima, a infrastruktura i okoliš primaju gotovo 50% ukupnih sredstava.

Grafikon 19. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Poljskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

Izvor: Izrada autorice prema: ec.europa.eu/regional_policy/.../financial_execution_by_period_fund_country.xls [Pristupljeno: 26.02.2019.]

Poljska je bila jedina zemlja EU-a koja je prebrodila globalnu financijsku i gospodarsku krizu nakon 2007. godine, bez prolaska kroz recesiju. U razdoblju od 2007. do 2013. godine cijela Poljska kvalificirala se za potporu u okviru cilja konvergencije, iako su postojale značajne razlike između regija u razini gospodarskog razvoja. Te su razlike ostale uglavnom nepromijenjene tijekom razdoblja.

Iz priloženog grafikona može se vidjeti kako Poljska u promatranom razdoblju bilježi trend rasta iskorištenosti sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj. Prema izvješću Europske komisije za Poljsku, u promatranom razdoblju najmanje sredstava Poljska je povukla 2007. godine i to 652 milijuna eura. Najviše sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj povukla je 2013. godine kada je iz fonda povučeno 5.366 milijuna eura.

Tijekom programskog razdoblja došlo je do povećanja dodane vrijednosti koju su proizvela mala i srednja poduzeća i izdaci za istraživanje i razvoj u Poljskoj. Glavna potpora za istraživanje i razvoj i inovacije pružena je putem nacionalnog OP-a za

„inovativnu ekonomiju“. Uključila je mnoge različite mjere ali gotovo 40% sredstava bilo je koncentrirano na tri specifične mjere, a sve one podržavaju inovacije u malim i srednjim poduzećima. Izdvojeno je više od 430 milijuna eura i pružena je potpora velikim investicijskim projektima u 600 malih i srednjih poduzeća. Potpora je financirala modernizaciju proizvodnih procesa i kupnju novih strojeva, čime se povećala produktivnost i povećao izvoz.

Iako su izdaci za istraživanje i razvoj u Poljskoj još uvijek vrlo niski, dokazi o procjeni ukazuju na to da je potpora iz EFRR-a pomogla povećati sposobnost MSP-a za istraživanje i razvoj.

U razdoblju od 2007. do 2013. godine, 782 milijuna eura iz EFRR-a dodijeljeno je financijskim sredstvima, oko 7% ukupne potpore ERDF-a poduzećima. Sredstva su uložena u 237 različitih financijskih institucija, a udio sredstava namijenjenih financijskim institucijama u rasponu od 30% od ukupnog iznosa raspoloživog za potporu poduzećima u ałaskie i Wielkopolskie ROP-ovima na manje od 2% u nacionalnom OP-u „Inovativna ekonomija“. FI su u većini slučajeva djelovali putem Holding fondova kojima upravljaju javne institucije na lokalnoj ili regionalnoj razini.

Ukupno 1335 milijuna eura iz EFRR-a bilo je namijenjeno velikim poduzećima u Poljskoj u obliku bespovratnih investicijskih potpora. To je bilo više nego u bilo kojoj drugoj zemlji i predstavljalo je petinu ukupne potpore koju su dobili u razdoblju od 2007. do 2013. godine.

Sredstva su sufinancirala 539 investicijskih projekata u 408 velikih poduzeća. Prosječni iznos potpore po poduzeću iznosio je 2,8 milijuna eura, što je znatno više od prosjeka u 8 zemalja koje su obuhvaćene studijom slučaja. Dvije trećine podržanih velikih poduzeća bilo je angažirano u proizvodnji, 79% u industrijama visoke i srednje visoke tehnologije, a ostatak u uslugama (55% u naprednim uslugama). Oko 91% predmetnih tvrtki bile su poljske tvrtke, od kojih su neke multinacionalne, dok je 9% bilo podružnica stranih multinacionalnih tvrtki.

Gotovo polovica ukupnih sredstava iz ERDF-a bila je namijenjena prometu s ciljem poboljšanja mreže. Uloženo je u ceste, željeznice i druge oblike prijevoza.

Potpore EU-a pomogle je izgraditi mrežu autocesta kako bi se Poljska bolje povezala sa susjednim zemljama i ostatkom EU-a u skladu s nacionalnim ciljevima i ciljevima EU-a.

Izgrađeno je 1.886 km novih cesta, od kojih je 1.056 km bilo dio TEN-T mreže. Osim toga, poboljšano je 7.216 km cesta. Financiranje od strane EU-a također je doprinijelo poboljšanju standarda postojeće željezničke mreže: modernizirano je 482 km željeznice, od kojih je 124 km bilo dio TEN-T.

Što se tiče otpada, financiranje je sufinanciralo 44 investicijska projekta za predobradu, recikliranje, kompostiranje i odvojeno prikupljanje, kao i zatvaranje odlagališta koja nisu u skladu sa standardima EU.

Potpora EU-a imala je važnu ulogu u izgradnji regionalnih objekata za odlaganje otpada kako bi se zamijenili manji lokalni i smanjiti otpad koji ide na odlagališta.

Što se tiče vodoopskrbe i pročišćavanja otpadnih voda, glavna investicija bila je namijenjena projektima u velikim aglomeracijama i uključivala je, posebno, izgradnju ili modernizaciju glavnih postrojenja za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda. Dio sredstava također je namijenjen izgradnji cjevovoda za distribuciju čiste pitke vode. Sufinancirano ulaganje rezultiralo je priključenjem dodatnih 262.221 osoba na čistu vodoopskrbu i 537.311 više ljudi koji su priključeni na planove pročišćavanja otpadnih voda.

Projekti koji su sufinancirani izravno su doprinijeli stvaranju 3.950 ekvivalentnih radnih mjesta s punim radnim vremenom u turizmu.

Dvije trećine sredstava namijenjeno je ulaganjima u socijalnu infrastrukturu, uglavnom obrazovne i zdravstvene ustanove. Ostatak sredstava namijenjen je za potporu projektima urbanog razvoja, uglavnom u regionalnim centrima, od kojih su se neki operativni programi izričito usredotočili na velike aglomeracije.

Poljska je bila uključena u 7 programa prekogranične suradnje financiranih u okviru cilja ENC-a. To su bile Njemačka, Češka, Slovačka, Litva i tri baltičke države.

Europska komisija procjenjuje da je dotična investicija povećala BDP u 2015. godini, na kraju programskog razdoblja, za oko 4,3% iznad razine u kojoj bi bila u odsutnosti.

Rumunjska

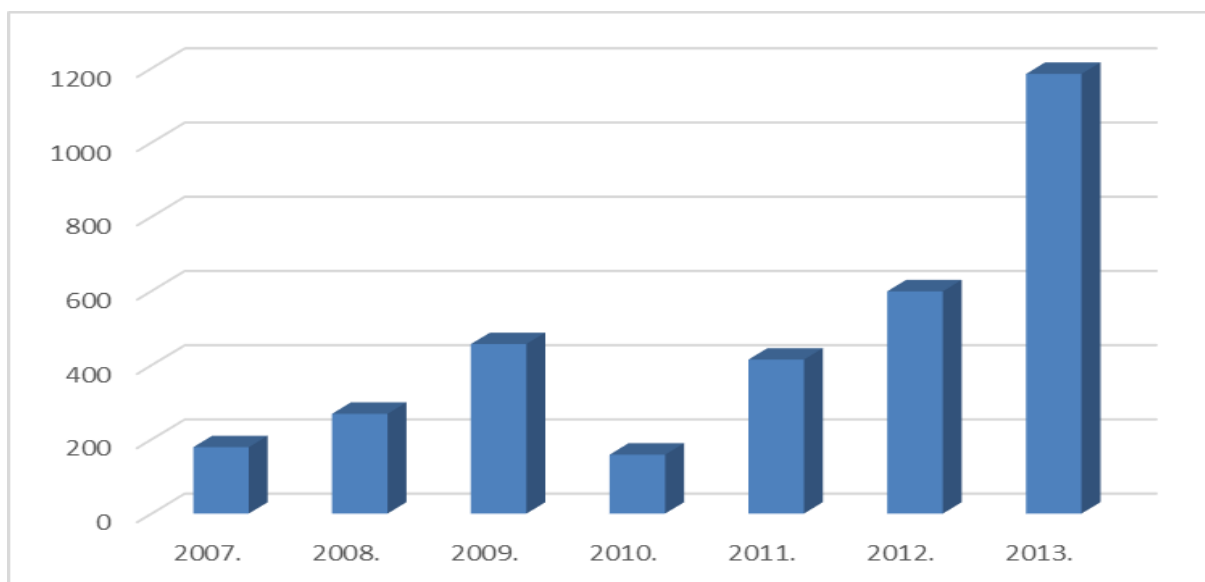
Tablica 9. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Rumunjskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

OP	UKUPNO	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Regionalni OP	3.966	330	404	441	523	556	663	1.046
Povećanje gospodarske konkurentnosti	2.536	170	194	347	485	507	435	395
Promet	1.041	28	122	77	214	230	245	122
Okoliš	1.136	50	117	149	168	206	252	191
Tehnička pomoć	170	16	18	20	24	27	30	31

Izvor: Izrada autorice prema: Europska komisija, 9 ways Cohesion Policy works for Europe - main results 2007-2013, Dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/ec/2007-2013/ (pristupljeno dana: 22.03.2019.)

Cijela Rumunjska imala je pravo na financiranje EU-a u okviru cilja konvergencije tijekom razdoblja od 2007. do 2013. godine. Prioriteti Nacionalnog strateškog referentnog okvira (NSRO) bili su: razvoj osnovne infrastrukture u skladu sa standardima EU-a, povećati dugoročnu konkurentnost rumunjskog gospodarstva, razvijati ljudski kapital i koristiti ga učinkovitije, izgraditi učinkovite administrativne kapacitete i promicati uravnoteženi teritorijalni razvoj. Ti su se prioriteti provodili kroz pet operativnih programa, financiranih iz EFRR-a.

Grafikon 20. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Rumunjskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

Izvor: Izrada autorice prema: ec.europa.eu/regional_policy/.../financial_execution_by_period_fund_country.xls [Pristupljeno: 26.02.2019.]

Nakon krize, rumunjsko se gospodarstvo brzo oporavilo, pokazujući rast od 2011. godine zbog snažnog izvoza i privremeno smanjenog uvoza.

U izvješću Europske komisije navodi se kako se promatranom razdoblju u Rumunjskoj dogodio nagli porast povlačenja sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj u 2013. godini kada je Rumunjska iz fonda povukla 1.185 milijuna eura. Najmanja iskorištenost fonda u Rumunjskoj evidentirano je u 2010. godini kada je iz fonda povučeno svega 159 milijuna eura.

Relativno mali udio sredstava namijenjen je potpori poduzećima i inovacijama. Naime, 9% ukupnog proračuna otišlo je u opću poslovnu potporu, a manje od 4% u potporu MSP-a. Ulaganje u RTD iznosilo je samo 3% ukupnog financiranja.

Tijekom razdoblja od 2007. do 2013. godine 129 milijuna eura, ili oko 6% sredstava za potpore poduzećima, otišlo je u financijske instrumente (FI).

OP-a za transport bio je odgovoran za prometne projekte od nacionalnog značaja, s naglaskom na modernizaciju cestovnih i željezničkih mreža i uključujući projekte na TEN-T, potonji koji podržavaju projekte namijenjene zadovoljiti regionalne i lokalne

razvojne potrebe. Financiranje je dovelo do izgradnje 368 km novih cesta, od kojih je 314 km bilo na transeuropskoj prometnoj mreži (TEN-T), a nadogradnja 1 893 km cesta, a nove ceste predstavljaju procijenjenih 12 km. % ukupnih izgrađenih cesta u tom razdoblju. Također je dovela do izgradnje 22 km novih željezničkih pruga, sve na TEN-T, te modernizaciju 122 km postojećih pruga.

Nedavna studija Revizorskog suda izvijestila je da je potpora kohezijske politike odigrala ključnu ulogu u pokretanju prikupljanja i pročišćavanja otpadnih voda u Rumunjskoj. Međutim, cilj usklađivanja s direktivama EU-a u tim područjima još uvijek nije ispunjen, u velikoj mjeri zbog vrlo niskih rashoda u odnosu na raspoloživa sredstva. Primjerice, mali udio komunalnog otpada koji je bio recikliran, jedno od najopasnijih pitanja vezanih za okoliš, ostao je ispod 10% u tom razdoblju i jedan najniži u EU.

U financiranju kulture i turizma u tom razdoblju, glavni fokus bio je na jačanju socijalne kohezije i inoviranju turističkog sektora, pružanjem potpore, primjerice, mjerama za smanjenje digitalnog jaza unutar sektora. Dodatni ciljevi bili su povećanje zaposlenosti žena u tom sektoru i stvaranje mogućnosti za rast u regijama i lokalnim područjima.

Rumunjska je bila uključena u dva programa Interrega financirana u okviru prekogranične suradnje u okviru cilja ETC-a. To su bile Bugarska, odnosno Mađarska.

Procjenjuje se da su ulaganja povećala BDP u Rumunjskoj u 2015. godini, na kraju programskog razdoblja, za gotovo 4% iznad razine koja bi bila u nedostatku osiguranih sredstava.

Slovačka

Tablica 10. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Slovačkoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

Operativni program	Ukupno	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Informacijsko društvo	843	141	137	132	117	131	16	167
Okoliš	250	32	31	30	28	37	40	49
Regionalni OP	1.554	205	199	192	177	227	247	303
Promet	830	124	121	116	107	116	104	138

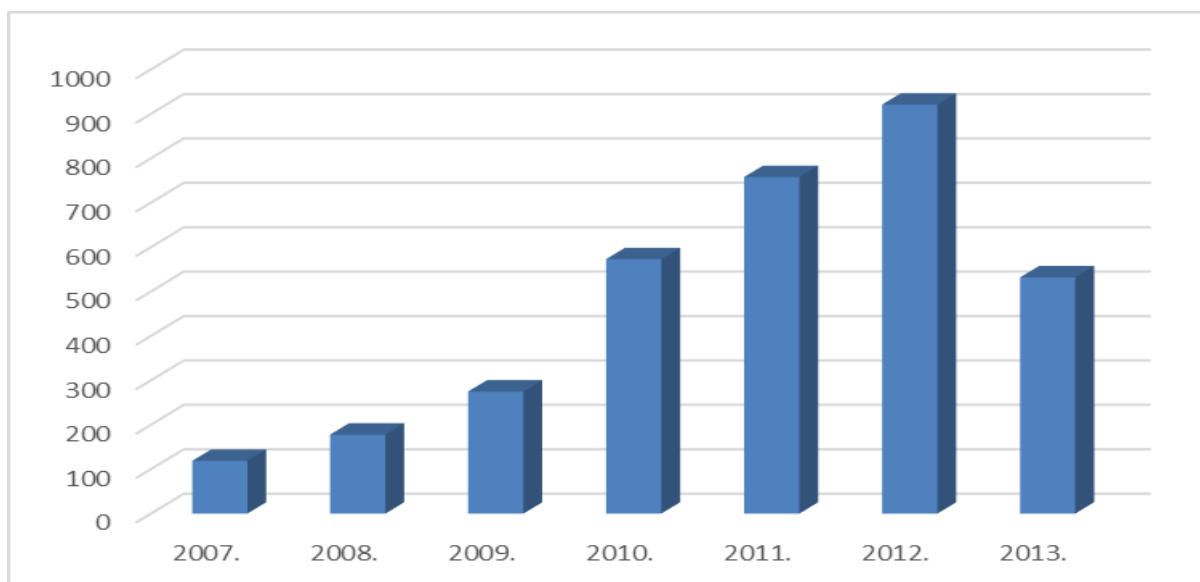
Zdravlje	250	35	34	33	30	33	36	46
Konkurentnost i gosp. rast	968	109	106	102	99	102	264	182
Thenička pomoć	97	13	13	12	11	12	14	18
Bratislavski kraj	95	11	11	12	12	15	15	15
Istraživanje i razvoj	883	125	122	117	108	116	128	163
	326	46	45	43	40	43	47	60

Izvor: Izrada autorice prema: Europska komisija, 9 ways Cohesion Policy works for Europe - main results 2007-2013, Dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/ec/2007-2013/ (pristupljeno dana: 22.03.2019.)

Nacionalni prioriteti, u skladu sa Strateškim smjernicama Zajednice za kohezijsku politiku u razdoblju 2007. - 2013., utvrđeni su u Slovačkom nacionalnom strateškom referentnom okviru (NSRO). Tri su strateška prioriteta: (infrastruktura i regionalna pristupačnost, uključujući obrazovnu i zdravstvenu infrastrukturu, kao i potporu povećanju opskrbe obnovljivom energijom, gospodarenju otpadom i izgradnjom i poboljšanjem cesta i željeznica, inovacije, informacijsko društvo i ekonomija znanja, koja obuhvaća razvoj elektroničkih usluga (uključujući i javnu upravu), kao i podršku za aktivnosti istraživanja i razvoja te ljudske resurse i obrazovanje, s ciljem povećanja zaposlenosti i vještina radne snage.

Kohezijska politika provedena je kroz 9 operativnih programa (OP): dva regionalna OP-a (jedan u okviru cilja Konkurentnost i zapošljavanje i jedan pod konvergiranim ciljem) i 7 sektorskih OP-a (šest u okviru cilja konvergencije i jedan višenamjenski OP koji obuhvaćaju obje konvergencije) i regije konkurentnosti).

Grafikon 21. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Slovačkoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

Izvor: Izrada autorice prema: ec.europa.eu/regional_policy/.../financial_execution_by_period_fund_country.xls [Pristupljeno: 26.02.2019.]

Globalna ekonomska kriza uzrokovala je usporavanje gospodarskog rasta u Slovačkoj tijekom razdoblja od 2007. do 2013. godine. Iako su negativni učinci bili manje intenzivni nego u nekim drugim zemljama EU, globalna ekonomska kriza uzrokovala je usporavanje gospodarskog rasta u Slovačkoj tijekom razdoblja od 2007. do 2013. godine.

Prema podacima koje je Europska komisija dostavila za Slovačku, u promatranom razdoblju od 2007. godine do 2013. godine Slovačka je najviše iskoristila Europski fond za regionalni razvoj u 2012. godini kada je iz fonda povukla 921 milijuna eura. Najmanje sredstava iz fonda povučeno je 2007. godine i to 119 milijuna eura.

Najveći dio sredstava bio je namijenjen RTD³⁴ i inovacijskim projektima (90%).

Podržano je 504 RTD projekta, kao i 279 projekata koji podupiru suradnju između tvrtki i istraživačkih centara. Pružena potpora pomogla je pokretanju 291 novih poduzeća i sufinancirala 2 104 investicijska projekta u malim i srednjim poduzećima. Ukupno, u

³⁴ RTD https://ec.europa.eu/info/departments/research-and-innovation_hr

cijeloj zemlji, procijenjeno je da je kao rezultat financiranja izravno izrađeno 3.111 radnih mjesta u malim i srednjim poduzećima s punim radnim vremenom u malim i srednjim poduzećima, zajedno s 40 istraživačkih poslova.

Rashodi za istraživanje i razvoj u Slovačkoj, u javnom i privatnom sektoru, bili su relativno niski. Rashodi u privatnom sektoru, koji je u velikoj mjeri sastavljen od malih i srednjih poduzeća s niskom razinom tehnološkog intenziteta, uvelike ovise o javnom financiranju.

Potpota je bila usmjerena na relativno mali broj mjera usmjerenih na mala i srednja poduzeća.

U razdoblju od 2007. do 2013. došlo je do ograničene uporabe financijskih instrumenata (FI). ERDF dodijeljen njima iznosio je oko 85 milijuna eura ili oko 6% ukupne potpore poduzetništvu. FI-ovi su usvojeni kako bi olakšali pristup malih i srednjih poduzeća kapitalu, kao i podršku projektima energetske učinkovitosti i obnovljive energije.

Za prometne projekte prioritet je dan investicijama u ceste i u manjoj mjeri željeznicama, dok je relativno mali dio otišao u druge vrste prijevoza.

Sredstva su pomogla izgraditi 80 km novih cesta, od kojih je 41 km bilo na TEN-T, i dovelo do poboljšanja još 1.626 km cesta. Također je sufinancirala nadogradnju 64 km željezničkih pruga na TEN-T. Financirani projekti poboljšali su prometne veze između Slovačke i ostatka EU, kao i između istočnih regija i regije glavnog grada.

Slovačka je do 2013. zatvorila 67 odlagališta koja ne zadovoljavaju standarde EU i povećala udio recikliranog komunalnog otpada. Osim toga, sufinancirano ulaganje rezultiralo je dodatnim 33 tisuće ljudi priključeni su na vodoopskrbni sustav i 44 tisuće više ljudi priključeno na nove ili modernizirane uređaje za pročišćavanje otpadnih voda.

Sheme za poboljšanje energetske učinkovitosti u javnim i stambenim zgradama sufinancirane su putem bespovratnih potpora i u manjoj mjeri putem zajmova, npr. korištenje besamatnih zajmova putem Programa državne toplinske izolacije. Podrška stambenim zgradama usmjerena je na specifične vrste zgrada kao što su obiteljske kuće s jednim ili dva objekta (program za poboljšanje toplinskih svojstava zgrada - izolacija zgrada) i stari stambeni blokovi izgrađeni tijekom sovjetskog razdoblja (Program podrške razvoju stambenog prostora: uklanjanje defekata sustava u stanova).

Glavni cilj u slučaju kulture bio je ekonomska diversifikacija i jačanje socijalne kohezije, dok je u slučaju turizma naglasak bio na inovacijama.

Ukupno gledajući, sufinancirana ulaganja dovela su do 733 novih radnih mjesta u turizmu.

Ulagalo se u socijalnu infrastrukturu, osobito u obrazovne zgrade i opremu te, u manjoj mjeri, u zdravstvene ustanove.

Slovačka je bila uključena u 4 programa INTERREG-a financiranih u okviru prekogranične suradnje cilja ETC-a. To su bile Češka, Austrija, Poljska i Mađarska.

Procjenjuje se da su ulaganja u razdoblju od 2007. do 2013. godine povećala BDP u 2015. za 3,5% iznad razine u kojoj bi bila u nedostatku financiranja.

Slovenija

Tablica 11. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Sloveniji u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

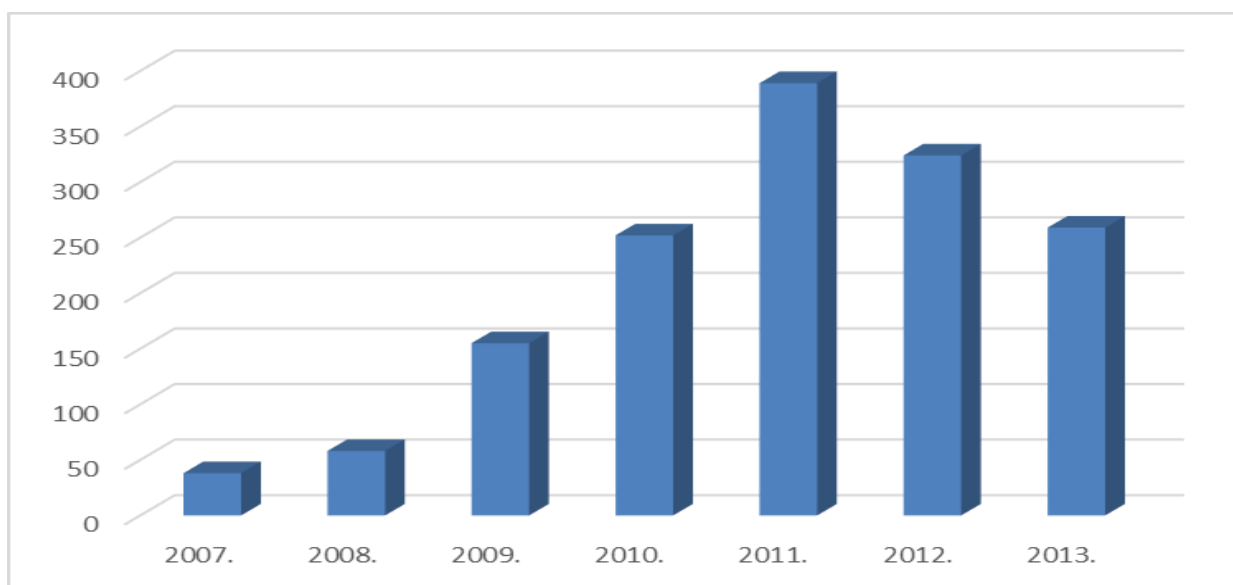
OP	UKUPNO	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Regionalni razvojni potencijali	1.783	310	291	267	246	237	217	212
Razvoj ekološke infrastrukture	150	12	18	26	32	23	25	12

Izvor: Izrada autorice prema: Europska komisija, 9 ways Cohesion Policy works for Europe - main results 2007-2013, Dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/ec/2007-2013/ (pristupljeno dana: 22.03.2019.)

Prioriteti Slovenskog nacionalnog strateškog referentnog okvira (NSRO) za razdoblje 2007. - 2013. bili su: promicanje poduzetništva, inovacija i tehnološkog razvoja, poboljšanje kvalitete obrazovnog sustava, obuka i istraživačke i razvojne aktivnosti, poboljšanje fleksibilnost tržišta rada kao i zajamčena sigurnost zaposlenja, održavanje uvjeta za rast osiguravanjem održive mobilnosti i promicanje uravnoteženog regionalnog razvoja.

Pet prioriteta utvrđenih u NSRO-u provodilo se kroz dva nacionalna operativna programa (OP).

Grafikon 22. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Sloveniji u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

Izvor: Izrada autorice prema: ec.europa.eu/regional_policy/.../financial_execution_by_period_fund_country.xls [Pristupljeno: 26.02.2019.]

Tijekom razdoblja 2007. - 2013. Slovenija je doživjela veliku ekonomsku kontrakciju. Nakon oštrog pada u 2009. godini, gospodarstvo je pokazalo slab oporavak u 2010. i 2011. godini, ali je u 2012. ušlo u drugo razdoblje recesije.

Europska komisija navodi kako je najviše sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj Slovenija povukla 2011. godine u iznosu od 389 milijuna eura, dok je najmanji iznos sredstava iz fonda povučen 2007. godine u iznosu od 38 milijuna eura.

Financirano je 655 RTD projekata. Osim toga, pružena potpora pomogla je pokrenuti 25 novih poduzeća i sufinancirati 3 101 investicijski projekt u malim i srednjim poduzećima. Prema inovacijskoj ljestvici Komisije, Slovenija se ubraja među inovacije u smislu inovacijske aktivnosti. Posebno zaostaje u pogledu dinamike zapošljavanja u brzorastućim poduzećima i udjela izvoza usluga temeljenih na znanju. Mala i srednja

poduzeća osiguravaju zaposlenje oko 70% radne snage, a značajan dio njih je ili u srednjim (11%) ili visokotehnološkim (25%) sektorima.

EFRR je bio glavni izvor financiranja poslovne potpore u zemlji i iznosio je više od 1% ukupnih nacionalnih investicija (bruto investicije u fiksni kapital).

Bespovratna sredstva i kreditna jamstva za istraživanje i razvoj i ulaganja korištena su za promicanje razvoja malih i srednjih poduzeća, uglavnom usmjerena na nova i rastuća poduzeća. Većina instrumenata namijenjenih malim i srednjim poduzećima osmišljena su kako bi podržala pojedinačna mala i srednja poduzeća.

Promet je bio jedan od glavnih investicijskih prioriteta u Sloveniji tijekom razdoblja od 2007. do 2013. godine. Najveći dio sredstava bio je namijenjen ulaganjima u željeznicu, a slijedila su ih ulaganja u ceste.

Projekti sufinancirani od strane EU-a iznosili su 60 km novih cesta, od čega 52 km na TEN-T, za nadogradnju 11 km postojećih cesta i poboljšanje 89 km željezničkih pruga na TEN-T T.

Tijekom promatranog razdoblja sufinancirano je šest novih regionalnih centara za gospodarenje otpadom, udio recikliranog otpada gotovo se udvostručio, između 2007. i 2013. na više od 40% ukupnog prikupljenog komunalnog otpada. Povećan je i udio kompostiranog otpada, a znatno je smanjen i udio otpada na odlagalištima. Osim toga, produženi su cjevovodi za opskrbu čistom pitkom vodom, izgrađeno je ili nadograđeno nekoliko retencija, a izgrađeni su ili poboljšani brojni kanalizacijski cjevovodi i uređaji za pročišćavanje otpadnih voda. Ukupno gledajući, sufinancirano ulaganje rezultiralo je priključenjem dodatnih 291.626 osoba na čisto opskrbu pitkom vodom i dodatnih 194.160 priključaka na nove ili poboljšane uređaje za pročišćavanje otpadnih voda.

Izdvojeno je i za potporu ulaganjima u energetska učinkovitost, kogeneraciju i upravljanje energijom.

Kroz OP za jačanje regionalnog razvoja, potpora je bila usmjerena na zaštitu i očuvanje kulturne baštine, kao i na razvoj kulturne infrastrukture. U turizmu su mjere bile usmjerene na promicanje prirodnih dobara i poboljšanje turističkih usluga s ciljem poticanja održivog razvoja sektora i diversifikacije proizvoda i tržišta. Podržani projekti rezultirali su stvaranjem 887 radnih mjesta u turizmu.

Kroz Nacionalni OP za jačanje regionalnog razvoja financirala su se i ulaganja u zdravstvene ustanove, centre za skrb o djeci i druge oblike socijalne infrastrukture.

Slovenija je bila uključena u tri programa INTERREG-a financirana u okviru prekogranične suradnje cilja ETC-a. To su bile Austrija, Italija i Mađarska.

Ukupno gledajući, procjenjuje se da su ulaganja tijekom razdoblja od 2007. do 2013. godine povećala BDP u 2015. godini, na kraju razdoblja, za oko 2,5% iznad razine u kojoj bi bila u nedostatku osigurano financiranje.

Hrvatska

Tablica 12. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Hrvatskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

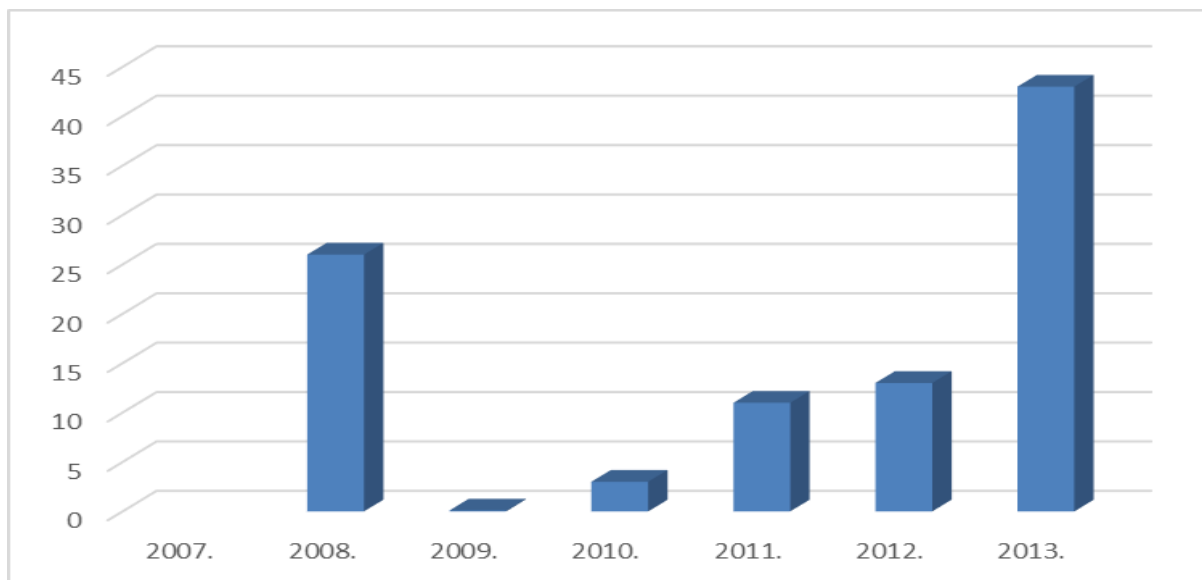
OP	UKUPNO	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Prijevoz	236	17	8	18	21	21	19.	130
Regionalna konkurentnost	187	11	11	10	14	14	10	116

Izvor: Izrada autorice prema: Europska komisija, 9 ways Cohesion Policy works for Europe - main results 2007-2013, Dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/ec/2007-2013/ (pristupljeno dana: 22.03.2019.)

Prioriteti Nacionalnog strateškog referentnog okvira (NSRO) odobreni nakon ulaska Hrvatske u EU bili su: jačanje gospodarske konkurentnosti, uspostavljanje optimalnih ekonomskih uvjeta za otvaranje radnih mjesta i zapošljivost te postizanje uravnoteženog regionalnog razvoja.

U početku je potpora regionalnom razvoju u razdoblju od 2007. do 2013. došla iz Instrumenta za pretprijetnu pomoć (IPA), koji je bio mnogo manji u iznosu od financiranja za regije konvergencije u EU12. Nakon pristupanja 2013., potpora je stigla iz EFRR-a i Kohezijskog fonda, povećavajući iznos raspoloživ za izdatke, iako ne u odnosu na ono što je prvobitno planirano u 2007. godini.

Grafikon 23. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Hrvatskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura

Izvor: Izrada autorice prema: ec.europa.eu/regional_policy/.../financial_execution_by_period_fund_country.xls [Pristupljeno: 26.02.2019.]

Nakon razdoblja kontinuiranog rasta između 2000. i 2007. godine, Hrvatska je teško pogođena krizom. Gospodarstvo je doživjelo 6 uzastopnih godina recesije i vratilo se rastu tek u 2015. godini.

Europska komisija prezentirala je rezultate i o implementaciji EFRR-a u Hrvatskoj za razdoblje 2007. – 2013. godine.

Prema tom izvješću, u promatranom razdoblju Hrvatska je 2013. godine povukla najviše sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj u iznosu od 43 milijuna eura. Najmanji iznos sredstava u promatranom razdoblju povučen je 2009. godine u iznosu 8 milijuna eura.

Većina sredstava bila je namijenjena inovacijama i istraživanju, posebno u malim i srednjim poduzećima. Međutim, sredstva dodijeljena za potporu malim i srednjim poduzećima nisu spriječila progresivno smanjenje dodane vrijednosti koju su ostvarila tijekom kriznog razdoblja.

Promet je bio područje politike koje je dobilo drugi najveći udio u financiranju nakon zaštite okoliša. Tijekom programskog razdoblja došlo je do značajnog pomjeranja sredstava unutar prometa od željeznice do cesta i ostalih prijevoznih sredstava.

Sredstva su dodijeljena i za ulaganje u okolišnu infrastrukturu kako bi bila u skladu s direktivama EU-a u pogledu vodoopskrbe, pročišćavanja otpadnih voda i gospodarenja otpadom. Proveden je projekt poboljšanja opskrbe pitkom vodom i pročišćavanja otpadnih voda u Kninu, koji je također bio namijenjen odvajanju kanalizacijskih cjevovoda od sustava oborinske odvodnje.

Iako nema pokazatelja za rezultate ulaganja u gospodarenje otpadom, podaci Eurostata pokazuju da se u razdoblju od 2007. do 2013. udio recikliranog komunalnog otpada povećao s ispod 5% na gotovo 15%.

U nastavku slijedi zbirni prikaz iskorištenosti Europskog fonda za regionalni razvoj u zemljama srednje i istočne Europe u razdoblju 2007. – 2013. godine prema izvješću koje je Europska komisija dostavila za svaku zemlju pojedinačno.

Tablica 13. Iskorištenost EFRR-a u zemljama srednje i istočne Europe u razdoblju od 2007. - 2013. godine (u mil. eura i %)

Zemlja	Dodijeljeno	Ugovoreno	Isplaćeno	Isplaćeno/Ugovoreno (%)
Bugarska	3.205	3.205	1.615	50,41
Češka	13.932	13.932	6.634	47,62
Estonija	1.860	1.860	1.469	78,98
Hrvatska	424	424	97	22,99
Latvija	2.407	2.407	1.497	62,21
Litva	3.441	3.414	2.735	79,48
Mađarska	12.649	12.638	8.144	64,39
Poljska	34.791	34.791	24.773	71,21
Rumunjska	8.976	8.851	3.266	36,39
Slovenija	1.933	1.933	1.478	76,48
Slovačka	6.099	6.099	3.359	55,07

Izvor: Izrada autorice prema: Europska komisija, EU Payments to Member States with a breakdown by programming periods, Member States, Funds and years, Dostupno na: http://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/evaluations/data-for-research/, (pristupljeno 27.02.2019.).

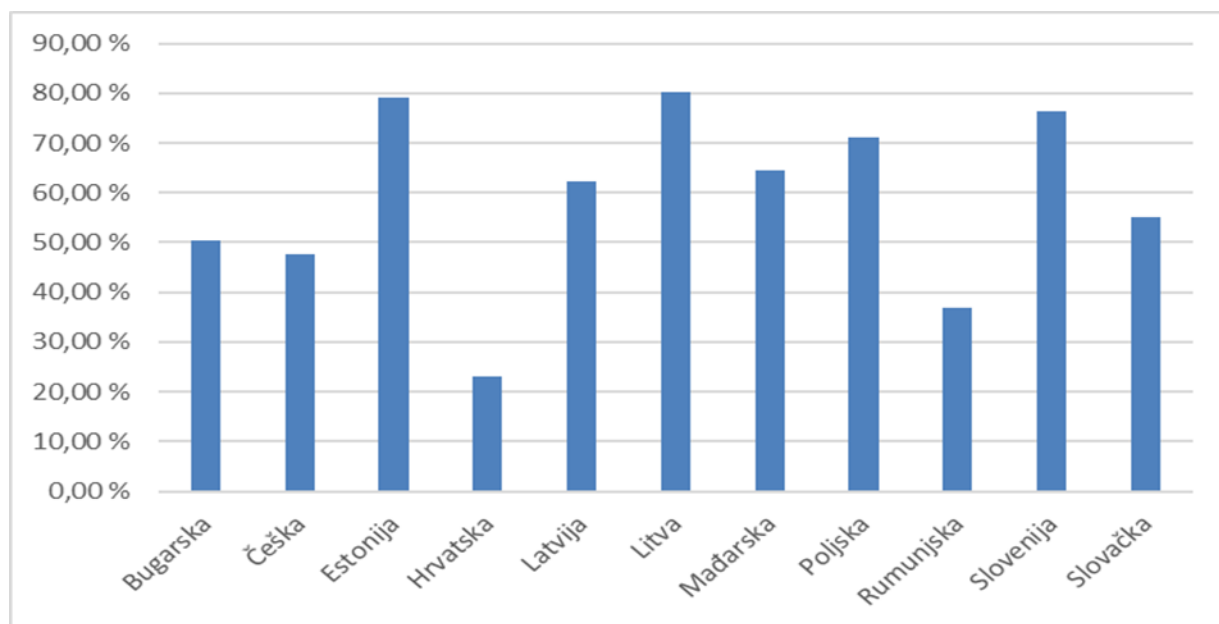
Promatrajući podatke iz Tablice 13. za programsko razdoblje 2007. – 2013. godine o dodijeljenim, ugovorenim te isplaćenim iznosima iz Europskog fonda za regionalni razvoj koje je Europska komisija dostavila u objedinjenom izvješću, mogu se primijetiti nesrazmjeri.

Tijekom promatranog razdoblja Poljskoj su dodijeljena najveća sredstva iz ERDF-a i to u iznosu od 34 milijarde eura. Isti je iznos i ugovorenih sredstava, a ukoliko se detaljnije usporede podaci može se primijetiti da sve države imaju isti iznos dodijeljenih i ugovorenih sredstava, osim Litve, Mađarske i Rumunjske kod kojih sva dodijeljena sredstva nisu i ugovorena.

Od ukupnih sredstava koja je Poljska ugovorila iskoristila je 71,21% (prema pokazatelju udjela isplaćenih sredstava u odnosu na ugovorena). Na drugom mjestu prema dodijeljenim sredstvima je Češka sa dodijeljenih 13 milijardi eura, pa Mađarska 12 milijardi eura. Najmanji iznos sredstava iz ERDF-a dodijeljen je Hrvatskoj u iznosu od 424 milijuna eura.

U svrhu preglednije usporedbe podataka o iskoristivosti dodijeljenih sredstava na sljedećem grafičkom prikazu prikazani su rezultati o isplaćenim/ugovorenim sredstvima prema pojedinih državama članicama u razdoblju 2007.-2013. godine.

Grafikon 24. Udio isplaćenih u odnosu na ugovorena sredstva EFRR-a prema zemljama srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine

Izvor: Izrada autorice prema: Europska komisija, EU Payments to Member States with a breakdown by programming periods, Member States, Funds and years, Dostupno na: http://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/evaluations/data-for-research/, (pristupljeno dana: 27.02.2019.).

Grafikon ukazuje na rezultate koji su navedeni i u tablici 13. Na prvom mjestu prema pokazatelju isplaćenih u odnosu na ugovorena sredstva je Litva čiji je postotak iskoristivosti Europskog fonda za regionalni razvoj iznosio 80,13%, slijede Estonija sa 78,98%, Slovenija sa 76,48%, Poljska sa 71,21%, Mađarska sa 64,44% i Latvija sa 62,21% isplaćenih sredstava u odnosu na ugovorena sredstva.

Na posljednjem mjestu, prema promatranom pokazatelju iskoristivosti sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj nalazi se Hrvatska koja je uspjela iskoristiti samo 22,99%. Važno je naglasiti da je Hrvatska 28. država članica EU-a, koja se Uniji priključila 1. srpnja 2013. godine.

Bugarska i Slovačka su na oko 50% prema promatranom pokazatelju iskoristivosti sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj.

Rumunjska i Češka članice su koje su zabilježile iskoristivost sredstava ispod 50%, prema promatranom pokazatelju isplaćenih/ugovorenih sredstava

5.4. Osvrt na iskorištenost sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj u zemljama srednje i istočne Europe u razdoblju od 2014. – 2020. godine

U nastavku rada slijedi zbirni prikaz dodijeljenih, ugovorenih i isplaćenih sredstava tijekom tekućeg programskog razdoblja od 2014. do 2020. godine u zemljama srednje i istočne Europe. Zemlje će biti poredane prema visini iznosa dodijeljenih sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj u tekućem programskom razdoblju od 2014. – 2020. godine.

Važno je naglasiti kako priloženi podaci nisu konačni, budući da je programsko razdoblje još u tijeku. Konačni podaci znati će se tek nakon proteka “n+3” godina od kraja financijskog razdoblja.

Tablica 14. Iskorištenost EFRR-a u zemljama srednje i istočne Europe u tekućem programskom razdoblju od 2014. - 2020. (u mil. eura i %)

ZEMLJA	DODIJELJENO	%	UGOVORENO	%	ISPLAĆENO	%
Poljska	47.501	100	36.230	76	8.385	18
Češka	18.130	100	9.826	54	2.249	12
Rumunjska	12.951	100	7.465	58	1.256	10
Mađarska	12.612	100	12.991	103	2.382	19
Slovačka	9.700	100	5.075	52	834	9
Hrvatska	5.084	100	3.391	67	792	16
Bugarska	4.179	100	3.505	84	1.125	27
Litva	4.119	100	2.659	65	809	20
Latvija	2.825	100	2.101	74	514	18
Estonija	2 458	100	1 619	66	514	21
Slovenija	1 823	100	1 042	57	235	13

Izvor: Izrada autorice prema: Europska komisija, Europski fond za regionalni razvoj, Dostupno na: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/erdf> (pristupljeno dana: 05.02.2019.)

Promatrajući podatke iz Tablice 14. za tekuće programsko razdoblje 2014. – 2020. godine o dodijeljenim, ugovorenim te isplaćenim iznosima iz Europskog fonda za regionalni vidljivo je kako su Poljskoj nanovo dodijeljena najveća sredstva iz fonda i to u iznosu od 47 milijardi eura. Od ukupnih sredstava koja je Poljska ugovorila, do sada je iskorišteno 18% sredstava fonda (prema pokazatelju udjela isplaćenih sredstava u odnosu na ugovorena). Na drugom mjestu prema dodijeljenim sredstvima je Češka sa dodijeljenih 18 milijardi eura te je od dodijeljenih sredstava do sada iskoristila 12% sredstava dodijeljenih iz fonda. Slijedi Rumunjska sa 12 milijardi eura dodijeljenih sredstava a iskorištenih 10%. Najmanji iznos sredstava iz fonda dodijeljen je Sloveniji u iznosu od milijardu eura te je ista iz Europskog fonda za regionalni razvoj iskoristila 13% sredstava. Hrvatskoj je za programsko razdoblje od 2014. do 2020. godine dodijeljeno 5 milijardi eura te je do sada iskorišteno 16% dodijeljenih sredstava iz fonda prema trenutnim dostupnim podacima.

6. ODABRANI PRIMJERI PROJEKATA EUROPSKOG FONDA ZA REGIONALNI RAZVOJ

U zemljama srednje i istočne Europe u programskom razdoblju od 2007. 2013. godine, realizirani su brojni projekti iz Europskog fonda za regionalni razvoj. Projekti su usmjereni na raznovrsne prioritete, sufinanciraju se u različitim postocima te se razlikuju i po prostornom obuhvatu, broju sudionika te vremenskom trajanju. U nastavku slijedi prikaz nekih od projekata financiranih iz Europskog fonda za regionalni razvoj u zemljama srednje i istočne Europe.

6.1. Projekt “Inovacija u području robotike pomaže hrvatskim neurokirurzima” u Hrvatskoj

Inovativan i komercijalno konkurentan robotski sustav za primjenu u neurokirurgiji razvijen je u Zagrebu u Hrvatskoj, a u sklopu projekta financiranog iz EU-a. Novi sustav sastoji se od glavnog robota za prethodno planiranu navigaciju te pomoćnog robota za rukovanje složenim medicinskim instrumentima, čime mu se omogućuje izvođenje konkretnih i složenih radnji koje zahtijevaju iznimnu preciznost i točnost.

Robot RONNA može izvesti precizno bušenje kosti za koje projektni tim navodi da će poboljšati sigurnost pacijenta i smanjiti potencijalnu ozljedu koju mogu prouzročiti postupci ručnog bušenja.

Projektom se nadgradio prijašnji rad robota koji su obavili članovi tima te ostala istraživanja, a namjena mu je bila dovršiti prijelaz s prototipa eksperimentalne robotske platforme na tehnološki napredniji sustav koji ima sposobnost izvođenja kliničkih neurokirurških postupaka.

Aktivnosti u sklopu projekta RONNA bile su podijeljene u dvije glavne faze. Tijekom prve faze projekta nabavljena je oprema i provedeni su preliminarni testovi. Tim je razvio i pokazao modele planiranja i kontrole robotske platforme. U drugoj fazi razvijene su mobilne platforme za glavni i pomoćni robot u skladu s konkretnim medicinskim zahtjevima. Roboti su zatim proizvedeni kao prvi komercijalni prototip.

Ukupno ulaganje u projekt „RONNA – Robotska neuronavigacija” iznosi 486.638 eura, uz doprinos od 342.729 eura iz Europskog fonda za regionalni razvoj putem operativnog programa „Regionalna konkurentnost” za programsko razdoblje 2007. – 2013³⁵.

6.2. Revitalizacija ušća Vřesůvka i Malý Potůček u Češkoj

Ono što je nedavno bila jalova, zagađena pustopoljina danas je bujna močvara puna trske, trave i drveća. Ova transformacija od 300 metara duž ušća rijeka Vřesůvka i Malý potůček u regiji Češke Republike u Središnjoj Moravskoj rezultat je konkretnih napora lokalnih vlasti i nevladinih organizacija u stvaranju nove rekreacijske površine za lokalne stanovnike održivog nadzora od poplava sustav za regiju.

Danas, zahvaljujući inicijativi koja se financira iz ERFD-a, umjesto poplava i praznih prostora, posjetitelji sada vide obitelji kako pikiraju na obalama rijeka, ljudi klizaju na popločanom putu i životinje brbljaju kroz biljke.

S obzirom na narušavanje prirodnih tokova rijeka, došlo je do negativnih posljedica za okolnu biološku raznolikost i kvalitetu vode. Stoga je projekt prije svega osmišljen kako bi se obnovile prirodne karakteristike vodotoka. To je podrazumijevalo iskopavanje različitih dubinskih bazena u samim rijekama i izmjene oblika riječnih kanala. Okolna poplavna ravnica tada je obnovljena kao mozaik šuma, livada i močvara pomoću autohtonih biljaka koje su prirodno pridonijele sprečavanju erozije i poboljšanju kvalitete tla.

Projekt je pomogao u poboljšanju kvalitete riječne vode uspostavom protočnih bazena s šljunčanim slojem. Ovi bazeni djeluju kao prirodni objekti za obradu vode, a šljunak i trska filtriraju otpad koji dolazi iz uzgajališta.

Rad na projektu također ima pozitivan utjecaj na klimatske promjene, jer obnovljena poplavna područja pomažu zadržati vodu na dulje vrijeme nakon oborina. To znači više filtara za vodu u rezervoarima podzemnih voda, čime se sprječava isušivanje lokalnih bušotina, što dovodi do toga da ljudi voze do trgovine kako bi kupili plastične boce vode.

³⁵ Europska komisija, dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects (pristupljeno dana: 25.03.2019.)

Posljednje, ali ne i najmanje važno, ima koristi od povećanih prostora za rekreaciju za lokalno stanovništvo. Cijelo područje je besplatno pristupačno i uključuje biciklističku i pješačku stazu.

Na kraju, umjesto nisko-kvalitetnog obradivog zemljišta koje je nekad definiralo ovo prirodno područje, danas se nalazi živi kompleks močvara, šuma, livada i rekreacije.

Ukupna investicija za projekt "Revitalizacija ušća Vřesůvka i Malý Potůček" iznosi 68.746 eura, a Europski fond za regionalni razvoj doprinosi 65.309 eura kroz Operativni program "Češka Republika - Okoliš" za programsko razdoblje 2007.-2013³⁶.

6.3. Sofia Tech Park u Bugarskoj

Projekt se odnosi na stvaranje prvog bugarskog znanstveno-tehnološkog parka, koji će biti domaćin nacionalnih, regionalnih i globalnih istraživača i inovativnih tvrtki, čime će se prikazati i ojačati ekonomija znanja u Bugarskoj.

Cilj projekta je razmjena znanja između akademske zajednice i poslovnog sektora, istovremeno podupirući start-up poduzeća i inovativne ideje, te na taj način pružiti katalizator za komercijalizaciju istraživanja i učiniti bugarsku znanost i poduzetništvo konkurentnijima.

Za razvoj i upravljanje parkom, Sofia Tech Park je uspostavio partnerstva s vodećim sveučilištima, Bugarskom akademijom znanosti, poslovnim klasterima, multinacionalnim tvrtkama, malim i srednjim poduzećima, lokalnim i nacionalnim vlastima, nevladinim organizacijama i drugim tijelima. Partnerske institucije pomoći će u izradi zajedničke znanstvene baze podataka o opremi, uspostaviti kontakte i partnerstva s trećim stranama o temama od zajedničkog interesa i aktivno sudjelovati u inicijativama Sofia Tech Parka.

Park se prostire na 40 000 m² i uključuje nove i obnovljene građevinske prostore. U njemu će biti smještena potpuno funkcionalna znanstvena infrastruktura, primijenjeni istraživački laboratoriji, inkubator, prostori za predavanja, obuka, rasprava i

³⁶ Europska komisija, dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/czech-republic/from-wasteland-to-wetland-in-the-czech-republics-central-moravia-region (pristupljeno dana: 25.03.2019.)

demonstracija nove tehnologije, te interaktivni znanstveni centar, kao i parkiralište za automobile i zelene površine za pješake.

Ukupna vrijednost investicija za projekt „Sofija Tech Park“ iznosi 42.688.354 eura, od čega je iz Europskog fonda za regionalni razvoj 36.285.101 eura iz Operativnog programa „Razvoj konkurentnosti bugarske ekonomije“ za programiranje 2007.-2013. razdoblje³⁷.

6.4. Energetski laboratorij i dvorana za ekološke laboratorije za energetiku i obnovljive izvore energije u Poljskoj

Projekt financiran iz ERDF-a rezultirao je izgradnjom energetski učinkovite zgrade u kojoj su se nalazili laboratoriji opremljeni vjetroelektranama, fotonaponskim instalacijama i vodikovim gorivnim ćelijama, zajedno s najsuvremenijim uređajima, uključujući solarne presretače, štednjake na biomasu i zračne pumpe. Instalirana je mikro-plinska turbina koja može istovremeno proizvoditi hladnoću, toplinu i električnu energiju. Objekt također uključuje laboratorije za ispitivanje toplinske i elektromagnetske tehnologije.

Krajnji cilj ovog projekta bio je povećati razmjenu znanja i iskustava između stručnjaka za istraživanje i razvoj i više tržišno orijentiranih malih i srednjih poduzeća, posebno u području obnovljivih izvora energije. To će se postići proširenjem pristupa novim rješenjima i nalazima svim dionicima u regiji Lubuskie.

Istovremeno, projekt će također olakšati primjenu suvremenih tehnologija u malim i srednjim poduzećima kako bi se proizveli energetski učinkoviti uređaji. Objekt će također pomoći u pripremi sljedeće generacije kompetentnog inženjerskog osoblja za mala i srednja poduzeća usmjerena na projektiranje, proizvodnju i implementaciju ovih uređaja za obnovljivu energiju. Projekt je također pomogao optimizirati učinkovito napajanje.

Centar za obnovljivu energiju je jedina istraživačka i nastavna ustanova te vrste u regiji i pomoći će poboljšati konkurentnost regije na nacionalnoj i europskoj razini. Doista,

³⁷ Europska komisija, dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/bulgaria/sofia-tech-park-creates-a-unique-environment-for-innovation (pristupljeno dana: 25.03.2019.)

ključni dugoročni cilj je prijenos znanja i izgradnja mreža između znanosti i poduzetništva.

Ukupna investicija za projekt "Energetski laboratorij i dvorana za ekološke laboratorije za energetiku i obnovljive izvore energije" iznosi 4.099.382 eura, od čega Europski fond za regionalni razvoj daje 3.463.170 eura iz Operativnog programa "Lubuskie" za Programsko razdoblje od 2007. do 2013. godine³⁸.

6.5. CluStrat - Poticanje inovacija kroz nove koncepte klastera u potporu novim pitanjima i međusektorskim temama u Slovačkoj

Globalni izazovi poput starenja stanovništva Europe i klimatskih promjena stvaraju nove tržišne mogućnosti u novim industrijama. Srednjoeuropski partneri u CluStratu udružili su snage kako bi razvili koncepte i instrumente klastera u novim industrijama aktivnog starenja, zelenog gospodarstva i održive mobilnosti.

Partneri na projektu razvili su zajedničku strategiju za jačanje inovacijskog kapaciteta i konkurentnosti klastera u regiji. Ova strategija temelji se na inovacijskom potencijalu tradicionalnih i novih industrija, tehnologija i usluga. Potreban je međusektorski pristup, koji obuhvaća ključne poticajne tehnologije, istodobno se oslanjajući na strategije pametne specijalizacije.

Rezultati i iskustva iz ovih pilot aktivnosti pretočeni su u prijedloge na regionalnoj, nacionalnoj i transnacionalnoj razini. Konačno, zajednički akcijski plan pokazao je kako se novi koncepti klastera mogu uvesti u praksu.

Ovaj sustavni proces usmjeren na dijalog povećava unutarnju integraciju i razvoj politike. Također potiče međuregionalne veze između klastera i kreatora politike klastera, istodobno jačajući zajednički identitet regije.

Osim toga, strategija povezuje nove tehnologije i usluge s tradicionalnim sektorskim klasterima i omogućuje višestruka pitanja kao što su održivost i rod kako bi dobila pozornost koju politika zaslužuje. CluStrat je prepoznat kao projekt Svjetlosne kuće s strategijom EU-a za dunavsku regiju.

³⁸ Europska komisija, dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/poland/energy-saving-lab-to-boost-renewable-energy-knowhow (pristupljeno dana: 25.03.2019.)

Ukupna investicija za produženje projekta „CluStrat - Poticanje inovacija kroz nove koncepte klastera u potporu novim pitanjima i međusektorskim temama“ iznosi 3.691.259 eura, od kojih Europski fond za regionalni razvoj daje 2.945.988 eura iz Operativni program „Srednja Europa“ za programsko razdoblje od 2007. do 2013. godine³⁹

³⁹ Europska komisija, dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/slovakia/new-cluster-concepts-that-boost-central-europe-s-competitiveness (pristupljeno dana: 25.03.2019.)

7. ZAKLJUČAK

Europski fondovi predstavljaju financijske instrumente kojima se nastoje poduprijeti provedbe politika Europske unije u zemljama članicama. Jedna od najvažnijih politika Europske unije je regionalna politika čiji je cilj smanjiti gospodarske i socijalne razlike između razvijenih i slabije razvijenih zemalja članica EU. U promatranom programskom razdoblju od 2007. – 2013. godine, Europska unija je za provođenje regionalne politike izdvojila 35,64% svog proračuna.

Sve zemlje članice EU imale su jednaka prava i prilike prilikom povlačenja sredstava koje ovise o razini razvijenosti njihovih statističkih regija. Važnu ulogu u povlačenju sredstava imale su vlade zemalja članica koje su zadužene za definiranje razvojnih politika unutar zemalja, koje su u skladu sa regionalnom politikom EU. Kako bi se sredstva ispravno alocirala, vrlo je važan i razvijen institucionalni okvir.

Promatranjem izvješća koja je Europska komisija dostavila za programsko razdoblje od 2007. – 2013. godine, uočljivo je kako su ulaganja regionalne politike kroz Europski fond za regionalni razvoj, imala pozitivne, opipljive rezultate poput stvaranja radnih mjesta, pozitivnog utjecaja na smanjenje regionalnih razlika i povećanja BDP-a.

Zemlje su sredstva koristile u svrhu poticanja istraživanja i razvoja, financiranje malih i srednjih poduzeća te prometnu infrastrukturu i energetske projekte.

Promatrajući svaku pojedinačnu zemlju ponaosob, uočljive se različite prednosti kojima su iskoristile EFRR u programskom razdoblju od 2007. do 2013. godine.

Prema podacima koje je dostavila Europska komisija, u programskom razdoblju od 2007. – 2013. godine, iskorištenost sredstava koje su zemljama članicama srednje i istočne Europe bile na raspolaganju je u prosjeku oko 58,66 %. Uspješnost u povlačenju sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj pokazale su Estonija, Litva, Slovenija i Poljska.

Rumunjska, Bugarska i Hrvatska zabilježile su nešto manje značajne rezultate povlačenja sredstava iz EFRR-a. Prije ulaska Hrvatske u Europsku uniju, na raspolaganju joj je bio integrirani instrument prepristupne pomoći pod nazivom IPA, a Hrvatska ga je koristila sve do trenutka ulaska u Europsku uniju 01.07.2013. godine.

Na kraju ovog rada, može se zaključiti kako sredstva Europskog fonda za regionalni razvoj imaju brojne pozitivne učinke na razvoj zemalja članica EU-a, budući da su im na raspolaganju milijarde eura godišnje i to u obliku bespovratnih sredstava.

Važno je istaknuti kako sredstva pomoći Europskog fonda za regionalni razvoj, ali i preostalih fondova, zemlje ne bi trebale shvatiti kao rješenje za sve gospodarske probleme i nedostatke, već kao jedan oblik pomoći u realizaciji nacionalnih ciljeva za koje je nužna kvalitetna razvojna strategija.

LITERATURA

KNJIGE:

1. Bogunović, A., Regionalna ekonomika i politika, Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb, 2011.
2. Bošnjak, N., EU fondovi I projektni ciklus za apsolutne početnike, GEOLOGIKA REGULUS J.D.O.O., ZAGREB-SUSEDGRAD, 2018.
3. Devičić, A. i M. Šostar, Regionalni razvoj i fondovi Europske unije: Prilike i izazovi, Veleučilište u Požegi, Požega, 2015.
4. Kandžija, V., i I. Cvečić, Makrosustav Europske unije, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2008.
5. Kersan-Škabić, I., Ekonomija Europske unije, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2015.
6. Maletić, I. et al., EU projekti – od ideje do realizacije, TIM4PIN d.o.o. za savjetovanje, Zagreb, 2016.
7. Mintas Hodak, LJ., Europska unija, Mate d.o.o., Zagreb, 2010.
8. Vela, A., Menadžment ESI fondova - Priručnik o pripremi i provedbi projekata financiranih iz ESI fondova u financijskoj perspektivi 2014.-2020., Školska knjiga, Zagreb, 2015.

ČLANCI:

1. Bošnjak, S. i E. Tolušić, NUTS II regije kao dio Kohezijske politike Europske unije, Praktični menadžment: stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta, Vol. 3, br. 2., str. 79-84, 2012., dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=142668, (pristupljeno: 15.02.2019.)
2. Čeh, Časni, Anita, Analiza slobode kretanja radnika na području proširene EU uporabom odabranih statističkih metoda, Zbornik Ekonomskog fakulteta u

Zagrebu, vol. 5, br. 1, str. 95-110, 2007., dostupno na: [https://www.researchgate.net/publication/27209938 Analiza slobode kretanja radnika na području proširene EU uporabom odabranih statističkih metoda](https://www.researchgate.net/publication/27209938_Analiza_slobode_kretanja_radnika_na_podrucju_prosirene_EU_uporabom_odabranih_statistickih_metoda) (pristupljeno: 15.02.2019.)

3. Kesner-Škreb, M., Regionalna politika Europske unije, Financijska teorija i praksa, vol. 33, br. 1., Zagreb, str. 103-105, 2009., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/36053> (pristupljeno: 19.02.2019.)
4. Službeni list Europske unije, UREDBA (EU) br. 1303/2013 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 17. prosinca 2013. o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1303&from=et> (pristupljeno: 27.02.2019.)
5. Službeni list Europske unije br. 74/2014. (2014.): Delegirana Uredba Komisije (EU) br. 240/2014 od 7. siječnja 2014. o europskom kodeksu ponašanja za partnerstvo u okviru Europskih strukturnih i investicijskih fondova, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/HR/TXT/?uri=CELEX:32014R0240&qid=1529947282687> (pristupljeno: 27.02.2019.)

OSTALI INTERNETSKI IZVORI:

1. Europska komisija, dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/erdf/ (pristupljeno: 19.02.2019.)
2. Eurostat, dostupno na: http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Europe_2020_indicators (pristupljeno: 27.02.2019.)
3. EU projekti info, dostupno na: <https://www.eu-projekti.info/> (pristupljeno dana: 05.02.2019.)
4. Informativni članci o Europskoj Uniji, dostupno na: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/95/europski-fond-za-regionalni-razvoj-efrr-> (pristupljeno dana: 27.02.2019.)

POPIS TABLICA, GRAFIKONA I SKRAĆENICA

POPIS TABLICA

Tablica 1. NUTS regije i broj stanovnika	12
Tablica 2. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Bugarskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura.....	34
Tablica 3. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Češkoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine.....	37
Tablica 4. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Estoniji u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura.....	41
Tablica 5. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Mađarskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura.....	44
Tablica 6. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Latviji u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura.....	48
Tablica 7. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Litvi u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura.....	51
Tablica 8. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Poljskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura.....	54
Tablica 9. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Rumunjskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura.....	59
Tablica 10. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Slovačkoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura.....	61
Tablica 11. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Sloveniji u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura.....	65
Tablica 12. Alokacija sredstava iz EFRR-a po Operativnim programima u Hrvatskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura.....	68
Tablica 13. Iskorištenost EFRR-a u zemljama srednje i istočne Europe u razdoblju od 2007. - 2013. godine (u mil. eura i %).....	70
Tablica 14. Iskorištenost EFRR-a u zemljama srednje i istočne Europe u tekućem programskom razdoblju od 2014. - 2020. (u mil. eura i %)	73

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Resursi EFRR-a raspodijeljeni prema prioritetima u % po regijama.....	20
Grafikon 2. BDP za zemlje srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura.....	24
Grafikon 3. BDP po glavi stanovnika za zemlje srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine u eurima	25
Grafikon 4. BDP per capita za zemlje srednje i istočne EU u odnosu na EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine u %	26
Grafikon 5. Stopa inflacije u zemljama srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine u %	27
Grafikon 6. Stopa nezaposlenosti za zemlje srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine u %	28
Grafikon 7. Stopa zaposlenosti za zemlje srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine u %	29
Grafikon 8. Javni dug u zemljama srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine u % BDP-a.....	30
Grafikon 9. Proračunski deficit u zemljama srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine u %	31
Grafikon 10. Izvoz dobara i usluga (otvorenost) u % BDP-a za zemlje srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine.....	32
Grafikon 11. Uvoz dobara i usluga (otvorenost) u % BDP-a za zemlje srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine.....	33
Grafikon 12. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Bugarskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura	35
Grafikon 13. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Češkoj u promatranom razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura	39
Grafikon 14. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Estoniji u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura	42
Grafikon 15. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Mađarskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura	46

Grafikon 16. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Latviji u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura	49
Grafikon 17. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Litvi u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura	52
Grafikon 18	52
Grafikon 19. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Poljskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura	56
Grafikon 20. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Rumunjskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura	60
Grafikon 21. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Slovačkoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura	63
Grafikon 22. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Sloveniji u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura	66
Grafikon 23. Iskorištenost sredstava EFRR-a u Hrvatskoj u razdoblju od 2007. - 2013. godine u milijunima eura	69
Grafikon 24. Udio isplaćenih u odnosu na ugovorena sredstva EFRR-a prema zemljama srednje i istočne EU u razdoblju od 2007. - 2013. godine.....	72

POPIS SKRAĆENICA

BND	Gross National Income (GNI)	Bruto nacionalni dohodak
CAP	Common Agricultural Policy	Zajednička poljoprivredna politika
CEE	Central and East Europe	Srednja i istočna Europa
CEEC	Central and East European Countries	Zemlje srednje i istočne Europe
EAFRD	European Agricultural Fund for Rural Development	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
ECB	European Central Bank	Europska središnja banka
EEZ	European Economic Community	Europska ekonomska zajednica
EMFF	European Maritime and Fishery Fund	Europski fond za pomorstvo i ribarstvo
EMU	Economic and Monetary Union	Ekonomska i monetarna unija
ERDF	European Regional Development Fund	Europski fond za regionalni razvoj
ESF	European Social Fund	Europski socijalni fond
ESI	European Structural and Investment Fund	Europski strukturni i investicijski fondovi
EU	European Union	Europska Unija
GDP	Gross Domestic Product	Bruto domaći proizvod (BDP)
IPA	Instrument for Preaccession Assistance	Instrument prepristupne pomoći
NATO	North Atlantic Treaty Organisation	Sjevernoatlantska organizacija
OJ	Official Journal of the EU	Službeni list EU-a
OP	Operational Programme	Operativni program
R&D	Research and Development	Istraživanje i razvoj

SAŽETAK

Cilj Europskog fonda za regionalni razvoj je jačanje gospodarske i socijalne kohezije te smanjivanje razlika između regija unutar EU, kroz podršku u razvoju i strukturnim prilagodbama regionalnih gospodarstava, kao i podršku prekograničnoj, transnacionalnoj i međuregionalnoj suradnji. Uglavnom je usmjeren na proizvodne investicije u cilju otvaranja radnih mjesta, infrastrukturne investicije te na lokalni razvoj, kao i razvoj malog i srednjeg poduzetništva.

Promatranjem izvješća koja je Europska komisija dostavila za programsko razdoblje od 2007. – 2013. godine, uočljivo je kako su ulaganja regionalne politike kroz Europski fond za regionalni razvoj, imala pozitivne, opipljive rezultate poput stvaranja radnih mjesta, pozitivnog utjecaja na regionalne razlike i povećanja BDP-a.

Zemlje su sredstva koristile u svrhu poticanja istraživanja i razvoja, financiranje malih i srednjih poduzeća te prometnu infrastrukturu i energetske projekte.

U radu je kroz mjerljive, nemjerljive učinke i područja ulaganja Europskog fonda za regionalni razvoj potvrđena značajna uloga analiziranog instrumenta te je kroz odabrane primjere potvrđena potreba da se iskoristivost navedenog fonda i dalje kontinuirano prati.

Ključne riječi: regionalna politika, Europski fond za regionalni razvoj, iskorištenost sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj

SUMMARY

The European Regional Development Fund's goal is to strengthen economic and social cohesion and to reduce the differences between regions within the EU, through support to development and structural adjustments of regional economies, as well as support for cross-border, transnational and interregional cooperation. It is mainly focused on production investments in order to create jobs, infrastructure investments and local development, as well as the development of small and medium entrepreneurship.

By observing the report submitted by the European Commission for the 2007-2013 programming period, it is noticeable that the investment of regional policy through the European Regional Development Fund has had positive, tangible results such as job creation, positive impact on regional differences and GDP growth.

Countries used the funds to stimulate research and development, finance small and medium-sized enterprises, and transport infrastructure and energy projects.

Through the measurable, immutable effects and areas of investment of the European Regional Development Fund, a significant role of the analyzed instrument has been confirmed, and through selected examples confirmed the need for the utilization of this fund still continuously monitored.

Key words: regional policy, European Regional Development Fund, Funds Utilization of the European Regional Development Fund.